ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1855. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΦΥΛΛ. 116.

ΝΟΜΙΚΟΣ Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. ΡΙΕ'.)

ΙΑ'.

Ὁ καταδρομεύς.

—ο—

Ἡ τόλμη τοῦ Ρενὲ ἔπαυσε παρὰ τὸ κατώφλιον τῆς πατρικῆς οἰκίας, ὁ δὲ Λουκᾶς ἀνέμενε τὸ τέλος τοῦ συμποσίου διὰ νὰ ἴδῃ τὸν ἀδελφόν του εἰς τὸν μετὰ προσωπίδων χορόν. Εἶχε δὲ τόσῳ πλειοτέραν ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν του, καθόσον αὐτὸς τὸν ὡδήγησε πῶς νὰ διευθετήσῃ τὰ τῆς ἑορτῆς. Ἐνῷ ὁ Λουκᾶς ἐφαίνετο μόνος εἰς τὴν σκηνὴν, ὁ Δουγκαὶ, μεταβαίνων ἀπὸ τῶν παρασκηνίων εἰς τὸ μέσον τοῦ πλήθους, δι' ἑνὸς μὲν νεύματος διέταττε τὰ περὶ τοῦ θεάματος, διὰ δὲ ἄλλου παρετήρει αὐτὸ, διπλασιαζόμενος, οὕτως εἰπεῖν, ἀεννάως διὰ νὰ ἐφεύρῃ νέας διασκεδάσεις καὶ διὰ ν' ἀπολαύῃ αὐτῶν. Αὐτὸς εἶχε διατάξει καὶ τὸ δεῖπνον, καὶ τὰ πυροτεχνήματα, καὶ τὰς μουσικὰς συμφωνίας, καὶ τὸν χορὸν, καὶ ὅλα ταῦτα τοσούτῳ μεγαλοπρεπῶς, ὥστε ἐδαπανήθη ἓν τρίτον ἐπέκεινα τῆς ὁρισθείσης ὑπὸ τοῦ Κ. Τρουὲν ποσότητος, καὶ τοσούτῳ λαμπρῶς, ὥστε ὁ μὲν γέρων ἐκόμπαζεν, ὁ δὲ Ρενὲ ἠρυθρίαζεν ἀκούων τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν παρεστώτων.

Κατὰ τὸ συμπόσιον, ὅλοι ἦλθον εἰς τὰ παράθυρα διὰ νὰ θαυμάσωσι τὰ πυροτεχνήματα. Αἱ φλόγες ἔφθανον μέχρι τῆς *Γαβριέλλης*, καὶ ἐφώτιζον αὐτὴν, ἐλλιμενίζουσαν μεταξὺ ἄλλων πλοίων σημαιοστολίστων. Καὶ αὕτη ἦτο ἐπίσης ἐπίνοια τοῦ Ρενέ. Ἐν τοσούτῳ ὁ Λουκᾶς ἦτο ἀνήσυχος μὴ βλέπων αὐτόν· ἔτρεμε μὴ βάρβαρός τις δανειστὴς τὸν συνέλαβεν εἰς τὸν λιμένα καὶ ἀνέτρεψε τὴν λέμβον, διότι ἐνθυμεῖτο ὅτι ὁ ῥάπτης, ὁ φρικωδέστερος ὅλων, δὲν εἶχεν ὑπογράψει τὸν συμβιβασμὸν τῆς παρελθούσης.

Ἤρχισε τέλος νὰ ἑτοιμάζεται καὶ ὁ χορός. Οἱ προσκεκλημένοι συνέρρεον φέροντες ἐνδύματα ὅλων τῶν ἐποχῶν καὶ ὅλων τῶν τόπων, οἱ μὲν ἀπαρακάλυπτοι, οἱ δὲ ἐπιμελῶς κρύπτοντες τὸ πρόσωπον διὰ προσωπίδος, ἐν συντομίᾳ οἱ ὡραιότεροι ἱππεῖς καὶ αἱ ὡραιότεραι γυναῖκες τῆς Μακλοβιου-

πόλεως συνηθροίζοντο εἰς τὴν πλατεῖαν αἴθουσαν. Καί, ὅμοιος μὲ σῶμα ἐπιποθοῦν τὴν ψυχήν του, ὁ Λουκᾶς ἀνέμενε τὸ σημεῖον τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀδελφοῦ του! Ὅτε τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ ἐδίδετο διὰ πυροβολῆς, ὁ Λουκᾶς θὰ ἐγίνετο ἄφαντος, θὰ παρεχώρει τὸ ὄνομά του εἰς τὸν ἀδελφόν του, καὶ θὰ ἐπέστρεφεν ἄγνωστος φέρων μανδύαν νομικοῦ. Πρέπει δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι ὅσῳ ἐπληστίαζεν ἡ ὥρα τῆς μεταμορφώσεως αὐτοῦ, τόσῳ ὁ Λουκᾶς ἐλυπεῖτο διότι θὰ ἐχρησίμευεν ὡς ὄργανον ἀπάτης. Ἀλλ' ὁ τρόμος καὶ ἡ τύψις τῆς συνειδήσεώς του ἐνέδιδον εἰς τὴν ἀδελφικήν του ἀγάπην.

Τέλος ἠκούσθη τὸ σημεῖον, καὶ ὁ Λουκᾶς ἔδραμε πρὸς τὸν Ρενὲ, τὸν ἔσυρε πρὸς τὸν θάλαμον καὶ τὸν ἠρώτησε·

— Τί ἔγεινες τόσην ὥραν; τί σὲ συνέβη;

— Τίποτε· ἀπεκρίθη ὁ Ρενὲ ἐκβαλὼν μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τὸ προσωπεῖόν του· ἐμονομάχησα εἰς τὸ παλαιὸν ὀχύρωμα· παλαιοὶ λογαριασμοί. Πῶς μ' εὑρίσκεις μὲ τὸ καταδρομικόν μου ἔνδυμα;

Τὰ μέρη τοῦ ἐνδύματος τούτου ἦσαν, πλατύτατον βρακίον πορφυροῦν, κάλται ἐρυθραί, μανδύας μαῦρος παρυφασμένος διὰ λευκῶν ἀγκυρῶν καὶ κανονίων, πλατύγυρος πῖλος, οὗτινος ἡ κυματίζουσα λοφιὰ ἐφαίνετο ὡς φλόξ, ζώνη δερματίνη βαστάζουσα πέλεκυν καὶ πιστόλια τρία, καὶ σπάθη τρεῖς μὲν δακτύλους πλατεῖα, τέσσαρας δὲ πόδας μακρά.

— Θαυμάσια! Πλὴν τί τοῦτο; ἀνέκραξε κάτωχρος ὁ Λουκᾶς, ἰδὼν αἷμα εἰς τὴν χειρίδα τοῦ ἀδελφοῦ του.

— Αὐτό, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος γελῶν, αὐτὸ εἶναι τὸ καλλώπισμα τοῦ ἐνδύματος· εἶναι τὸ βραχιόλιον τοῦ καταδρομέως.

— Εἶσαι πληγωμένος. . .

— Καὶ τί πρὸς τοῦτο; ἐπανέλαβεν ὁ ἥρως μας, σὲ εἶπα ὅτι ἐμονομάχησα. Ἐγὼ μὲν ἔχασα ὀλίγον αἷμα, ἐπέταξα ὅμως ἕνα ὀμμάτιον τοῦ ἀντιπάλου μου, ὁ ὁποῖος ἐνόμιζε τὸν ἑαυτόν του νάρκισσον· αὔριον σὲ διηγοῦμαι τὴν ἱστορίαν. Πλὴν βάλε γρήγορα τὸν μανδύαν τοῦ νομικοῦ, καὶ ἂς ἀρχίσωμεν τὸ ἔργον μας. Ἕως τὰ μεσάνυκτα θὰ ὀνομάζωμαι Λουκᾶς Τρουὲν Δὲ Λὰ Βαρβένναι, καὶ σὺ θὰ εἶσαι ἄγνωστος, ἁπλοῦς πρίγκηψ. . . ὅ,τι θέλεις.

— Θέλεις πάντοτε νὰ παίζωμεν αὐτὴν τὴν κωμῳδίαν;

— Ὑπέρποτε, ἀδελφέ μου! ἐπέτυχα πρὸ ὀλίγου εἰς τὴν τραγῳδίαν, καὶ θέλω νὰ δείξω ὅτι εἶμαι ἐπιτήδειος καὶ εἰς τὰς δύο.

Εἶπε καὶ ἐνηγκαλίσθη φιλοστόργως τὸν Λουκᾶν, χωρὶς νὰ δώσῃ πλειοτέρας ἐξηγήσεις.

Ὅτε ὁ καταδρομεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅλοι ἐνόμισαν, ὅτι ἦτο ὁ Λουκᾶς, μάλιστα δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κ. Τρουέν. Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι οἱ δύο ἀδελφοὶ εἶχον τὸ αὐτὸ ἀνάστημα καὶ τὴν αὐτὴν φωνήν. Ὅθεν, πλὴν τινων γνωριζόντων ἐξ ἀνάγκης τὸ πρᾶγμα, οὐδεὶς ὑπώπτευεν ὅτι ὁ Ρενὲ ἦτο παρών.

Μετὰ μικράν τινα περιπλάνησιν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὁ ὡραῖος προσωπιδοφόρος ἐπλησίασε τὴν Κ. Δὲ Λὰ Βουρδονναὶ διὰ νὰ τὴν χαιρετίσῃ καὶ νὰ τὴν θαυμάσῃ, καθημένην ἐπὶ θρόνου, καὶ φέρουσαν τὸ λαμπρότατον ἔνδυμα τῆς βασιλίσσης Ἄννης, ἐν μέσῳ αὐλικῶν παριστανόντων τὴν αὐλὴν Λοδοβίκου τοῦ ΙΒ'. Αὐτὴ ἐξέλαβεν ἐν πρώτοις τὸν Ρενὲ ἀντὶ τοῦ Λουκᾶ, καὶ ὡς τοιοῦτον τὸν ἐπείραζε, δὲν ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ πῶς ἄνθρωπος δειλὸς καὶ συνεπαλμένος μετεμορφώθη εἰς τολμηρὸν καὶ εὐπροσήγορον. Ὅλαι αἱ Κυρίαι τὰς ὁποίας ἐπλησίασεν ἀλληλοδιαδόχως ὁ Δουγκαί, ἠπόρησαν ἐπίσης· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κ. Τρουὲν ὅτε τὸν ἴδεν ἐκ τοῦ πλησίον δὲν τὸν ἐγνώρισε.

Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς τὴν σκηνὴν ταύτην, μὴ λησμονήσωμεν τὰ θαύματα τῶν ὁποίων τὴν ἐκτέλεσιν ἀνέλαβεν ὁ ἥρως μας· τὴν πληρωμὴν τῶν ἰδίων του χρεῶν, τὴν κατάκτησιν τοῦ διπλώματος τοῦ Λουκᾶ, τὴν πατρικὴν συγκατάθεσιν εἰς τὸν γάμον του, κτλ. κτλ. Μὴ λησμονήσωμεν πρὸ πάντων ποῖον κίνδυνον διέτρεχεν ἐρεθίζων τὴν ὀργὴν τοῦ τρομεροῦ πατρὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῶν τρομερῶν πατέρων! Μικρά τις παραφωνία, χειρονομία, μετατόπισις τοῦ προσωπείου, ἀλλόνοια, ἤρκει νὰ τὸν προδώσῃ. Ὅθεν ὅσῳ ἀτρόμητος καὶ ὅσῳ ἄφρων καὶ ἂν ἦτο, ἠσθάνθη ἀναφρίσσοντα τὰ μέλη του ὅτε, μεταξὺ τόσου πλήθους, ἔλαβε τὸν βραχίονα ἐκείνου ὅστις τὸν ἐνόμιζεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον.

Ἀλλ' οἴμοι! καὶ δύο ἄλλοι ἀνέφρισσον ἔτι μᾶλλον παρατηροῦντες αὐτόν· ἡ ἀγαθή του μήτηρ, συνένοχος τῆς νέας αὐτῆς παρεκτροπῆς, καὶ ὁ ἀδελφός του, ὅστις εἰσῆλθεν ὠχρὸς καὶ κάθιδρος, φέρων προσωπεῖον καὶ μανδύαν νομικοῦ.

— Λοιπόν, Λουκᾶ, εἶπεν ὁ Τρουὲν πρὸς τὸν Ρενὲ, λέγουν ὅτι ἔγεινε μεγάλη μεταβολὴ εἰς σέ.

— Βεβαίως, πάτερ μου! ἀπεκρίθη ὁ καταδρομεὺς, ὠθήσας πλαγίως τὸν πῖλόν του καὶ βαλὼν τὴν ἀριστερὰν εἰς τὴν λαβίδα τῆς σπάθης του· τῇ ἀληθείᾳ, ἡ ἑορτὴ αὐτὴ ἐσυγκίνησε καὶ αὐτὰ τὰ σπλάγχνα μου! αἰσθάνομαι ὅτι στρέφεται τὸ πλοῖόν μου ἀπὸ τὴν πρύμναν εἰς τὴν πρῴραν· καὶ ὁ διάβολος νὰ μὲ πνίξῃ ἂν κ' ἐγὼ γνωρίζω τὸν ἑαυτόν μου!

Ἀκούσας τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν ὁμιλίαν τοῦ Λουκᾶ, ὁ Κ. Τρουὲν ἐστάθη ἔκπληκτος καὶ παρετήρησε τὸν υἱόν του ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Ὁ Ρενὲ ἐφοβήθη τότε μὴ ἐξετέθη ὑπὲρ τὸ δέον· ἀλλὰ τὸν καθησύχασεν ὁ πατήρ του θλίψας τὴν χεῖρά του, καὶ εἶπεν·

— Βόμβαι καὶ μυδράλια! (τοῦτο ἦτο τὸ σύνηθες ἐπιφώνημά του) ἰδοὺ λόγια πολὺ καλήτερα ἀπὸ ὅλας τὰς ἑλληνικὰς καὶ λατινικὰς φλυαρίας, μὲ τὰς ὁποίας ἐγέμιζες ἕως τώρα τὰ αὐτία μου.

— Ἑλληνικὰ καὶ λατινικά! διάβολε! ἂς μὴ τὰ ἀναφέρωμεν πλέον· ὅσα ἔμαθα δὲν ἀξίζουν οὔτε μία λουλαδιὰ καπνοῦ! Ὅταν ἐνθυμοῦμαι πόσον καιρὸν ἔχασα εἰς μάτην, μ' ἔρχεται νὰ ῥίψω εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Βιργίλιον καὶ τὸν Κικέρωνα, καὶ νὰ καύσω τὸ πανεπιστήμιον!

Ἐπειδὴ ὁ Ρενὲ ἔλεγεν ὅ,τι ἐπεθύμει, ἡ εὐγλωττία του ὑπῆρξε θαυμασία.

— Στάσου δά, εἶπε γελῶν ὁ Κ. Τρουὲν, μὴ ποτρέχῃς· πρόσμενε πρῶτον νὰ τελειώσῃ ὁ ἀδελφός σου τὰς σπουδάς του καὶ ὕστερον καίεις τὰ σχολεῖα.

— Ὁ ταλαίπωρος Ρενέ! εἶπε στενάζας ὁ ἥρως μας, πόσον τὸν ἐλεεινολογῶ καὶ διὰ τὴν παρελθοῦσαν καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωήν του! (δὲν ἐτόλμησε δὲ νὰ εἴπῃ καὶ διὰ τὴν παροῦσαν)· καταδικασμένος εἰς κώδηκας, καὶ πανδέκτας, καὶ ἄρθρα. . . διὰ παντός. Τί τύχη! τί λέγεις, πάτερ μου, δὲν εἶναι τρόπος νὰ τὸν ἐκβάλωμεν ἀπὸ ἐκεῖ, νὰ τὸν λάβωμεν μαζῇ μας εἰς τὴν Γαβριέλλην, καὶ νὰ τὸν κάμωμεν πουλὶ τῆς θαλάσσης, ὡς εἴμεθα καὶ ἡμεῖς;

— Ποτέ! ἀπεκρίθη ὁ Τρουὲν μὲ τόνον ἀκάθεκτον. Ὁ Ρενὲ θὰ λάβῃ τὸν τόπον τοῦ ἐξαδέλφου μας δικαστοῦ, ἢ τοῦ ἀνεψιοῦ μας τοῦ προξένου, ἐκτὸς μόνον ἂν προτιμᾷ νὰ κληρονομήσῃ τὸν γαμβρόν μας, τὸν ἱερομόναχον Δολ. . .

Ὁ Ρενὲ ἀνετριχίασεν ὅτε ἤκουσε τὴν λέξιν τοῦ ἱερομονάχου.

— Πλὴν, ἐπανέλαβεν ὁ γέρων, δὲν ἀνησυχῶ πλέον διὰ τὸν Ρενέ· διότι μὲ τὸ τελευταῖόν του γράμμα μ' ἔλεγεν ὅτι καταγίνεται ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὴν σπουδὴν, καὶ ὅτι ἔπιεν ὡς νερὸν τοὺς κώδηκας τοῦ Ἰουσπινιανοῦ.

Ὁ δὲ Ρενὲ, δακὼν τὰ χείλη του, ἤλλαξεν ἀμέσως ὁμιλίαν, καὶ εἶπε·

— Φθάνει, πάτερ μου, ἀγαπῶ πολὺ τὸν Ρενὲ καὶ δὲν θέλω νὰ ἐναντιωθῶ εἰς τὴν εὐτυχίαν του. . . καὶ εἰς τὴν ἐδικήν σου. . . θὰ συνειθίσῃ καὶ αὐτὸς τὰ νομικά, ὅπως κ' ἐγὼ ἤρχισα νὰ συνειθίζω τὴν σπάθην!

— Εἶναι λοιπὸν ἀληθές! ἀνεφώνησεν ὁ Κ. Τρουὲν ὅλως περιχαρής, δὲν θὰ φύγῃς ὅταν θὰ ἐπιβῶμεν εἰς τὸ πλοῖον;

— Ἐξ ἐναντίας θὰ ἐπιβῶ πρῶτος.

— Οὔτε θὰ σὲ πειράζῃ πλέον ἡ θάλασσα;

— Θὰ θεραπευθῶ πίνων κρασίον μαζῇ σου.

— Καὶ θὰ καπνίζῃς;

— Ὡς ἡ καπνοδόχος τοῦ μαγειρίου μας. . . Ἰδοὺ ἡ πίπα μου!

Εἶπε καὶ ἀνέσυρεν ἀπὸ τὸ θυλάκιόν του μεγίστην καπνοσύριγγα.

— Βλέπω καὶ εἶναι ζεστὴ ἀκόμη! ἀνέκραξεν ὁ γέρων.

— Διότι ἐρρόφησα μίαν λίτραν καπνοῦ.

— Θαυμάσια! θὰ σὲ τὴν μαλαγματώσω. . . Καὶ ὅταν θ' ἀκούσῃς τὴν κλῆσιν τῆς μάχης, δὲν θὰ σὲ πιάνῃ κολικόπονος.

— Θὰ μιμοῦμαι τὸ παράδειγμά σου· θὰ καταπίνω πυρίτιδα μὲ ῥοῦμι, θὰ κρατῶ μὲ τὴν μίαν χεῖρα πιστόλι καὶ μὲ τὴν ἄλλην σπαθί, καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θὰ εὑρεθῇ ἔμπροσθέν μου!

Καὶ ἐκβαλὼν ἓν πιστόλιόν του, ἔτυρε τὸν πατέρα του μεθ' ἑαυτοῦ, ἐπλησίασεν εἰς παράθυρον, ἐσημάδευσεν ἓν φανάριον καὶ τὸ κατεσύντριψε.

— Βόμβαι καὶ μυδράλια! ἀνέκραξε σκιρτῶν ἀπὸ χαρὰν ὁ γέρων· ἀξιόλογα ἐσημάδευσες! Ἀ φίλτατέ μου Λουκᾶ, ἐπρόσθεσε λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ Ρενέ· εἶσαι ὅπως σὲ ἤθελα! ἀναγνωρίζω τέλος πάντων τὸ αἷμά μου.

Καὶ ἠλεκτρισθεὶς ἀπὸ τὰ διατρέξαντα, περιεφέρετο εἰς τὴν αἴθουσαν δεικνύων μὲ ὑπερηφάνειαν τὸν υἱόν του, καὶ καυχώμενος διὰ τὴν εὐτυχίαν του.

— Ἠξεύρεις, υἱέ μου; εἶπεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸ οὖς τοῦ Ρενέ· τὰ γινόμενα προησθανόμην ἀπὸ τὸ πρωί.

— Ἀληθινά;

— Βέβαια· ἀφοῦ ὠργάνισες τόσον ἐπιτηδείως τὰ τῆς ἑορτῆς, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι φροντίζεις δι' αὐτήν!

— Ἡ μεταβολή μου ἔγεινε αἰφνιδίως. Ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἐνικήθη ἀπὸ τὸν νέον, ὁ δαίμων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν μαχῶν μὲ ἥρπασε μὲ τοὺς ὄνυχάς του!

— Διηγήσου με, Λουκᾶ, ποῖος σ' ἐβοήθησε διὰ νὰ μεταμορφωθῇς;

— Μία κυρία, πάτερ μου!

Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐστέναξε.

— Μία κυρία! ἐνῷ δὲν ἐτόλμας νὰ ὁμιλήσῃς εἰς καμμίαν!

— Ἀποτέλεσμα τῆς μεταβολῆς.

— Εἰπέ με τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτῆς διὰ νὰ τὴν εὐλογήσω!

— Νὰ τὴν εὐλογήσῃς! πιθανόν.

— Βεβαίως θὰ τὴν εὐλογήσω ἀφοῦ χρεωστῶ εἰς αὐτὴν τὴν ὡραιοτέραν ἡμέραν τῆς ζωῆς μου.

— Καὶ ὅμως πολλάκις τὴν κατηράσθης.

— Θὰ τὴν ζητήσω συγχώρησιν· τὸ ὄνομά της;

— Δὲν τολμῶ νὰ τὸ προφέρω ἔμπροσθεν εἰς τόσους ἀνθρώπους.

Εἶπε καὶ ἔσυρε τὸν πατέρα του εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον. Εἶχεν ἀνάγκην νὰ συναθροίσῃ ὅλας του τὰς δυνάμεις διὰ νὰ τελέσῃ μεγίστην θυσίαν, καὶ νὰ ὠθήσῃ ἀσφαλέστερα τὸν ἐχθρὸν μέχρι καὶ τῶν τελευταίων του χαρακωμάτων.

— Ὦ πάτερ μου! ἀνέκραξε μὲ τόνον ἀσθενῆ, πρὶν μάθῃς τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς εἰς τὴν ὁποίαν χρεωστεῖς ὅ,τι λέγεις, ὁρκίσου με ὅτι θὰ συγκατατεθῇς εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ σὲ ζητήσω δι' αὐτήν.

— Ὁρκίζομαι!

— Σὲ λέγω λοιπὸν ὅτι εἶναι ἡ Ἀγγελίνα Βερνάρδου, τὴν ὁποίαν μὲ ἀπηγόρευσες νὰ νυμφευθῶ.

Ἡ φωνὴ τοῦ νέου ἔγεινεν ἀσθενεστέρα, ἠσθάνθη δάκρυα ἀναβλύσαντα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ ἔφερε τὴν δεξιὰν εἰς τὴν καρδίαν του ὡς διὰ νὰ καταστείλῃ τοὺς παλμούς της. Ὁ Κ. Τρουὲν συνωφρυώθη, ἐκάθησε, καὶ ἐβλασφήμησε κατὰ τῆς ποδαλγίας τὴν ὁποίαν εἶχε λησμονήσει πρὸ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας.

— Ἡ κόρη τοῦ Βερνάρδου! ἡ κόρη τοῦ Βερνάρδου, ἐψέλλισε· κόρη ἁπλοῦ ναυαγωγοῦ! Εἶσθε ἀκόμη καὶ οἱ δύο πολλὰ νέοι· καὶ ὁ ἔρως σας εἶναι παιγνίδι.

— Μὴν ὀνομάζῃς παιγνίδι πάθος τὸ ὁποῖον κάμει θαύματα! εἶπεν ἀντικόψας αὐτὸν ὁ Ρενέ· ὑπεσχέθην εἰς τὴν Ἀγγελίναν νὰ γείνω ναυτικὸς, πολεμῶ ὡς λέων. . . καὶ ἰδοὺ ἤρχισα.

— Ἤρχισες, ἀνέκραξεν ὁ γέρων καταδρομεὺς μὲ ἄπειρον χαράν.

— Πρὸ μιᾶς ὥρας, ἀπεκρίθη ὁ νέος μὲ σταθερό-

τητα, ἀναλαβὼν τὸ θάρρος του· ἤκουσες ποτὲ τὸ ὄνομα τοῦ φρικτοῦ ἱππότου Βριλλιανταί;

— Τοῦ μαχαιρᾶ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐφόνευσεν ὀκτὼ ἀνθρώπους εἰς τὴν μονομαχίαν;

— Μάλιστα· δὲν θὰ φονεύσῃ πλέον ἄλλους! Ἤτον ἀντεραστής μου, καὶ ἐμονομαχήσαμεν μὲ σπαθὶ καὶ μὲ πιστόλι. Ἐσύντριψα μίαν του χεῖρα, καὶ ἔβγαλα ἕν του ὀμμάτι· αὐτὸς δὲ ἰδοὺ τί μὲ ἔκαμε.

Καὶ ἔδειξεν ἀτρομήτως τὴν πληγωμένην χεῖρά του. Ὁ δὲ Κ. Τρουὲν τὸν ἐνηγκαλίσθη κλαίων ἀπὸ χαράν.

— Λουκᾶ μου! Λουκᾶ μου! Θὰ ὑπανδρευθῆς τὴν Ἀγγελίναν! καὶ θὰ τὴν εὐχαριστήσω διότι μὲ ἀπέδωκε τὸν υἱόν μου!

— Λοιπὸν, πάτερ μου, ἐπανέλαβεν ὁ νέος, θὰ μὲ δώσῃς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφοβούμην ἕως τώρα, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ ν' ἀπολαύσω σήμερον.

— Θέσιν ἀξιωματικοῦ.

— Ναὶ, θέσιν εἰς τὴν *Γαβριέλλην*, καὶ μάλιστα τὴν πλέον ἐπικίνδυνον, καὶ εἰς τὴν πρώτην μάχην, αὔριον, ὅτε, ὡς λέγεται, ἔρχονται οἱ Ἄγγλοι! Δός με ἓν καννόνι μόνον καὶ τέσσαρας ἀνθρώπους· μὲ φθάνουν διὰ νὰ νικήσω ἢ ν' ἀποθάνω.

Ὁ γέρων Τρουὲν ἐθαύμαζε καὶ ἐσκίρτα. Νομίζων δὲ ὅτι ὀνειρεύεται ἀνέκραζεν·

— Εἶσαι τῷ ὄντι ὁ Λουκᾶς; ἔκβαλε τὸ προσωπεῖόν σου, καὶ ἔλα νὰ σὲ παρατηρήσω.

Ὁ Ρενὲ ἀνέφριζεν ὁλόσωμος· ἀλλ' εὐτυχῶς εἰσῆλθέ τις τότε, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐτήρησε τὸ προσωπεῖόν του. Ὁ δὲ πατὴρ, λησμονήσας τὴν ἐπικίνδυνον αἴτησίν του, ἐπλησίασε τὸν ξένον.

Οὗτος ἦτο ὁ πρῶτος ὑδρογράφος τῆς Βρέστης, ὁ κόμης Κερβὰν, παρεπιδημῶν τότε εἰς Μακλοβιούπολιν· ἐφημίζετο δὲ ὡς σοφώτατος ναυτικός.

— Διάβολε! ἀνέκραξεν ὁ γέρων καταδρομεὺς κτυπήσας τὸ μέτωπόν του, κανεὶς ἄνεμος σ' ἔρριψεν ἐδῶ, φίλε μου. Ὁ προσωπιδοφόρος αὐτὸς μὲ ζητεῖ νὰ τὸν δώσω μίαν θέσιν ἐπικίνδυνον εἰς τὸ πλοῖόν μου κάμε με λοιπὸν τὴν χάριν νὰ τὸν ἐξετάσῃς ἐὰν εἶναι ἄξιος.

Ὁ Κ. Κερβὰν, ὁ ὁποῖος τότε ἦλθεν εἰς τὸν χορὸν, παρεκάλεσε τὸν Ρενὲ ν' ἐκβάλῃ τὸ προσωπεῖόν του· ἀλλ' ὁ Κ. Τρουὲν, ἀλλάξας γνώμην, ἀνεκάλεσε τὴν αἴτησίν του, εἰπὼν πρὸς τὸν καθηγητήν·

— Θέλω νὰ σ' ἐξαφνίσω· μετὰ τὴν ἐξέτασιν μανθάνεις τὸ ὄνομα τοῦ μαθητοῦ.

Ὁ δὲ ἥρως μας εἶπε καθ' ἑαυτόν·

— Ἡ θεία πρόνοια μ' ἔσωσε.

Καὶ ἀναλαβὼν ὅλην του τὴν ἀταραξίαν, καὶ ὅλας τὰς ἰδέας καὶ ἀναμνήσεις του, ἀπεκρίθη εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Κ. Κερβὰν, ἀφορώσας τήν τε θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν, τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ἀνέμους, τὴν κλῆσιν τῆς μάχης καὶ τὴν ἐμβολὴν, τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῶν ἱστῶν καὶ τῶν ἱστίων, τὰ καννονοστάσια· τὴν συσκευὴν, καὶ ταῦτα πάντα μετὰ τόσης ἀκριβείας καὶ μὲ λέξεις τόσον ἐκλεκτὰς, ὥστε ὁ καθηγητὴς καταπληχθεὶς ἀνέκραζεν·

— Ὅστις καὶ ἂν εἶναι ὁ νέος οὗτος, θὰ γίνῃ, ἐὰν τὸν δώσουν τὴν εὐκαιρίαν, ὁ πρῶτος ναυτικὸς τοῦ αἰῶνός του.

Αὐτὸς ὁ νέος εἶναι ὁ πρωτότοκός μου υἱός! ἀπεκρίθη ὁ Κ. Τρουὲν σκιρτῶν ἀπὸ χαράν· ἔκβαλε τὴν προσωπίδα σου, καὶ εὐχαρίστησε τὸν φίλον μας διὰ τὴν προφητείαν του.

Ὁ Κ. Κερβὰν ἐγνώριζε κάλλιστα ὅλην τὴν οἰκογένειαν τοῦ Τρουέν· ὅθεν ὁ Ρενὲ ἐκινδύνευσε. Δὲν εἶχε λόγους ν' ἀντισταθῇ, καὶ ὁ ἐλάχιστος δισταγμὸς θὰ τὸν ἠφάνιζεν· ἐξέβαλε λοιπὸν τὸ προσωπεῖόν του, ἔχων τὴν ῥάχιν πρὸς τὸν πατέρα του, καὶ ἔδραμε πρὸς τὸν καθηγητήν.

— Ρενέ! ἐψιθύρισεν οὗτος, ἀναγνωρίσας ἀμέσως τὸν νέον.

— Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, Κύριε, ἀνέκραξεν ὁ γέρων· λέγε, Λουκᾶ, ἐὰν θέλεις νὰ εἶσαι προφήτης.

Ὁ Κ. Κερβὰν ἐμάντευσε πὰ διατρέχοντα, καὶ ἔγινε συνένοχος τοῦ Ρενὲ, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ κατέκρινε πάντοτε τὴν βίαν τῆς ὁποίας ἐγίνετο θῦμα.

— Ναὶ! φίλτατέ μου Τρουὲν, ἀπεκρίθη, δὸς δίπλωμα εἰς τὸν υἱόν σου καὶ μάλιστα τὸ δίπλωμα τοῦ ὑποπλοιάρχου· δὲν θὰ εἶναι παραπολύ! θὰ σ' ἔλεγα μάλιστα νὰ τὸν διορίσῃς καὶ διευθυντὴν τοῦ πλοίου σου, ἐὰν δὲν διεύθυνες μόνος αὐτό.

Ὁ δὲ Ρενὲ, μηχανικῶς πως, ἔβαλεν ἐκ νέου τὴν προσωπίδα του, καὶ ἐστράφη πρὸς τὸν πατέρα του.

— Πλὴν, βόμβαι καὶ μυδράλια! ἐπανέλαβεν οὗτος, πότε ἔμαθες ὅλ' αὐτὰ, σὺ ὁ ὁποῖος δὲν ἤξευρες νὰ διευθύνῃς πρὸ τριῶν ἑβδομάδων οὔτε λέμβον;

Ὁ Ρενὲ ἀπέδωκε τὸ νέον τοῦτο θαῦμα εἰς τὴν Ἀγγελίναν, ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τῆς ὁποίας εἰργάζετο, εἶπε, νύκτα καὶ ἡμέραν.

— Λάβε λοιπὸν, εἶπε, τὸ δίπλωμά σου διὰ τὴν πρώτην ἐκστρατείαν, καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν θὰ ἔχωμεν τὸν γάμον σου!

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἔντιμος πλοίαρχος ἠγνόει εἰσέτι τὰς κατὰ τοῦ Βερνάδου ὑπονοίας. Ἐὰν τὰς ἐγνώριζεν, αἱ ὑποσχέσεις του θὰ ἦσαν μάταιαι· διὰ τοῦτο ὁ Ρενὲ ἐπιθυμῶν νὰ ὁρισθῶσι τὰ πάντα ἀκριβῶς.

— Θὰ μὲ θεωρήσῃς, εἶπε μὲ γλυκυτάτην φωνὴν, πάτερ μου, ἀπαιτητικόν· ἀλλ' εἶχα δώσει ἄλλην ἐλπίδα εἰς τὴν Ἀγγελίναν! Τὴν εἶπα ὅτι θὰ λάβῃ τὴν συγκατάθεσίν σου ὁμοῦ μὲ τὸ διπλωμά μου. Ἐὰν δὲν τὴν ἰδῇ, θὰ ὑποθέσῃ ὅτι καὶ πάλιν ἔμεινες ἄκαμπτος.

— Βλέπω, ἀπεκρίθη φιλοστόργως ὁ Κ. Τρουὲν, ὅτι γινόμενος λέων, διετήρησες καί τινας ἕξεις τοῦ κάττου! Ἀλλ' ἔστω· ἡ ἰδέα σου εἶναι νόστιμη, καὶ δὲν θέλω νὰ ἐναντιωθῶ εἰς τὰς ἐπιθυμίας σου, ἀφοῦ σὺ ἐξεπλήρωσες τὰς ἐδικάς μου.

Καὶ λαβὼν ἀπὸ τὸ γραφεῖόν του χαρτίον ἐπιστολῆς καὶ δίπλωμα, ἔγραψεν ἐπ' αὐτῶν· καὶ ἐκείνην μὲν διεύθυνε πρὸς τὴν νέαν Βερνάρδου, τοῦτο δὲ ἡτοίμασε διὰ τὸν υἱόν του· παρέδωκε δὲ ἀμφότερα πρὸς αὐτὸν, ὅστις τὰ συνέσφιγξε σπασμωδῶς.

— Τέλος πάντων, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὅλως χαίρων, κατώρθωσα καὶ τὴν εὐτυχίαν μου, καὶ τὴν τοῦ Λουκᾶ· νὰ ἴδωμεν ἂν θὰ μᾶς βοηθήσῃ καὶ ἡ τύχη!

Καὶ εὐχαρίστησε τὸν πατέρα του μὲ λόγους εἰλικρινεστάτους καὶ περιπαθεῖς. Ἔπειτα δὲ λαβὼν ἦθος ἱκέτου·

— Ἐνῷ εἶσ' ἐδῶ, πάτερ μου, εἶπε κρυφίως πρὸς αὐτὸν, δός με καὶ ἄλλο γραμματίδιον.

— Διὰ ποῖον.

— Διὰ τὸν ταμίαν σου.

— Θέλεις χρήματα;

— Ναί.

— Καὶ τί θὰ τὰ κάμῃς; σὺ ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζεις οὔτε τὴν ἀκαδημίαν, οὔτε τὸ καπηλεῖον, οὔτε τὰ καφενεῖα;

— Ἐλησμόνησες τὴν μεταμόρφωσίν μου;

— Ναί· ἤλλαξαν λοιπὸν καὶ αἱ ἕξεις;

— Καὶ βεβαίως πρέπει νὰ ἔχῃ τις τὰ ἐλαττώματα τῶν προτερημάτων του! Δὲν μὲ κατέκρινες τοσάκις διὰ τὴν φρόνησίν μου; Δὲν μὲ εἶπες ὅτι ὁ ἀληθὴς ναύτης πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ τρία προτερήματα τοῦ Ἐρρίκου Δ', νὰ λατρεύῃ δηλαδὴ τὴν Ἀφροδίτην, τὸν Ἄρην καὶ τὸν Βάκχον; ἠθέλησα νὰ σ' εὐχαριστήσω καὶ νὰ γίνω καθ' ὅλα τέλειος. Ἡ Ἀγγελίνα εἶναι ἡ Ἀφροδίτη μου, καὶ ἠξεύρεις πόσον τὴν ἀγαπῶ· ἐπλήρωσα σήμερον τὸν φόρον μου εἰς τὸν Ἄρην . . .

— Καὶ τώρα θέλεις νὰ προσφέρῃς σπονδὰς καὶ εἰς τὸν Βάκχον, ἠρώτησεν ὁ Κ. Τρουέν.

— Τὰς ἐπρόσφερα πρίν.

— Μπά! ὑπῆγες εἰς τὸ καπηλεῖον.

— Καθημερινῶς, ἀφοῦ ἐχωρίσθημεν, καὶ εἰς τὰ καφφενεῖα ὅλην τὴν νύκτα.

— Καὶ ἔπινες; ἠρώτησεν ὁ γέρων καταδρομεὺς ἀνυψώσας τὴν κεφαλὴν μὲ σχῆμα ἄξιον τοῦ Σιληνοῦ.

— Ἀπὸ τὸ καλήτερον καὶ ὡραιότερον κρασίον.

— Καὶ ἔπαιζες;

— Ἐννοεῖται! Καὶ μετὰ ταῦτα ἦλθαν ἔξοδα ἐνδυμάτων, δώρων, χοροῦ, κτλ., καὶ ὅλ' αὐτὰ διὰ νὰ σὲ γίνω ἀρεστὸς, πάτερ μου, ὥστε ἔφθασα νὰ χρεωστῶ...

— Ἔχεις δανειστάς!

— Οἱ ὁποῖοι μὲ φοβερίζουν καὶ μὲ φυλάκισιν.

— Σὲ καταδιώκουν;

— Διὰ ποσότητα ὡς ἔγγιστα . . .

Δὲν ἐτόλμησε δὲ νὰ εἴπῃ τὴν ποσότητα.

— Βόμβαι καὶ μυδράλια! καὶ τί μὲ μέλει διὰ τὴν ποσότητα! ἀνέκραξεν ὁ Κ. Τρουὲν, παραφερόμενος ἀπὸ χαρὰν καὶ ἐναγκαλιζόμενος τὸν υἱόν του. Καταδιώκεσαι διὰ χρέη καθὼς κ' ἐγὼ ὅταν εἶχα τὴν ἡλικίαν σου! Δὲν ὑπάρχει πλέον ἀμφιβολία, υἱέ μου! ἀπὸ τὰ χρέη εἶχα προαισθανθῆ τὸ στάδιόν μου· τώρα ἐγγυῶμαι καὶ διὰ τὸ ἐδικόν σου. Χαῖρε, ἀληθινὸν πτηνὸν τῆς θαλάσσης! Καὶ ἡ ποσότης; Πλὴν, διότι μ' ἔδωκες τοιαύτην εἴδησιν δίδω εὐχαρίστως πέντε χιλιάδας φράγκα.

— Δὲν φθάνουν, εἶπε μὲ τόλμην ὁ Ρενέ·

Ὁ Κ. Τρουὲν τὸν ἠτένισεν ἔκθαμβος.

— Μὲ χρειάζονται τὰ διπλᾶ.

Ὁ ἀγαθὸς καταδρομεὺς ἔμεινεν ὡς ἐμβρόντητος . . . ἀλλὰ δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ ὀπισθοδρομήσῃ. Ἑτοιμάσας λοιπὸν ἔνταλμα ἐπὶ τοῦ ταμείου του,

— Ὁ Κ. Κερβὰν ἔχει δίκαιον, εἶπεν ἐγχειρίζων αὐτὸ πρὸς τὸν ὑποθετικὸν Λουκᾶν· θὰ γίνῃς ὁ μεγαλήτερος ναυτικὸς τῆς ἐποχῆς σου! Σὲ προειδοποιῶ μόνον, ὅτι ἀφοῦ ἔλαβα ὅμοιον δίπλωμα ὡς τὸ ἐδικόν σου, αἱ λεῖαι τὰς ὁποίας ἔκαμα ἐπλήρωναν τὰ χρέη μου.

— Ἄνοιξέ με τὸν Ὠκεανόν! εἶπεν ὁ ἥρως μας δακτυλοδεικτῶν μεγαλοπρεπῶς τὸν λιμένα, καὶ ἐντὸς ὀλίγου, ὡς οἱ Ἀργοναῦται θὰ σὲ φέρω τὸ χρυσοῦν δέρας, καὶ τὰ ταπεινὰ οἰκόσημα τοῦ Τρουὲν θὰ λάμψουν μεταξὺ τῶν ἐνδοξοτέρων.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΚΤΥΠΩΜΑΤΩΝ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΣΦΡΑΓΙΔΟΛΙΘΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ,

ὑπὸ

Γ. Γ. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

Ἐν Ἀθήναις

1855.

—o—

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

—o—

Ὅτε κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ πολλαχῶς ἡμῖν ὀλεθρίως παρελθόντος ἔτους ἡ βροτολοιγὸς χολέρα δεινὴ ἐνσκήψασα κενάνδρους κατέστησε τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς ἐμμείναντας εἰς ἀργίαν κατεδίκασεν, ἐπεχείρησα χάριν ψυχαγωγίας νὰ περιγράψω ὑπὲρ τὰ πεντακόσια ἐκτυπώματα ἀρχαίων σφραγιδολίθων, ὧν τὰ ἡμίση ἐγὼ αὐτὸς συνήγαγον ἐκ διαφόρων τῆς Ἑλλάδος πόλεων, τὰ δὲ λοιπὰ παρὰ φίλων ἔλαβον εἰδότων τὴν ἐμὴν περὶ τὰ τοιαῦτα σπουδὴν, μάλιστα δὲ παρὰ τοῦ Κ. Ἀχ. Ποστολάκα εἰς ὃν δημοσίᾳ ἐπὶ τούτῳ πολλὰς χάριτας ἀπονέμω· διότι τὸ

μὲν μεταξὺ αὐτῶν ἀνεκδότων ὄντων πάντων, πλὴν τινων εἰς ξένους ἀνηκόντων, οἵτινες τυχὸν ὀλίγας τινὰς τῶν ψήφων τούτων ἐδημοσίευσαν ἐν ἀγνοίᾳ μου, εὕρισκον καὶ παραστάσεις λίαν περιέργους καὶ ἀγνώστους, καὶ ἔργα κατὰ τὴν τέχνην ἀξιόλογα· τὸ δὲ καὶ διότι τὰ ἐκτυπώματα ταῦτα ἐκ σφραγιδοκήρου ὄντα ὑπέκειντο εἰς πολυειδῆ φθοράν.

Ἐν οὕτω δὲ κακοῖς καιροῖς συντελέσας, καί τοι ἐν ἐρήμῳ τῇ πόλει ἐστερημένος βοηθημάτων, τὸ ἔργον τοῦτο, εἶδον, ὅτι διὰ τὴν παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν τοιούτων περιγραφῶν καὶ διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ σπουδάζωνται καὶ νὰ συντηρῶνται τὰ καλὰ ταῦτα λείψανα τῆς τέχνης τῶν προγόνων, οἵτινες μεγάλοι ἦσαν καὶ περὶ τὰ μεγάλα καὶ περὶ τὰ μικρὰ ἐπίσης, δὲν εἶναι ὅλως ἄσκοπος ἡ δημοσίευσις τῆς ἐμῆς περιγραφῆς καὶ πρὸς τοῦτο εὗρον προθύμους τοὺς φίλους τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας ἐκδότας τῆς *Πανδώρας*. Ὅθεν παραδιδοὺς αὐτοῖς τὸ ἔργον, λείπεται νὰ προτάξω βραχέα τινὰ περὶ σφραγιδογλυφίας, χάριν τῶν πρωτοπείρων, παραπέμπων εἰς τὰ εἰδικὰ περὶ τούτου συγγράμματα, καί τινα περὶ τῆς ἐμῆς περιγραφῆς εἰς κατάληψιν αὐτῆς ἐν γένει ἀναγκαῖα.

Ἡ σφραγιδογλυφία τὸ πάλαι ὑπηρετικὴ οὖσα τῇ οἰκονομίᾳ κατεσκεύαζε σφραγῖδας, δι' ὧν, κατὰ τὴν τότε κοινοτάτην συνήθειαν, ἐσφραγίζοντο οἱ *θησαυροὶ* καὶ τὰ *ταμεῖα* (αἱ ἀποθῆκαι)· ὅθεν οἱ ἀρχαιότεροι ἐπὶ τούτῳ μετεχειρίζοντο καὶ *θριπόβρωτα* ἢ *θριπήδεστα* ξύλα (σκωληκόβρωτα)· ἐπὶ δὲ τῶν ἁπλουστέρων σφραγίδων ἦσαν κεχαραγμένα ἁπλᾶ σημεῖα. Ἀλλὰ κατ' ὀλίγον μετεχειρίσθησαν πολυτίμους λίθους καὶ μέταλλα· καὶ ἤδη πρὸ τοῦ Σόλωνος, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Φοινίκων καὶ Βαβυλωνίων ψηφιδογλύφων, ἀντὶ τῶν ἀδιαζέστων κυλίνδρων, οὓς παρὰ τοῖς ἔνεσιν ἐκείνοις ἀπαντῶμεν, ἐπεδόθησαν οἱ ἐν Ἑλλάδι εἰς ἐγγλυφὰς μορφῶν ἐμφαινουσῶν τὴν ἀκρίβειαν καὶ αὐστηρότητα τῆς ἀρχαίκῆς τεχνοτροπίας· ὅθεν ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει *σφραγῖδα χρυσόδετον σμαράγδου λίθου* ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου δεθεῖσαν (Γ. 41). Κατὰ δὲ Διογένην τὸν Λαέρτιον, ὁ Σόλων ἐνομοθέτησε· *δακτυλογλύφῳ μὴ ἐξεῖναι σφραγῖδα φυλάττειν τοῦ πραθέντος λίθου.*

Τὸ δὲ σχῆμα τῆς λίθου, ὁσάκις δὲν ἦτο προωρισμένη νὰ χρησιμεύσῃ ὡς δακτύλιος, ὅτε κατεσκευάζετο ἐπίπεδος ἢ ἀμφίκυρτος, κατεσκευάζετο ἐνίοτε ἐν εἴδει κανθάρου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετ' ὀπῆς κατὰ μῆκος διηκούσης. Καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο ἀπαντώμενον καὶ εἰς τὰ λείψανα τῆς βαβυλωνίας καὶ φοινικικῆς τέχνης, μᾶλλον ἄμορφον, καὶ εἰς τὰ τῆς αἰγυπτιακῆς, μᾶλλον μεμορφωμένον, καλεῖται *σκαραβαῖος*, διέμεινε δὲ μέχρι τῶν τελευταίων περίπου χρόνων τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας.

Ἡ πολυτέλεια τῶν σφραγιδολίθων ηὔξησε μάλιστα ἐκ τοῦ παραδείγματος τῶν βασιλείων τῶν Σελευκιδῶν, ἐν οἷς, κατὰ μίμησιν τῶν Περσῶν βασιλέων, διὰ πολυτίμων γλυπτῶν ψήφων ἐκοσμοῦντο ἐκπόματα (*ποτήρια λιθοκόλητα*), κρατῆρες, λυχνοῦχοι κ. τ. λ. ὅθεν καὶ ἀνάγλυφοι ψῆφοι κατεσκευάζοντο (camées). Μετεχειρίζοντο δὲ ἐπὶ τούτῳ συχνότατα τὸν πολυχρώματον ὄνυχα, εὐδοκιμοῦντες τότε μάλιστα κατὰ τὴν τέχνην ταύτην. Ὅθεν κατὰ τὸν Ἀππιανὸν (Μιθρ. 115) ὁ Μιθριδάτης διοχίλια εἶχε λιθοκόλλητα ποτήρια. Εἰς ταύτην δὲ τὴν ἐποχὴν ἀνήκει ὁ περίφημος ὄνυξ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ὁ εἰκονίζων τὸν Πτολεμαῖον τὸν Β'. καὶ τὴν Ἀρσινόην, ὁ ἐν Βιέννῃ. κ. τ. λ.

Ἐπὶ δὲ τῶν Ῥωμαίων ἡ ψηφιδογλυφία διετέλεσεν ἀκμάζουσα· καὶ τοῦ Διοσκουρίδου, δακτυλιογλύφου τοῦ Αὐγούστου, περισώζονται ἔτι ἑπτὰ θαυμαστὰ ἔργα.. Οἱ δὲ αὐτοκράτορες τότε εἰκονίζοντο ὡς ἔνθεά τινα ὄντα, εἰ καὶ ἐμφαίνοντες τὰ τῇ ῥωμαϊκῇ φυλῇ ἰδιάζοντα σχήματα. Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἐν Βιέννῃ αὐγούστειος ὄνυξ, ὁ εἰκονίζων τοὺς περὶ τὸν Αὔγουστον, ὁ ἐν Παρισίοις σαρδώνυξ, ὁ εἰκονίζων τὴν ἀποθέωσιν αὐτοῦ, ὁ αὐτόθι Γερμανικὸς καὶ ἡ Ἀγριππίνα ἐν σχήματι Τριπτολέμου καὶ Δήμητρος κ. τ. λ.

Καὶ τῶν μὲν ἐγγλύπτων λίθων σκοπὸς ἦτο τὸ *ἐκτέπωμα* (*σφραγίς. ἐκμαγεῖον*), τοῦ δὲ ἀναγλύπτου ἤτοι *ἐκτύπου* (camée) ὁ κόσμος ἁπλῶς. Εἰς ἐγγλυφὴν δὲ ἐξελέγοντο ψῆφοι μονογρώματοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαφανεῖς, κηλιδωτοί· ἐκ μὲν τῶν πολυτιμοτέρων ὁ *ἀμέθυστος*, ὁ *ὑάκινθος*, τὸ *τοπάζιον*. Ὁ δὲ *ἀδάμας*, ὡς ὑπελάμβανον οἱ ἀρχαῖοι, δὲν ἦτον ἐπιδεκτικὸς τομῆς· ἀνεπιτήδειος πρὸς τὸν σκοπὸν ἐνόμιζον ἐπίσης καὶ τὰς *πυραυγεῖς ψήφους* ἐν γένει καὶ τοὺς *ἄνθρακας*, εἰ καὶ ἀναφέρονται σφραγῖδες τινες *ἀνθρακινοι*. Ἐκ δὲ τῶν κατωτέρων λίθων ἐξελέγοντο ὁ *ἀγάτης* (agathe) διαφόρων χρωμάτων· ὁ *σάρδιος* (cornaline), ὁ *λευκαγάτης* (chalcédoine), ὁ *ἴασπις* συνήθως ὁ κεραμόχρους, ὁ *κυανοῦς* (lapis lazuli) ὁ ὄχι πολὺ διάφορος τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *σαπφείρου*· ὁ δὲ παρ' ἡμῖν σάπφειρος (*ὁ ἀδάμας ὁ κύπριος*) βραδύτερον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐγνώσθη. ὁ *σμάραγδος* ὡς συνηθέστατα ἐκάλουν τὸν παρ' ἡμῖν *πλάσμα σμαράγδου* λεγόμενον (plasma di smeraldo), σπανιώτερον τὸν ἀληθῆ σμάραγδον· τὸν *κρύσταλλον* (crystal de roche) κ.τ.λ. Εἰς ἀναγλυφὴν δὲ μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι ψήφους πολυχρωμάτους, οἷον *ὄνυχα* ξανθόφαιον, γαλακτόχρουν, ἐκ πολλῶν ζωνῶν (στιβάδων) συγκείμενον, *σαρδώνυχα* φυσικὸν καὶ τεχνητὸν οὗ τεμάχια ἐκ τῆς Ἀσίας πολὺ μείζω καὶ καλλίω τῶν νῦν ἐλάμβανον κτλ.

Περὶ δὲ τῆς ἐργασίας τῶν ψήφων γινώσκομεν, ὅτι ὁ *λιθοτρίβης* ἢ *λιθουργὸς* ἐσχημάτιζε τὴν ψῆφον ἐπίπεδον ἢ ἀμφίκυρτον, εἶτα ὁ λιθογλύφος ἐχάραττεν αὐτὴν διὰ σιδηρῶν ἐργαλείων ἐμβεβαμμένων εἰς κόνιν *σμύριδος* καὶ ἔλαιον, ἢ δι' ἀδάμαντος ἐγκεκολαμμένου ἐν σιδήρῳ. Ὁ δὲ μηχανισμὸς τοῦ τροχοῦ δι' οὗ ἐκινοῦντο τὰ ἐργαλεῖα, ἀκινητούσης τῆς ψήφου, ἦτο πιθανῶς τὸ πάλαι οἷος καὶ νῦν. Ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι λιθογλύφοι ἐσπούδαζον μάλιστα περὶ τὴν ἀκριβῆ λειάνσιν πάντων τῶν μερῶν τῆς ψήφου· ὅθεν ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τούτου δύναται νὰ διακριθῇ τὸ γνήσιον τῶν ἀρχαίων σφραγιδολίθων.

Ὅταν ὁ λίθος ἐχρησιμεύεν εἰς δακτύλιον ἐδένετο

ἐν *σφενδόνῃ* (*) καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν πάντες οἱ δακτύλιοι ἐχρησίμευον, καθὰ ἐλέχθη, ὡς σφραγῖδες· μετὰ ταῦτα δὲ καὶ εἰς ἁπλοῦν σημεῖον τιμῆς καὶ εἰς κόσμον. Πλὴν δὲ τῆς ἐγκεχαραγμένης μορφῆς ἐσημειοῦντο πολλάκις ἐπὶ τῆς λίθου καὶ ὀνόματα· ὅθεν ὁσάκις τὸ ὄνομα εἶναι ἐν τόπῳ καταφανεῖ, πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς τοῦ ἰδιοκτήτου μᾶλλον ἢ τοῦ τεχνίτου. Πρὸς τούτοις οὐ μόνον ἰδιῶται, ἀλλὰ καὶ πολῖται εἶχον τὰς ἰδίας σφραγῖδας. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ἡ ὁμοιότης πολλῶν δακτυλιολιθικῶν παραστάσεων πρὸς τὰς νομισματικάς· διὸ καὶ ἐπὶ τῶν σφραγίδων τῶν αὐτοκρατόρων ἡ αὐτὴ ἦτο κεχαραγμένη παράστασις ἥτις καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν. Τέλος τὸ ἔθος τοῦ περικοσμεῖν ἀγγεῖα διὰ γλυπτῶν λίθων οὐ μόνον ἐνέμεινε παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, παρ' οἷς ἀναφέρονται *ψυκτῆρες καὶ φιάλαι διάλιθοι*, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μεταιῶνι καθ' ὃν αἱ λίθοι ἐπεκόσμουν πολλάκις τὰ ἅγια ποτήρια· ὅθεν σώζονται ἔτι καὶ τινα ἀγγεῖα λίαν περίεργα, συγκείμενα ὅλα ἐκ ψήφων συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλας.

Τοσαῦτα, ἱκανὰ πρὸς τὸν σκοπὸν περὶ σφραγιδογλυφίας προειπών, μέλλω νὰ ἐπιτάξω τινὰ καὶ περὶ τῆς ἐμῆς περιγραφῆς ἰδίᾳ. Ἐν αὐτῇ περιγράφονται οὐχὶ αἱ λίθοι ὧν ἱκανὰς οὐδὲ εἶδον, ἀλλὰ τὰ ἐκτυπώματα αὐτῶν. Θεωρούμενα δὲ ὡς καλλιτεχνήματα οὔτε κατὰ τὰ μεγέθη κατατάσσονται, οὔτε κατὰ τὰς ἐποχάς, οὔτε κατὰ τὴν ποιότητα τῆς λίθου ἢ τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ κατὰ τὰς παραστάσεις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Μυλλέρου, ὡς φαίνεται ἐν τῷ ἐφεξῆς πίνακι τῶν περιεχομένων. Ἐφιλοτιμήθην δὲ νὰ καταστήσω τὰς περιγραφὰς καὶ τὰς ἑρμηνείας, ὅσον ἔνεστιν ἐπιτόμους καὶ εὐκρινεῖς· καὶ χάριν σαφηνείας προλέγω, ὅτι ἐν αὐτοῖς τὸ *τῇ δεξιᾷ* ἢ *τῇ ἀριστερᾷ* (χειρὶ) λέγεται ὡς πρὸς τὴν παριστανομένην μορφήν· τὸ *δεξιόθεν* ἢ *ἀριστερόθεν* (τῆς εἰκόνος) λέγεται ὡς πρὸς τὸν θεατήν· τὸ δὲ *πρὸς δεξιὰν* ἢ πρὸς *ἀριστερὰν* ὡς πρὸς τὴν μορφὴν νεύουσαν, ἤτοι ἐστραμμένην, πρὸς δεξιὰν ἢ πρὸς ἀριστερὰν τῆς εἰκόνος, ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν αὐτῆς θέσιν πρὸς τὸν θεατήν. Ὁσάκις πρὸς τούτοις ἡ παράστασις ἀπαντᾶται ἐπὶ τῶν νομισμάτων, τοῦτο ἐσημειώθη ἀκριβῶς. Ἀλλὰ νὰ παραλληλίσω τὰ ἐμὰ ἔκτυπα πρὸς τοὺς ἀντιστοίχους ἐκδεδομένους σφραγιδολίθους δὲν ἠδυνήθην πανταχοῦ δι' ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων βιβλίων· ἀνοιχθείσης δὲ τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης, δὲν μοὶ ὑπελείπετο ὁ ἀναγκαῖος πρὸς τοῦτο καιρός. Καὶ μοὶ ἦτο μὲν εὔκολον νὰ ἐξογκώσω τὴν περιγραφήν διὰ παραπομπῶν ἀντιγεγραμμένων, ἀλλὰ σκοπὸν εἶχον τὴν ὠφέλειαν.

Ἡ μὲν συλλογὴ περιέχει τὰ ὁμολογουμένως ἀρχαῖα, εἴπου δέ τι ἀμφίβολον, ἢ ὕποπτον, ἢ καὶ νέον κατά τινα λόγον περίεργον παρελήφθη, τοῦτο ἐσημειώθη ἐπιμελῶς. Ἀλλ' ἐθεώρησα λίαν οὐσιῶδες τὸ νὰ σημειώσω τὴν *ἐποχὴν* ἑκάστης λίθου (ἐπ.) ὅθεν χάριν συντομίας παρεδέχθην τὰς ἑξῆς ἐποχάς, ὧν τὰς πρώτας κατὰ τὸν Μύλλερον· μία δ' ἑκάστοτε αὐτῶν σημειοῦται εἰς τὴν περιγραφὴν ἑκάστης λίθου.

Α'. *Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τοῦ Σόλωνος, ἤτοι μέχρι* 580.

Β'. *Ἀπὸ τοῦ Σόλωνος* (580) *μέχρι τοῦ Περικλέους* (460, *περιέχει* 120 *ἔτη*).

Γ'. *Ἀπὸ τοῦ Περικλέους* (460) *μέχρι τοῦ Ἀλεξάνδρου* (336, *περιέχει* 124 *ἔτη*).

Δ'. *Ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου* (336) *μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κορίνθου* (146, *περιέχει* 190 *ἔτη*).

Ε'. *Ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κορίνθου* (146 *μέχρι τοῦ Αὐγούστου* (30, *περιέχει* 126 *ἔτη*).

ΣΤ'. *Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου* (30) *μέχρι τοῦ Ἀδριανοῦ* (130, *Μ. Χ. περιέχει* 100 *ἔτη*).

Ζ'. *Ἀπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ* (130) *μέχρι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου* (300, *περιέχει* 170 *ἔτη*).

Η'. *Ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου* (300) *μέχρι πτώσεως τῆς Ῥώμης* (476, *περιέχει* 176 *ἔτη*).

Θ'. *Ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς Ῥώμης* 476 *καὶ ἐφεξῆς.*

Παρατηρητέον ὅμως, ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἐποχάς, διὰ τὴν ἀτέλειαν τῶν τεχνικῶν μέσων ἐν τῇ παρακμῇ, ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῶν χρόνων ἀποβαίνει δυσκολώτατος· ὥστε ἡ Ζ' καὶ Θ' ἐποχὴ δὲν μοὶ ἐφάνησαν πάντοτε εὐδιάκριτοι.

Ἐπίσης ἐθεώρησα οὐσιῶδες τὸ νὰ σημειωθῇ καὶ ἡ *ποιότης τῆς ἐργασίας*· ὅθεν ἐπὶ τούτῳ παρεδέχθην τὰς ἑξῆς τάξεις· (ταξ.)

Α'., *Καλλίστη.*	Β'., *Πολλὰ καλή*
Γ'., *Καλή*	Δ'., *Μετρία*
Ε'., *Μετριωτάτη*	ΣΤ'., *Κακή*
Ζ'., *Κακίστη.*	

Ἀλλὰ σημειωτέον, ὅτι ἐπειδὴ αἱ τάξεις αὗται περιλαμβάνουσιν οὐχὶ μόνον τὴν *ἀπεργασίαν* (Travail et exécution) ἀλλὰ καὶ τὴν *τεχνοτροπίαν* (style), διότι στενὴν ἔχουσιν ἀμφότερα ταῦτα σχέσιν, ὅταν ᾖναι ἀναγκαῖον νὰ σημειωθῇ τι εἰδικώτερον, προστίθεται ἰδία· οἷον *αἰγυπτικῆς, τυρρηνικῆς* τεχνοτροπίας κ.τ.λ. οἱ δὲ βαθμοὶ σημειοῦνται ἑκάστοτε σχετικῶς· οἷον *καλῶς* ὡς πρὸς τὴν προκειμένην ἐποχὴν καὶ τεχνοτροπίαν κ.τ.λ.

Διὰ τὴν γνῶσιν δὲ τοῦ μεγέθους τῶν λίθων αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι ἐλλειπτικοῦ σχήματος, προσσημειοῦται ἡ μεγάλη (μ . . . ἧκος) καὶ ἡ μικρὰ (π . . . λάτος) *διάμετρος* εἰς χιλιοστὰ τοῦ γαλλικοῦ μέτρου. Ἀλλ' ἡ σημείωσις αὕτη δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται πανταχοῦ ὡς ἀκριβεστάτη· διότι αἱ ἐλλείψεις τῶν λίθων δὲν εἶναι γεωμετρικαί, ἀλλ' ἁπλῶς γραμμαὶ ἐλλειπτικαί, συγκείμεναι ἐκ τμημάτων διαφόρων κύκλων· ὅθεν ὁ ἔχων τὸν κάθετον καὶ τὸν ὁριζόντιον προσδιορισμὸν ὡς ἔγγιστα μόνον γνωρίζει τὸ σχῆμα. Ἄλλως τε τινῶν ἐκτύπων τὸ περιθώριον ἦτον ἐφθαρμένον, ὥστε δὲν δύναμαι πανταχοῦ καὶ ἀνεξαιρέτως νὰ βεβαιώσω τὴν ἀκρίβειαν οὐδὲ τῶν σημειώσεων πασῶν.

Ὁσάκις ἠδυνήθην νὰ ἴδω τὴν λίθον ἢ νὰ μάθω ἀκριβῶς τὴν *ποιότητα* αὐτῆς παρ' ἀνδρὸς ἀξιοπίστου, ἐσημείωσα καὶ αὐτήν, ἐπίσης καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς λίθου, ὁσάκις τὸ ἔμαθον, ἢ δεντὸ ἐλησμόνησα.

(*) Τύποι σφενδόνης χρυσηλάτου. Εὐριπίδ. Ἱππόλ. 876.

Ἀλλά τινας τῶν λίθων οὔτε πρὸς τὴν παράστασιν οὔτε πρὸς τὴν τέχνην οὖσας περιέργους συμπαρέλαβον, διότι δεικνύουσι τὴν ἀναλογίαν, καθ' ἣν ἦσαν διαδεδομέναι αἱ παραστάσεις καὶ αἱ καλλιτεχνικαὶ ἰδέαι τῶν ἀρχαίων. Ἐν γένει δὲ ὁ ἐπερχόμενος τὸν κατάλογον τοῦτον, ὅστις ἐμφαίνει ἱκανῶς τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι εὑρισκομένων λίθων, θέλει λυπηθῆ διὰ τὴν ἀνάλογον σπάνιν ὄντως καλλιτέχνων ἔργων, ἥτις δυστυχῶς ὑφίσταται καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀγγεῖα. Ἀλλ' ἂς διανοηθῆ, ὅτι καὶ οὐδεμία χώρα εὑρέθη δι' αἰώνων τόσον ἐκτεθειμένη εἰς κερδοσκοπικὰς ἐρεύνας καὶ συλλογὰς ὅσον ἡ Ἑλλάς.

Ἐπεθύμουν νὰ δημοσιεύσω καὶ τὰς *εἰκόνας* τῶν σφραγιδολίθων, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν, διότι τῶν μὲν καλλιτέχνων πολλὴν τὴν ἀκρίβειαν ἀπαιτούντων χαράκται ἔτι δὲν ὑπάρχουσι δυστυχῶς παρ' ἡμῖν, τῶν δὲ λοιπῶν πολλῶν ὄντων ἡ ἔκδοσις ἤθελεν ἀποβῆ λίαν πολυδάπανος. Ὅθεν δημοσιεύονται δώδεκα μόνον ἐκ τῶν περιεργοτάτων παραστάσεων, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ πίνακος πληροῦται διὰ τῶν ἀξιολογωτέρων σφραγιδολιθικῶν *ἐπιγραφῶν*.

Εἰς συνοπτικωτέραν τέλος γνῶσιν τοῦ ὅλου ἔργου ἕπεται καὶ ὁ πίναξ τῶν περιεχομένων.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Α'.

Ἐκ τῶν δώδεκα ὀλυμπίων Θεῶν 1—104.

1) Ζεὺς 1—13.
2) Ἥρα 14.
3) Ποσειδῶν 15—17.
4) Δημήτηρ 18—20.
5) Ἀπόλλων 21—29.
6) Ἄρτεμις 30—38.
7) Ἥφαιστος 0.
8) Παλλὰς 39—59.
9) Ἄρης 60—70.
10) Ἀφροδίτη 71—86.
11) Ἑρμῆς 87—102.
12) Ἑστία 103—104.

Β'.

Ἐκ τῶν λοιπῶν Θεῶν καὶ δαιμόνων 105—287.

1) *Ἐκ τοῦ Διονυσιακοῦ κύκλου* 105—140.
   α) Διόνυσος, 105—112.
   β) Σάτυροι, 113—126.
   γ) Σιληνοί, 127—130.
   δ) Πᾶνες, 131—133.
   ε) Θυάδες, 134—137.
   ζ) Κένταυροι, 138—140.
   η) Βακχικὰ πολύμορφα, 141—148.
   θ) Θίασος, 149.
2) *Ἐκ τοῦ ἐρωτικοῦ κύκλου*, 150—175.
   α) Ἔρως, 150—173.
   β) Ἐκ τοῦ περὶ Ψυχῆς μύθου, 174.
   γ) Χάριτες, 175.
3) *Μοῦσαι καὶ Σειρῆνες*, 176—180.
4) *Ἐκ τῶν Θεῶν τῶν ἐφόρων τῆς ὑγιείας*, 181—197.
   α) Ἀσκληπιός, 181—192.
   β) Ὑγίεια, 193—197.
5) *Ἐκ τῶν Θεῶν τῶν ἐφόρων τῆς κοσμογονίας καὶ ἀνθρωπογονίας*, 198—200.
   Ἄτυς, 198.
   Κάβειρος, 199.
   Κορύβας, 200.
6) *Ἐκ τῶν ἐφόρων τοῦ Ἅδου καὶ τοῦ θανάτου Θεῶν*, 201—207.
   α) Πλούτων, 201.
   β) Ἑκάτη, 202.
   γ) Μέδουσα, 203—206.
   δ) Θάνατος, 207.
7) *Ἐκ τῶν Θεῶν τῶν ἐφόρων τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου*, 208—235.
   α) Τύχη, 208—228.
   β) Ἀγαθοδαίμων, 229—231.
   γ) Νέμεσις, 232—235.
8) *Ἐκ τῶν Θεῶν τῶν ἐφόρων τοῦ χρόνου*, βλέπε τὰ σύμβολα.
9) *Ἐκ τῶν Θεῶν τῶν ἐφόρων τοῦ φωτός*, 236—241.
   α) Ἥλιος, 236—240.
   β) Μήν, 241.
10) *Ἐκ τῶν Θεῶν τῶν ἐφόρων τῶν ὑδάτων*, 242—243.
11) *Ἐκ τῶν Θεῶν τῶν ἐφόρων τῆς βλαστήσεως*, 244.
12) *Ἐκ τῶν πολιούχων Θεῶν*, 245.
13) *Ἐκ τῶν δαιμόνων τῶν ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν καὶ καταστάσεων*, 246—262.
   α) Νίκη, 246—259.
   β) Ἥβη, 260.
   γ) Ἐλπίς, 261.
   δ) Αὐχμός, 262.
14) *Ξενικοὶ Θεοί*, 263—287.
   α) Ζεὺς Ἄμμων, 263—264.
   β) Ζεὺς Σέραπις, 265—270.
   γ) Ἁρποκράτης, 271—272.
   δ) Ἄνουβις, 273.
   ε) Ἐφεσία Ἄρτεμις, 274—275.
   ζ) Ἶσις, 276—282.
   η) Ἄγνωστοι παραστάσεις, 283—287.

Γ'.

Ἥρωες, 288—328.

1) *Ἡρακλέους κύκλος*, 288—300.
   α) Ἡρακλῆς, 288—299.
   β) Ὀμφάλη, 300.
2) *Ἡρωϊκοὶ κύκλοι*, 301—328.
   α) Ἐκ τοῦ Ἀττικοῦ μύθου, 301—302.
   β) Τοῦ Θηβαϊκοῦ, 303—305.
   γ) Τοῦ Ἰωλκικοῦ, 306.
   δ) Τοῦ Φθιωτικοῦ, 307.
   ε) Τοῦ Αἰτωλικοῦ, 308.
   ζ) Τοῦ Κορινθιακοῦ, 309.
   η) Τοῦ Ἀργείου, 310—311.
   θ) Τοῦ Ἀμυκλαίου, 312—317.
1) *Ἐκ τῶν Τρωϊκῶν μύθων* 318—324.
   1) Ἡρωϊκαὶ πράξεις, 318—320.
   2) Ἰλίου Πέρσις, 321—323.
   3) Ὀδυσσεύς, 324.
   ι) Ἐκ τῶν Ἀσιατικῶν μύθων, 325—326.
   κ) Ῥωμαϊκὸς μύθος, 327—328.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Παραστάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Α'.

Ἀτομικαί.

1) *Ἱστορικαὶ συνθέσεις*, 330—331.
   α) Ἡρακλεῖδαι, 330.
   β) Ὀθρυάδης, 331.
2) *Εἰκόνες*, 332—365.
   α) Γνωστῶν, 332—351.
      1) Σαπφοῦς, 332.
      2) Σωκράτους, 333—334.
      3 Ἀντισθένους, 335.
      4) Τῶν Τριάρχων, 336.
      5) Ἰουλίου Καίσαρος, 337.
      6) Αὐγούστου, 338.
      7) Τιβερίου, 339.
      8) Ἀγριππίνης, 340.
      9) Κλαυδίου καὶ Μεσσαλίνης, 341.
      10) Οἰτελίου, 342.
      11) Ἀδριανοῦ, 343.
      12) Μάρκου Αὐρηλίου κλ., 344—347.
      13) Ἰουλίας Δόμνας, 348.
      14) Κλαυδίου τοῦ Γοτθικοῦ, 349.
      15) Ἰούβα τοῦ Β'., 350.
      16) Μητροδώρας, 351.
   β) Εἰκόνες ἀγνώστων ἀνδρῶν, (1--7) 352—358.
   γ) Εἰκόνες ἀγνώστων γυναικῶν, (8-14) 359-365.

Β'.

Γενικαὶ παραστάσεις.

1) *Θρησκευτικαί*, 366—376.
   α) Λατρεία ἐν γένει, 366—369.
   β) Ἱκεσία, 370.
   γ) Θυσία, 371—376.
2) *Ἀγωνιστικαὶ ὑποθέσεις*, 377—383.
   α) Ἀθληταί, 377—378.
   β) Ξυνωρίδες, τέθριππα, 378—381.
   γ) Ἀμφιθέατρον, 382.
   δ) Λουτρόν, 383.
3) *Πολεμικαὶ ὑποθέσεις*, 384—392.
4) *Ἀγροτικαὶ ὑποθέσεις*, 393—401.
   α) Θηρευτικαὶ ὑποθέσεις, 393—396.
      Ὀρνιθοθηρία, 393.
      Συοθηρία, 394.
      Λεοντοθηρία, 395—396.
   β) Γεωργικαὶ ὑποθέσεις, 397.
   γ) Ποιμενικαὶ ὑποθέσεις, 398—401.
5) *Οἰκιακαὶ ὑποθέσεις*, 402—403.
6) *Τεχνικαὶ ὑποθέσεις*, 404.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

1) *Παραστάσεις ζώων καὶ φυτῶν.*
   α) Ζῶα, 405—483.
      Ἀετός, 405—409.
      Αἰγαγρος, 410.
      Αἴξ, 411—416.
      Ἀσταχός, 417.
      Ἀπροσδιόριστα, 418—420.
      Βοῦς, 421—428.
      Γρὺψ, 429—431.
      Δελφίς, 432—435.
      Δορκάς, 436—440.
      Ἔλαφος, 441—442.
      Ἐλέφας, 443.
      Ἱππόκαμπος, 444—446.
      Ἵππος, 447—451.
      Ἰχθύς, 452.
      Κάνθαρος, 453.
      Κάπρος, 454—455.
      Κτείς, 456.
      Κύων, 457—458.
      Λέων 459—466.
      Λύκος, 467.
      Πάγουρος, 468.
      Πάνθηρ, 467—470.
      Πελαργός, 471.
      Πίθηκος, 472.
      Σαῦρα, 473.
      Συμπλέγματα ζώων, 474—477.
      Σῦς, 478.
      Σφήξ, 479.
      Σφίγξ, 480.
      Ταῶς, 481.
      Φασιανός, 482.
      Χίμαιρα, 483.
   β) *Φυτά*, 484

2) *Ῥωπογραφικαὶ παραστάσεις*, 485—487.
3) *Σύμβολα*, 488.
α) Εἰκονικά, 488—506.
β) Μυστικά, 507—508
γ) Ἄγνωστα, 509—510.
δ) Ἀβραξικοὶ λίθοι, 511—522.
4) *Ἐπιγραφαί*, 523—533.
α) Ἀβραξικαί, 523—526.
β) Ἑλληνικαί, 527—530.
γ) Ἱερογλυφικαί, 531—533.
5) Ἐπίμετρον, *χριστιανικαὶ παραστάσεις*, 534—537.

(*Ἕπεται συνέχεια*).

Ο ΚΑΔΗΣ ΤΗΣ ΕΜΕΣΗΣ.

—o—

Ἡ ἱστορία τὴν ὁποίαν προτιθέμεθα νὰ διηγηθῶμεν, ἱστορία δραματικωτάτη παραδοθεῖσα εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν μεσαιῶνα, ἦτο γνωστὴ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐν καιρῷ τοῦ Σεκσπήρου, ἀρυσθέντος ἐξ αὐτῆς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ *Ἐμπόρου τῆς Βενετίας*.

Τὴν ἀρχὴν ὅμως αὐτῆς ἀνάγκη ν' ἀναζητήσωμεν, ὅπως συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν πλείστων ἀρχαίων παραδόσεων, εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὀθωμανικόν τι χρονικὸν ἀνακαλυφθὲν πρό τινων ἐτῶν ἐν Καλκούττᾳ παρά τινα *παγόδαν* ἰνδικήν, οὗτινος ὁ συγγραφεὺς ὑπάρχει ἄγνωστος, περιέχει ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑβραίου καὶ τοῦ ὀφειλέτου αὐτοῦ, ἱστορίαν σατυρίζουσαν κωμικώτατα τὰ ἤθη καὶ τὴν νομοθεσίαν τῶν μουσουλμανικῶν λαῶν.

Ἰδοὺ ἀκριβὴς μετάφρασις τοῦ τεμαχίου τούτου·

« Ἔζων ἄλλοτε εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν πλούσιός τις Ἑβραῖος καὶ ἐνδεής τις μουσουλμάνος. Εἰς τοσαύτην δὲ κατήντησε πενίαν ὁ δεύτερος, ὥστε βιασθεὶς προσῆλθεν εἰς τὸν πρῶτον καὶ ἐζήτησε νὰ δανεισθῇ ἑκατὸν *δηνάρια*.

» Ἐπειδὴ δὲ διὰ τοῦ ἀργυρίου τούτου ἔμελλε νὰ ἐμπορευθῇ, ὑπεσχέθη ν' ἀποδώσῃ πρὸς τὸν Ἑβραῖον τὸ ἥμισυ τοῦ κέρδους.

» Καὶ ὁ μὲν Ἑβραῖος, ὑποδεχθεὶς φιλοφρόνως τὸν μουσουλμάνον, εἶπε· — Συγκατανεύω νὰ σὲ δανείσω τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα μὲ ζητεῖς, καὶ ἄνευ τόκου, ἀλλ' ἐπί τινι συμφωνίᾳ.

» Ὁ δὲ μουσουλμάνος ἠρώτησεν ὁποίαν ἐπεθύμει ἀμοιβὴν τοιαύτης ἀπροσδοκήτου χάριτος· καὶ ἐκεῖνος ἀπεκρίθη· — Θέλω νὰ μ' ἐγγυηθῇς ὅτι, ἐὰν δὲν μὲ ἀποδώσῃς τὸ δάνειον ἐντὸς τῆς προθεσμίας, θέλεις μὲ ἀφήσει νὰ κόψω μίαν λίτραν σαρκὸς ἀπὸ τὸ σῶμά σου.

» Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἐνδεὴς μουσουλμάνος, ἀπέκρουσε φρίσσων τὴν πρότασιν, καὶ ἀνεχώρησε.

» Μετὰ δύο μῆνας ὅμως, κατατρυχώμενος ἀπὸ πενίαν ἔτι μεγαλητέραν, καὶ ἀπορῶν πῶς νὰ δώσῃ τροφὴν εἰς τὰ τέκνα του, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν Ἑβραῖον καὶ νὰ δεχθῇ τὴν πρότασίν του. Οὗτος δὲ παρέλαβε μάρτυρας καὶ πολλοὺς ἀξιοπίστους μωαμεθανούς.

» Ὁ μουσουλμάνος, λαβὼν τὰ χρήματα, ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἐμπορικὴν ἐπιχείρησίν του, ἥτις καὶ εὐδοκίμησεν. Ἔστειλε δὲ ἐγκαίρως πρὸς τὴν σύζυγόν του τὰ ὀφειλόμενα εἰς τὸν Ἑβραῖον διὰ νὰ τὰ ἀποδώσῃ. Αὐτὴ ὅμως, μὴ γνωρίζουσα τὴν φρικτὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ἀνδρός της, ἔχουσα δὲ καὶ ἐπειγούσας ἀνάγκας, ἠγόρασε διάφορα πράγματα, καὶ ἀφῆκε νὰ παρέλθῃ ἡ προθεσμία.

» Μετά τινα χρόνον ὁ μουσουλμάνος, κατασκευάσας μεγάλην περιουσίαν, ἀνέβη μεγαλοπρεπῶς εἰς φορεῖον ἰνδικόν, καὶ βασταζόμενος ὑπὸ ὑπηρετῶν, συνοδευόμενος δὲ καὶ ἀπὸ ἄλλους, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του χαίρων ὅτι διέφυγε τοὺς ὄνυχας τοῦ ἐπαράτου Ἑβραίου. Ἀλλ' αἴφνης, προσβληθεὶς ἀπὸ μέγα σῶμα λῃστῶν, ἀπεγυμνώθη ὅλων του τῶν ἀγαθῶν, καὶ οὕτως ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του ὅσῳ πτωχὸς ἦτο καὶ ὅτε ἀνεχώρησε.

» Τὴν ἐπιοῦσαν ἐλθὼν ὁ Ἑβραῖος ἠρώτησε πρῶτον μετὰ πολλῆς εὐγενείας περὶ τῆς ὑγείας του, καὶ μετὰ ταῦτα ἐζήτησε τὰ ὀφειλόμενα. Καὶ ὁ μὲν ὀφειλέτης διηγήθη ἀμέσως τὰ συμβάντα· ἀλλ' ὁ δανειστὴς ἀπεκρίθη ὅτι ἀπῄτει τὰ χρήματά του, ἢ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συμφωνίας. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ μουσουλμάνος δὲν συγκατετέθη, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἤριζον πρὸς ἀλλήλους. Τέλος, μεσολαβήσαντες οἱ γείτονες, τοὺς ἐσυμβούλευσαν νὰ ἀποταθῶσιν εἰς τὸν καδῆν.

» Ἀπετάθησαν λοιπὸν εἰς τὸν καδῆν, ὅστις, ἀκούσας τὰς συζητήσεις μετὰ πολλῆς προσοχῆς ἀπεφάνθη, ὅτι ὁ ἔμπορος, ὡς ἀθετήσας τὴν ὑποχρέωσίν του, ἔπρεπε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν αἴτησιν τοῦ Ἑβραίου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὀφειλέτης δὲν ἐνοστιμεύθη τὴν ἀπόφασιν αὐτήν, ἐζήτησε τὴν ἀναίρεσίν της. Ὁ Ἑβραῖος τὸν παρεκάλεσε τότε νὰ προτείνῃ ἄλλον δικαστήν, καὶ ὁ μουσουλμάνος ὠνόμασε τὸν τῆς Ἐμέσης, ἄνδρα φημιζόμενον ἐπὶ σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ. Συναινέσαντος δὲ ἐκείνου συναπεφασίσθη ὅτι ἡ δευτέρα αὕτη δίκη θέλει θεωρηθῆ ὁριστική. Ἀνεχώρησαν λοιπὸν εἰς Ἔμεσαν.

» Καθ' ὁδὸν ἀπήντησαν ἡμίονον φεύγουσαν, τῆς ὁποίας ὁ κύριος τοὺς παρεκάλεσε κράζων μακρόθεν νὰ τὴν συλλάβωσιν ἢ νὰ τὴν διώξωσιν εἰς τὰ ὀπίσω. Ἀλλ' ὁ ἔμπορος, μὴ κατορθώσας μήτε τὸ ἓν μήτε τὸ ἄλλο, ἔρριψε κατὰ τοῦ ζώου πέτραν ἥτις, πληγώσασα τὸν ὀφθαλμόν του, τὸ ἐτύφλωσεν. Ὁ κύριος αὐτοῦ, ὀργισθείς, ἦλθεν ἐγκαλῶν τὸν ἔμπορον, καὶ ζητῶν ὁλόκληρον τὴν τιμὴν τοῦ ζώου. Ἀλλ' ὁ Ἑβραῖος, προτείνων τὸ κεκτημένον δικαίωμά του, τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ διευθυνομένους πρὸς τὸν καδῆν τῆς Ἐμέσης.

» Καταλύσαντες τὸ ἑσπέρας εἰς χωρίον, ἀνέβησαν εἰς τὸ δῶμα οἰκίας τινὸς διὰ νὰ κοιμηθῶσιν. Ἀλλ'

αἴφνης, ἐνῷ ἀνεπαύοντο, ἠκούσθη μέγας θόρυβος, ὅστις ἐξύπνισε τὸν ἔμπορον. Γενόμενος ἔντρομος, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τί συνέβη, ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ δώματος· ἀλλὰ πεσὼν ἐπὶ ἀνθρώπου κοιμωμένου, ἐφόνευσεν αὐτόν.

» Μαθόντες οἱ δύο υἱοὶ τοῦ φονευθέντος τὸ γεγονός, συνέλαβον τὸν ἔμπορον, καὶ ἡτοιμάσθησαν νὰ τὸν θανατώσωσιν, ὅτε ὁ Ἑβραῖος τοὺς ἐπληροφόρησεν ὅτι ἓν μέρος τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἀνῆκεν εἰς αὐτόν, καὶ ὅτι δὲν εἶχον δικαίωμα ἐφ' ὅλου τοῦ σώματός του. Οἱ δύο νέοι ἀπεφάσισαν τότε καὶ αὐτοὶ νὰ ὑπάγωσιν ὡς καὶ ὁ ὀρεοκόμος εἰς Ἔμεσαν.

Παγόδα, ἢ ναὸς ἰνδικός.

» Τὴν ἐπιοῦσαν ἰδὸν ὄνον ἀγωνιζόμενον νὰ ἐξέλθῃ ἐκτὸς λίμνης βορβορώδους εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε πέσει. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ τοὺς παρεκάλεσε νὰ τὸν βοηθήσωσι νὰ τὸν ἐκβάλῃ, οἱ μὲν ἀπεφόρτιζον αὐτόν, οἱ δὲ ἐκράτουν τὸν χαλινόν του, καὶ ὁ ἔμπορος τὸν ἔσυρεν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς· ἀλλ' ἡ οὐρὰ κοπεῖσα ἔμεινεν εἰς χεῖράς του. Ὁ ὀνηλάτης ὀργισθεὶς ἐζήτησε τὴν τιμὴν τοῦ ὑποζυγίου του λέγων, ὅτι ἄνευ οὐρᾶς καθίστατο ἄχρηστον. Ἀλλ' οἱ συνοδοιπόροι τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ τοὺς παρακολουθήσῃ.

» Ὁ μουσουλμάνος, ὁ Ἑβραῖος, ὁ ὀρεοκόμος, οἱ δύο υἱοὶ τοῦ φονευθέντος, ὁ ὀνηλάτης, ἡ μονόφθαλμος ἡμίονος, καὶ ὁ κολοβὸς ὄνος, διευθύνθησαν ὅλοι ὁμοῦ εἰς Ἔμεσαν ὅπου ἔφθασαν τέλος πάντων.

» Μόλις εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ ὁ μουσουλμάνος, ὅστις ἦτο φιλοπράγμων, ἠπόρησεν ἀπαντήσας ἄνθρωπόν τινα φέροντα σεβάσμιον πώγωνα, ἀναβαίνοντα ὄνον, καὶ ἐνδεδυμένον λευκὸν ἱμάτιον, ὅστις, οἰνοβαρὴς ὤν, ἀπήμει. Ἐρωτήσας δὲ περὶ τοῦ ὀνόματός του ἔμαθεν ὅτι ἦτο ὁ τιμητὴς τῶν δημοσίων ἠθῶν.

» Προχωρῶν ἶδεν ἄλλον ἐντὸς νεκροκραββάτου, τὸν ὁποῖον ἕτερον ζῶντα εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Ἂν δὲ καὶ ἔλεγεν ὅτι δὲν ἦτο νεκρός, ἀλλ' ὅτι εἶχεν ὅλας του τὰς δυνάμεις, οἱ περὶ αὐτὸν ἀπεκρίνοντο ὅτι ἐλανθάνετο, καὶ τὸν ἔθαψαν.

» Τὴν ἐπαύριον, παρουσιασθέντες ὅλοι εἰς τὸν καδῆν, ἤρχισαν νὰ παραπονῶνται συγχρόνως· ἀλλ' ἐ-

κεῖνος τοὺς διέταζε νὰ ὁμιλήσωσιν εἷς μετὰ τὸν ἄλλον.

» Ὁ Ἑβραῖος λαβὼν τότε τὸν λόγον πρῶτος, εἶπε τάδε·

— Κύριε δικαστά! ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὑπεχρεώθη νὰ μὲ πληρώσῃ ἑκατὸν δηνάρια τὰ ὁποῖα τῷ ἐδάνεισα, ἢ νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ κόψω μίαν λίτραν σαρκὸς ἀπὸ τὸ σῶμά του. Διάταξέ τον λοιπὸν παρακαλῶ νὰ ἐκτελέσῃ ἢ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν ὑποσχέσεών του.

» Ὁ ἔμπορος, πεποιθήσειν ἔχων εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ καδῆ, δὲν ἐδίσταση νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν, προσθεὶς ὅτι δὲν εἶχε τότε τὸν τρόπον νὰ πληρώσῃ τὸν δανειστὴν· ἀλλ' ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ τρόμος

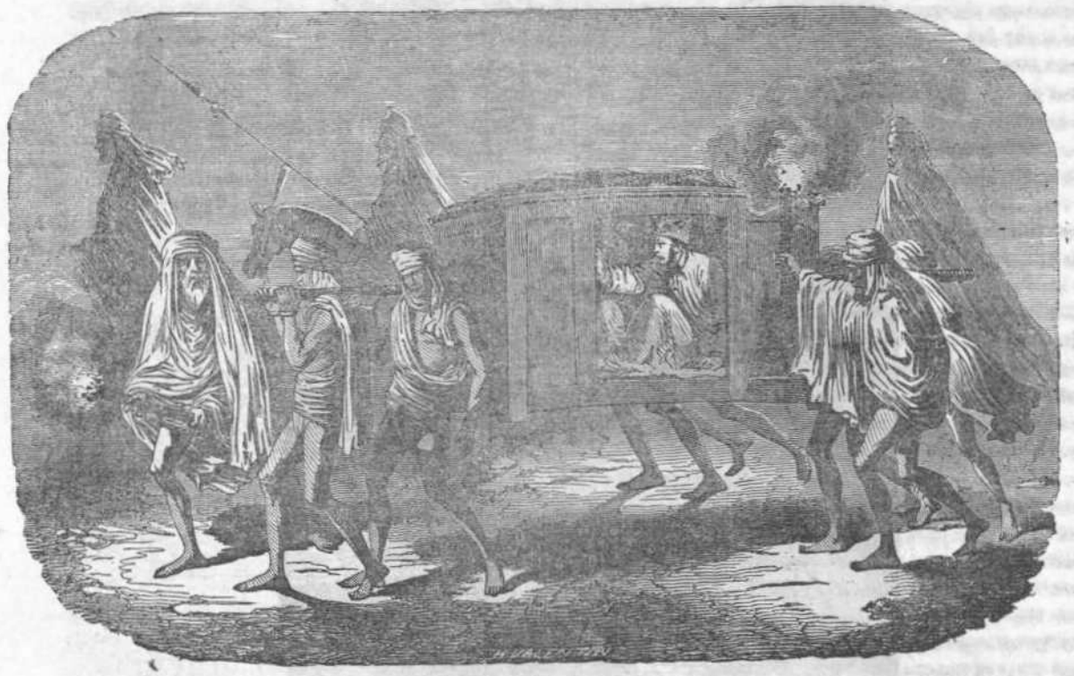

Φορεῖον ἰνδικόν.

του ὅτε, ἐνῷ ὑπέθετεν ὅτι ἤθελεν ἀκυρωθῇ ἡ συμφωνία, ἤκουσε τὸν καδῆν διατάττοντα αὐτὸν νὰ ὑπομείνῃ τὴν ἀποκοπὴν τῆς σαρκὸς, ἀφοῦ δὲν ἐδύνατο νὰ ἀποδώσῃ τὰ χρήματα. Ὁ καδῆς ἔνευσε συχρόνως πρός τινα τῶν κλητήρων νὰ φέρῃ μάχαιραν ὀξεῖαν, διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ἀπόφασις. Ὁ ἔμπορος ἔτρεμεν ὅλως· τότε ὁ καδῆς στραφεὶς πρὸς τὸν Ἰουδαῖον εἶπε·

— Κόψε μὲ τὴν μάχαιραν ταύτην μίαν λίτραν σαρκὸς· ἀλλὰ μὴ λησμονῆς ὅτι *μία* μόνη λίτρα σὲ χρεωστεῖται. Πρόσεξε λοιπὸν νὰ λάβῃς αὐτὴν μόνην· διότι καὶ μίαν οὐγγίαν ἂν κόψῃς περισσότερον, ἀμέσως σὲ στέλλω εἰς τὸν διοικητὴν διὰ νὰ σὲ ἀποκεφαλίσῃ.

» Εἰς μάτην ὁ Ἑβραῖος παρέστησε τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ κοπῇ μία μόνη λίτρα. Ὁ καδῆς ἐπέμεινε.

» Τότε ὁ δανειστὴς φοβηθεὶς τῆς συνεπείας τοιαύτης ἀποφάσεως, παρῃτήθη τῆς κατηγορίας, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἐχαρίζεν εἰς τὸν ἔμπορον τὰ χρήματα.

— Καλὰ, εἶπεν ὁ καδῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔφερες τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἕως ἐδῶ διὰ δικαίωμα τοῦ ὁποίου δὲν θέλεις νὰ κάμῃς χρῆσιν, πρέπει νὰ τὸν ἀποζημιώσῃς διὰ τὰς ζημίας τὰς ὁποίας ὑπέστη ἕνεκα τῆς μεταβάσεως.

» Καὶ ἀμέσως ἐμπειροτέχναι ἐλθόντες ἀπεφάσισαν νὰ πληρώσῃ ὁ Ἑβραῖος διακόσια δηνάρια εἰς τὸν μουσουλμάνον. Τὰ δηνάρια ἐπληρώθησαν καὶ ὁ Ἑβραῖος ἀνεχώρησε περίλυπος.

» Ἐλθὼν μετὰ ταῦτα ὁ κύριος τῆς ἡμιόνου ἀνέπτυξε τὴν κατηγορίαν. Ὁ δὲ καδῆς τὸν ἠρώτησε πόσου ἐτιμᾶτο τὸ ζῶόν του.

— Χίλια δηνάρια, ἀπεκρίθη, πρὶν χάσῃ τὸν ὀφθαλμόν του.

— Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἁπλούστατον, εἶπεν ὁ καδῆς· πριόνισε εἰς δύο μέρη τὴν ἡμίονον σου· δὸς εἰς τὸν ἔμπορον τὸ τυφλωθὲν μέρος, κράτησον σὺ τὸ ἄλλο, καὶ τότε σὲ πληρόνει αὐτὸς πεντακόσια δηνάρια.

» Ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὐτὴ δὲν εὐχαρίστησε τὸν ὀρεοκόμον, διότι, καὶ μονόφθαλμος οὖσα ἡ ἡμίονος, ἤξιζε 750 δηνάρια. Παρῃτήθη λοιπὸν καὶ αὐτὸς τῆς κατηγορίας, προτιμῶν νὰ ὑποστῇ μικρὰν ζημίαν παρὰ νὰ μείνῃ κύριος ἡμισείας ἡμιόνου.

— Ὅπως θέλεις, τῷ εἶπεν ὁ καδῆς· ἀλλὰ πρέπει ν' ἀποζημιώσῃς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον διὰ τὴν ἄλογον κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν.

» Ἔδωκε λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἑκατὸν δηνάρια εἰς τὸν ἔμπορον καὶ ἀνεχώρησε σύρων τὸ μονόφθαλμον ὑποζύγιόν του.

» Παρουσιασθέντες μετ' αὐτὸν οἱ δύο υἱοὶ τοῦ ἐξ

ἀπροσεξίας φονευθέντος ἐξέθεσαν τὰ παράπονά των.

— Νομίζετε, ἠρώτησεν ὁ καδῆς, ὅτι ἡ στέγη τῆς οἰκίας μου εἶναι ὑψηλὴ ὅσον καὶ ἐκείνη ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπήδησεν ὁ ἔμπορος;

— Ναὶ, ἀπεκρίθησαν καὶ οἱ δύο.

» Τοῦτο ἀκούσας ὁ καδῆς διέταξε τὸν μὲν ἔμπορον νὰ ὑπάγῃ νὰ ἐξαπλωθῇ ὑπὸ τὴν οἰκίαν, τοὺς δὲ δύο ἀδελφοὺς, ἔχοντας τὸ αὐτὸ δικαίωμα τῆς ἱκανοποιήσεως, νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸ δῶμα, καὶ νὰ πηδήσωσι καὶ οἱ δύο συγχρόνως ἐπάνω του.

» Ἀνέβησαν λοιπὸν καὶ οἱ δύο εἰς τὸ δῶμα· ἀλλὰ μόλις ἴδον πρὸς τὸ ἔδαφος, καὶ καταβάντες ἐδήλωσαν ὅτι καὶ χιλίας ζωὰς ἂν εἶχον δὲν ἤθελον ἐπιχειρήσει τοιοῦτον ἐπικίνδυνον πήδημα.

— Λυποῦμαι, εἶπεν ὁ καδῆς· σᾶς ἐπέτρεψα τὸ δικαίωμα τῆς ταυτοπαθείας τὸ ὁποῖον μ' ἐζητήσατε· ὁ νόμος δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ πράξω τι περισσότερον. Μετρήσατε λοιπὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον διακόσια δηνάρια διὰ τὸν κόπον εἰς τὸν ὁποῖον τὸν ὑπεβάλατε.

» Ἦλθε τέλος πάντων καὶ ὁ ὀνηλάτης, καὶ διηγήθη τὴν κολόβωσιν τοῦ προσφιλοῦς ὄνου του.

— Πῶς! ἀνέκραξεν ὁ καδῆς, καὶ ἄλλο δικαίωμα ταυτοπαθείας· ὑπάγετε νὰ φέρετε τὸν γαίδαρόν μου, διὰ νὰ ἀποσπάσῃ αὐτὸς τὴν οὐράν του.

» Ὅτε μετ' ὀλίγον τὸν ἔφεραν, ὁ κατήγορος, λαβὼν τὴν οὐράν του, ἐπροσπάθησε νὰ τὴν ἐκριζώσῃ διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν γενομένην εἰς τὸν ἴδιόν του ὄνον ὕβριν. Ἀλλ' ὁ ὄνος, ἔχων τὴν τιμὴν νὰ φέρῃ καθ' ἑκάστην τὸν καδῆν, δὲν κατεδέχετο νὰ ὑποστῇ τοιαύτην ἀτιμίαν. Ὅθεν ἔδωκεν εἰς τὸν κρατοῦντα τὴν οὐράν του τοσούτῳ σφοδροὺς λακτισμοὺς, ὥστε ἐκεῖνος ἐλειποθύμησεν. Ὅτε δὲ ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις του, εἶπεν ὅτι ἱκανοποιήθη. Ὁ καδῆς ὅμως δὲν συγκατένευσε νὰ τὸν ἀφήσῃ ν' ἀναχωρήσῃ πρὶν ἢ ἱκανοποιηθῇ ἐντελῶς. Ἤρχισε λοιπὸν καὶ δεύτερον ὁ ὀνηλάτης τὸ χρέος του, ἀλλ' ἔλαβε καὶ τόσους νέους λακτισμοὺς, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ κατηγορία ἦτο ψευδὴς, καὶ ὅτι ποτὲ ὁ ὄνος του δὲν εἶχεν οὐράν.

» Κατεδικάσθη λοιπὸν καὶ αὐτὸς νὰ πληρώσῃ ἑκατὸν δηνάρια.

» Μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ὁ καδῆς, λαβὼν ὅλα τὰ πρόστιμα, τὰ διήρεσεν εἰς δύο ἴσα μέρη, ἐκράτησε τὸ ἓν δι' ἑαυτὸν καὶ ἔδωκε τὸ ἄλλο εἰς τὸν ἔμπορον. Ἐπειδὴ δὲ ἰδε τοῦτον συλλογιζόμενον, τὸν ἠρώτησε τί εἶχε, καὶ μὴ δὲν ἦτο εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις.

— Κύριε δικαστά! ἀπεκρίθη ὁ ἔμπορος, θαυμάζω τὴν σοφίαν, καὶ εὐγνωμονῶ διὰ τὴν δικαιοσύνην σου· ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ περιστάσεις τινὰς τὰς ὁποίας ἴδα ὅταν ἦλθα εἰς Ἔμεσαν.

» Καὶ διηγήθη τὸ τοῦ μεθύσου καὶ τοῦ ὑποτιθεμένου νεκροῦ.

— Αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ σ' ἐξυπάζουν, εἶπεν ὁ καδῆς ὅστις εἶχεν ἑτοίμους τὰς ἀποκρίσεις· οἱ κρασοπῶλαι εἶναι κλέπται ἀπατῶντες τὸν λαὸν, καὶ ὁ τιμητὴς χρέος ἔχει νὰ τοὺς ἐπιβλέπῃ. Ἂν καὶ περιορίζεται νὰ δοκιμάζῃ μόνον τὰ ποτὰ, δὲν εἶναι ἄπορον ἐὰν ἐπὶ τέλους μεθᾷ.

» Ὅσον δὲ δι' ἐκεῖνον τὸ ὁποῖον ἐνόμισες ζωντανὸν, ἰδοὺ τί συνέβη· ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀπέθανεν ἐσχάτως εἰς ἄλλον τόπον. Ἡ σύζυγός του, μαθοῦσα τὸν θάνατόν του, παρουσιάσθη εἰς τὸ δικαστήριόν μου, συνοδευομένη καὶ ἀπὸ δύο μάρτυρας οἱ ὁποῖοι ἐβεβαίωσαν τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της. Μετὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτὴν ἡ γυνὴ ὑπανδρεύθη· ἀλλ' αἴφνης ἐφάνη ὁ πρῶτος σύζυγός της, καὶ μαθὼν τὸν γάμον τῆς γυναικός του, ἦλθε νὰ παραπονεθῇ εἰς τὸ δικαστήριόν μου. Τί ζητεῖς, φίλε μου, τὸν ἠρώτησα; Ἰδοὺ τὸ ἀποδεικτικὸν τοῦ θανάτου σου, καλῶς καὶ δεόντως συνταχθὲν ὑπὸ τὰς ὄψεις μου ἀπὸ τὸν *γάτζαν*, καὶ ἐπιβεβαιωθὲν ἀπὸ δύο μάρτυρας. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι εἶσαι ἀποθαμένος. Λυποῦμαι διὰ τὸ δυστύχημά σου αὐτὸ, ἀλλ' ἡ μόνη παρηγορία τὴν ὁποίαν δύναμαι νὰ σὲ δώσω, εἶναι τὸ νὰ διατάξω νὰ σὲ θάψουν.

» Μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας ὁ ἔμπορος ἐθαύμασε τὴν ὑπεράνθρωπον σοφίαν τοῦ καδῆ, καὶ ἀναχωρήσας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κατοικίαν του, ὅπου ἔζησε βίον ἀνετότερον, χάρις εἰς τὰς διαφόρους δίκας εἰς τὰς ὁποίας τὸν περιέπλεξαν. »

Διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἀναγνώστης τὴν τελευταίαν ταύτην ἱστορίαν, ἀνάγκη νὰ μάθῃ ὅτι, κατὰ τὴν ἀσιατικὴν νομοθεσίαν, μετὰ τὴν παραδοχὴν γεγονότος τινὸς, δὲν εἶναι πλέον συγκεχωρημένον νὰ ἀποδείξῃ τις ὅτι τοῦτο ἦτο ψευδές. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ὑποτιθεμένου νεκροῦ, ἐπειδὴ ὁ μὲν θάνατός του ἐπεβεβαιώθη ὑπὸ δύο μαρτύρων, ὁ δὲ καδῆς συνέταξε πρᾶξιν, ἡ ἐναντία ἀπόδειξις ἦτο ἀπαράδεκτος. Ἑκὼν ἀέκων λοιπὸν ὁ ταλαίπωρος σύζυγος ἔπρεπε νὰ θεωρηθῇ ὡς νεκρὸς καὶ νὰ ταφῇ, ἐναντίον ὅλων τῶν διαμαρτυριῶν, καὶ τῶν κραυγῶν, καὶ τῶν ἀγώνων του.

ΟΣΩΚΡΑΤΗΣ,

κατὰ τὸν Γρότε.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. ΡΙΕ'.)

—o—

Εἴπομεν ἐν τῷ τέλει τοῦ πρώτου μέρους τῆς πραγματείας ταύτης, ὅτι διὰ νὰ κατανοήσωμεν τὴν ὅλην ἀξίαν τῶν ὑπὸ τοῦ Σωκράτους γενομένων βελτιώσεων, ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν τὴν διανοητικὴν ὁδὸν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν οἱ προκάτοχοι καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ. Αὐτὸς μὲν ἔθεσεν ἑαυτῷ προβλήματα σαφῆ καὶ ὡρισμένα· ἤγουν τί ἐστι δικαιοσύνη, τί εὐσέβεια, ἀνδρεία, πολιτεία; τί; ἡ πραγματικὴ

σημασία τῶν μεγάλων καὶ σπουδαίων τούτων λέξεων, δι' ὧν ῥυθμίζεται ἡ διαγωγὴ καὶ ἡ εὐδαιμονία τῶν ἀνθρώπων; Ὁ δὲ Ἀναξαγόρας, ἀπεναντίας, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Δημόκριτος, οἱ Πυθαγορικοὶ εἶχον ἔτι πρὸ ὀφθαλμῶν ἅπαντα τὰ ἀχανῆ καὶ συμπεφυρμένα ἐκεῖνα προβλήματα ὅσα ἐξεπήγασαν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, ἀγωνιζόμενοι νὰ ἐπινοήσωσι σύστημα ἐπιτήδειον νὰ ἐξηγήσῃ τὰ πάντα διὰ μιᾶς καὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν νοῦν εἰς τὸ νὰ καταλάβῃ πῶς ἄρα ἤρχισε τὸ πρῶτον ὁ κόσμος καὶ πῶς ἐξηκολούθησε κινούμενος. Ἠθικὴ καὶ φυσικὴ, ἄνθρωπος καὶ φύσις ἦσαν παρ' αὐτοῖς ἀντικείμενα ὅλως μεμιγμένα, καὶ οἱ Πυθαγορικοὶ οἵτινες ἡρμήνευσαν ὅλην τὴν φύσιν δι' ἀριθμῶν καὶ ἀριθμητικῶν σχέσεων, ἐφήρμοσαν τὴν ἑρμηνείαν ταύτην καὶ εἰς τὰς ἠθικὰς ἰδιότητας, θεωρήσαντες ὡς σύμβολον τῆς δικαιοσύνης τὸν ἰσάκις ἴσον ἀριθμὸν ἢ τὸν ἀριθμὸν τέσσαρα, καθὸ πρῶτον τετράγωνον ἀριθμόν. Οἱ ἀρχαιότεροι ἐκεῖνοι φιλόσοφοι ἐσπούδαζον ν' ἀνεύρωσιν ἀθρόως τὴν ἀρχὴν, τὰ συστατικὰ στοιχεῖα καὶ τὸ κινοῦν αἴτιον ἢ τὰ κινοῦντα αἴτια τῶν πραγμάτων· τὴν δὲ λογικὴν διάκρισιν εἰς γένη, εἴδη καὶ μόρια, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν φαίνεται εὐκρινῶς μελετήσας πρὸ τοῦ Σωκράτους. Ἡ σπουδὴ τῆς ἠθικῆς κεχωρισμένης ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ἤτοι ἡ σπουδὴ τῶν ἀνθρωπίνων διαβέσεων καὶ σκοπῶν, τῶν προθεμένων οἴκοθεν, ὡς κυριώτατον τέλος, τὴν ἀνθρωπίνην ἀρετὴν καὶ εὐδαιμονίαν· ἔτι δὲ ἡ λογικὴ ἐξέτασις ἑκάστης τῶν μεγάλων λέξεων ὅσαι σημαίνουσιν ἠθικὰ κατηγορήματα, καὶ ἡ ἐπεξεργασία τῶν λέξεων τούτων ὡς λογικῶν κατηγορημάτων, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνουσι μὲν πολλὰς περὶ τὰ καθ' ἕκαστα διακρίσεις, ἀλλὰ συγχρόνως συνεμφαίνουσι καὶ ἁρμονίαν τινὰ τοῦ σκοποῦ τῶν μερικῶν διακρίσεων· ἐπὶ πᾶσιν ἡ διαλεκτικὴ ἀντιπαραβολὴ πολλῶν ἐκ τῶν τελευταίων τούτων ἵνα ἐξελεγχθῇ ἡ ἀκολουθία καὶ ἡ πληρότης τῆς γενικῆς ἐννοίας, οἵα ὑφίσταται εἰς τὸ πνεῦμα ἑκάστου ἀνθρώπου, ταῦτα πάντα ἦσαν πρόοδος λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἀπὸ Σωκράτους.

Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο τῳόντι μεγάλη πρόοδος. τὸ νὰ διασπασθῇ ὁ ἄμορφος σωρὸς τῶν ἀντικειμένων ὃν οἱ προηγούμενοι φιλόσοφοι ὑπελάμβανον ὡς ἐπιστήμην καὶ νὰ σπουδασθῇ ἡ ἠθικὴ καθ' ἑαυτὴν, περιωρισμένη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὐκρινῶς εἰς τὸν ἁρμόζοντα αὐτῇ σκοπόν. Ἐὰν πιστεύσωμεν μάλιστα τὸν Φαίδωνα τοῦ Πλάτωνος, ὁ Σωκράτης, πρὶν διαπράξῃ ὁριστικῶς τὴν διάκρισιν ταύτην, ἐπεχείρησεν ἡ τοὐλάχιστον σφοδρῶς ἐπόθησε νὰ μεταρρυθμίσῃ τὸ ἀρχικὸν ἐκεῖνο ἀμέριστον σύστημα εἰς τρόπον ὥστε ἡ φυσικὴ νὰ περιλάβῃ καὶ τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς ἠθικῆς, ἔχουσα ὡς ἐπικρατοῦσαν αὐτῆς ἀρχὴν καὶ ἀφορμὴν εἰς περαιτέρω ἑρμηνείας, τὴν γενικὴν ἰδέαν τοῦ « τί ἄρα εἶναι τὸ βέλτιστον » καὶ τὸ σχέδιον τοῦτο ἤλπισεν ὁ Σωκράτης νὰ εὕρῃ εἰς τὸν Ἀναξαγόραν, ἀλλὰ δὲν εὗρεν. Ἔτι δὲ μεγαλητέρα πρόοδος ἦτο νὰ κατανοηθῶσι καὶ δι' ἐμφρονος ἐφαρμογῆς νὰ ἀναπτυχθῶσιν οἱ οὐσιώδεις ὅροι τῆς λογικῆς ἐκείνης ἐργασίας, ἐφ' ἧς, ὁρθῶς γενομένης, στηρίζεται ἅπασα ἡμῶν ἡ περὶ τῆς γενικῆς ἀληθείας ἀσφάλεια. Τότε κατὰ πρῶτον εἰσῆλθεν εἰς τὴν εὐκρινῆ συνείδησιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἡ ἔννοια τοῦ γένους, τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ εἰδῶν καὶ τῶν εἰς ταῦτα πάλιν περιλαμβανομένων ἀτόμων. Ἡ πολυτέλεια τῶν λογικῶν διακρίσεων τὰς ὁποίας ἀπαντῶμεν εἴς τινας διαλόγους τοῦ Πλάτωνος, φαίνεται ἔχουσα ἐν μέρει τὴν αἰτίαν αὐτῆς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐξοικειώσῃ τοὺς ἀκροατὰς μὲ τὸν νεωτερισμὸν ἐκεῖνον, ἅμα δὲ καὶ νὰ ἀναπτύξῃ καὶ νὰ διαποικίλῃ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ. Βλέπομεν αὐτὸν ὠφελούμενον ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ πολλῶν ἐμμέσων περιστάσεων καὶ παρενείροντα ἰδίως ἀποκρίσεις ἐμφαινούσας ἐντελῆ περὶ τούτου ἀμάθειαν, ἐξελεγχομένην ἔπειτα, προϊόντος τοῦ λόγου, ὑπὸ τοῦ Σωκράτους. Ὅ,τι δὲ ἤρχισεν ὁ Σωκράτης καὶ ἐβελτίωσεν ὁ Πλάτων, τοῦτο, συμπληρωθὲν διὰ τῆς μεγαλοφυίας τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀπετέλεσε πλῆρες λογικῆς ἐπιστήμης σύστημα, τὸ ὁποῖον οὐ μόνον ἔσχε πλείστην ἀξίαν ὡς πρὸς τὰς δίκας καὶ ἔριδας τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ, παρεισφρήσαν λεληθότως εἰς τὰ πνεύματα τῶν πεπαιδευμένων, συνετέλεσε καὶ εἰς τὸ νὰ διαμορφώσῃ τὰς οὐσιωδεστέρας ἕξεις τῆς νεωτέρας λογικῆς. Καὶ μολονότι ἡ ἐπιστήμη αὕτη θαυμασίως τῳόντι ἀνεπτύχθη καὶ ἐτελειώθη εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, ἀνάγκη ὅμως νὰ ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἡ μεταξὺ τῆς ἀρίστης νεωτέρας λογικῆς καὶ τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ἀπόστασις μόλις εἶναι τόση ὅση ἡ μεταξὺ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐκείνων οἵτινες κατὰ μίαν ἑκατονταετηρίδα προηγήθησαν αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ Ἐμπεδοκλέους, τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ τῶν Πυθαγορικῶν· καὶ ὅτι ἡ τελευταία αὕτη πρόοδος ἤρχισεν ἀπὸ Σωκράτους.

Ὁ Ξενοφῶν, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης θεωροῦσι τὴν ἐπίδοσιν καὶ αὐτὴν τὴν συνήθη χρῆσιν τῆς λογικῆς καταταξεως ὡς συνδεδεμένην μετὰ τῆς διαλεκτικῆς καὶ ἐξηρτημένην ἀπὸ αὐτῆς. Ἐν τῇ μεθοδικῇ ταύτῃ συζητήσει, ἥτις τοσοῦτον ἤρμοζεν εἰς τὸν ὁμιλητικώτατον Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, ἡ ταχεῖα ἐπάνοδος βραχέων ἐρωτήσεων καὶ ἀποκρίσεων, ἐπιτηδείων νὰ διατηρῶσιν ἐγρηγοροῦσιν τὴν προσοχὴν ἦτο ἀναγκαία εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ χρῆσις ὡρισμένης καὶ ἀκριβοῦς σκέψεως περὶ ἀφῃρημένων ἀντικειμένων ὀλίγον ἔτι συνειθίζετο. Ἀλλ' ἡ διαλεκτικὴ τοῦ Σωκράτους εἶχε πολὺ μεγαλητέρας καὶ οὐσιωδεστέρας ἰδιότητας. Τὴν μέθοδον αὐτοῦ πρέπει πάντοτε νὰ θεωρῶμεν συνάμα μετὰ τῶν ἀντικειμένων εἰς τὰ ὁποῖα τὴν ἐφήρμοζεν. Ἐπειδὴ τὰ ἀντικείμενα ταῦτα οὔτε ἀσαφῆ οὔτε εἰδικὰ ἦσαν, ἀλλ' ἀνεφέροντο εἰς τὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν τῇ πόλει, ἐν δικαστηρίῳ, ἐν θεάτρῳ πρακτικὸν βίον, ὅστις ἦτο εἰς πάντας κάλλιστα γνωστὸς, ὁ Σωκράτης δὲν παρίστατο ποτὲ ὡς διδάσκαλος, ἢ ὡς ἄνθρωπος ἔχων νὰ κοινοποιήσῃ νέας γνώσεις· ἐξεναντίας ἀείποτε καὶ μέχρις ἐπιδείξεως ἀπεποιεῖτο τὴν τοιαύτην ἀξίωσιν. Ἀλλὰ τὰ ἀντικείμενα περὶ ὧν αὗτος ἐλάλει ἦσαν αὐτὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἕκαστος ὑπελάμβανεν ὅτι γνωρίζει ἀκριβέστατα καὶ ἐντελέστατα καὶ περὶ ὧν ἕκαστος ἐνόμιζεν ὅτι μᾶλλον εἰμπορεῖ νὰ διδάξῃ ἄλλους ἢ ὅτι ἔχει χρείαν νὰ διδαχθῇ αὐτός. Περὶ ζῆν πνευμάτων, οἷα τὰ ἑξῆς· τί ἐστι δικαιοσύνη; τί εὐσέβεια; τί δημοκρατία; τί νόμος; ἕκαστος ἐνόμιζεν ὅτι δύναται νὰ ἐκφέρῃ γνώμην ἀξιόχρεων, καὶ ἠπόρει μάλιστα ὅτι ἕτερος ἠσθάνετο ὡς πρὸς τοῦτο δυσκολίαν τινά· ὥστε ὅτε ὁ Σωκράτης, προσποιούμενος τὸν περὶ ταῦτα ἀμαθῆ, ἔθετε τοιοῦτό τι ζήτημα, εὐκόλως ἐλάμβανεν ἀπόκρισιν πρόχειρον καὶ αὐτοσχέδιον. Ἡ ἀπόκρισις λοιπὸν ἦτο ὁρισμὸς πράγματος, τὸ ὁποῖον ἦτο μὲν τῳόντι ἀκριβῶς γνωστὸν, ἀλλ' εἶχε πολὺ εὐρυτέραν καὶ περιεκτικωτέραν σημασίαν καὶ ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον ὁ ἀποκρινόμενος οὐδέποτε πρότερον ἐπεχείρησε νὰ δώσῃ εἰς ἑαυτὸν λόγον τοῦ τί φρονεῖ περὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σωκράτης, λαβὼν τὴν ἀπόκρισιν ταύτην, ἔθετε νέας ἐρωτήσεις, ἀναφερομένας εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις, εἰς ἃς ὁ ἀποκρινόμενος ἠναγκάζετο νὰ δώσῃ ἀποκρίσεις διαφωνούσας πρὸς τὴν πρώτην, δηλῶν οὕτω, ὅτι ἡ πρώτη ἐκείνη ἀπάντησις ἦτο ἤτοι πλέον τοῦ δέοντος περιωρισμένη, ἢ ἐκτενεστέρα τοῦ δέοντος, ἢ οὐσιωδῶς ἐλλιπής. Ὁ ἀποκρινόμενος ἔκαμνε τότε προσθήκας εἰς τὴν ἀπόκρισίν του, ἀλλ' ἤρχοντο ἔπειτα ἄλλαι ἐρωτήσεις εἰς ἃς δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκριθῇ εἰμὴ εἰς τρόπον μὴ συνᾴδοντα οὐδὲ μὲ τὰς προσθήκας ἐκείνας· ὥστε ἀφοῦ εἰς μάτην ἠγωνίζετο νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς δυσκολίας ταύτης, ἠναγκάζετο ἐπὶ τέλους νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνακολουθίαν καὶ πρὸς τούτοις νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ περὶ τοῦ ἀρχικοῦ ζητήματος ἀποχρῶσαν ἀπάντησιν, ἤτις ἐν τούτοις κατ' ἀρχὰς ἐφαίνετο αὐτῷ τοσοῦτον εὐχερὴς καὶ πασίγνωστος· ἢ ἂν αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ συνομολογήσῃ τοῦτο, οἱ ἀκροαταὶ τοὐλάχιστον τὸ συνησθάνοντο πληρέστατα. Ὁ διάλογος ἐτελείωνε συνήθως διὰ καθαρῶς ἀποφατικοῦ συμπεράσματος, ἀποδεικνύοντος, ὅτι ὁ ἀποκρινόμενος ἦτο ἀναρμόδιος νὰ δώσῃ εἰς τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτῷ ἐρώτησιν, ἀπάντησιν ἀποχρῶσαν καὶ πρὸς ἑαυτὸν κἂν συνεπῆ· Ὁ Σωκράτης καθὼς ἐξ ἀρχῆς εἶπεν ὅτι δὲν ἔχει νὰ ὑποστηρίξῃ θετικήν τινα θεωρίαν, οὕτω μέχρι τέλους ἐμμένει τηρῶν τὸ σχῆμα μαθητιῶντος, ὅστις ἦθελεν εὐχαριστηθῇ ἐὰν ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὰς δυσκολίας, ἐθλίβετο ὅμως διότι ἠπατήθη ὡς πρὸς τὴν ἐλπίδα τὴν ὁποίαν τὸν ἔδωκεν ὁ ἀποκρινόμενος ὅτι θέλει τὸν φωτίσει.

Ἀπὸ τῆς περιγραφῆς ταύτης τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἔκαμνε τὰς ἐρωτήσεις αὐτοῦ ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ, καταφαίνεται ὁπόσον στενὸς ἦτο ὁ σύνδεσμος ὁ μεταξὺ τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου καὶ τοῦ λογικοῦ μερισμοῦ τῶν κατ' ἰδίων πραγμάτων εἰς γένη καὶ εἴδη. Ἡ κατὰ πρῶτον κινηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Σωκράμους συζήτησις περιστρέφεται περὶ τὸν ὁρισμὸν γενικῆς τινος οἱασδήποτε ἐκφράσεως· τὰ δ' ἐρωτήματα δι' ὧν ἐπιδιώκει τὸν ὁρισμὸν τοῦτον φέρουσι τὴν δοθεῖσαν ἀπόκρισιν εἰς σύγκρουσιν μὲ παντοῖα καθ' ἕκαστα, τὰ ὁποῖα ἡ ἔκφρασις ἐκείνη ἐφαίνετο ὅτι δὲν περιλαμβάνει καὶ ὅμως περιλαμβάνει, ἢ μὲ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐφαίνετο ὅτι περιέχει καὶ ὅμως δὲν περιέχει. Τοιουτοτρόπως τὸ ἄδηλον καὶ ἀόριστον σύμπλεγμα τῶν ἐννοιῶν, τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη περί τινα κοινὴν ἔκφρασιν, διασπᾶται οὕτως εἰπεῖν δι' ὀργαστικῆς τινος ζύμης, ἥτις τὸ ἀναγκάζει νὰ διασταλῇ εἰς διακεκριμένα μέρη καὶ καθίστησιν ὑποκείμενον εὐκρινοῦς συνειδήσεως τὴν κυρίαν λειτουργίαν, ἣν ἡ ἔκφρασις ἔχει νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἡ ἀντίφασις εἰς ἣν περιέρχεται ὁ ἀκροατὴς διὰ τῶν παντοίων αὐτοῦ ἀποκρίσεων, πείθει αὐτὸν ὅτι δὲν ἔλαβεν ἔτι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, εὐκρινῆ καὶ πλήρη ἔννοιαν τοῦ κοινοῦ προσόντος τοῦ συνάπτοντος τὰ ποικίλα καθ' ἕκαστα ὅσα περιέχει ἔκφρασις ἣν ἀδιαλείπτως ἔχει διὰ στόματος· ἢ φέρει αὐτὸν εἰς ἕτερον συμπέρασμα οὐδὲν ἧττον λόγου ἄξιον, ὅτι τοιοῦτον κοινὸν προσὸν δὲν ὑπάρχει καὶ ὅτι ἡ γενικὴ ἔννοια τῆς ἐκφράσεως ὑφίσταται ὀνόματι μόνον, ἀληθῶς δὲ εἶναι ἀνυπόστατος. Ἀμφότερα τὰ συμπεράσματα ταῦτα συντελοῦσιν εἰς τὴν σαφεστέραν τῶν γενικῶν ἐκφράσεων ἀντίληψιν καὶ φέρουσι τὸν ἀκροατὴν εἰς τὸ ὁρᾷν, κατὰ τὸν Πλάτωνα, τὸ ἓν ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ τὰ πολλὰ ἐν τῷ ἑνί. Ὁ Σωκράτης ἄνευ προηγουμένου τινὸς ὁδηγοῦ, περιῆλθεν ἀπὸ ταυτομάτου εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους διαγραφεῖσαν διπλῆν τῆς διαλεκτικῆς ὁδὸν, τὴν διαλύουσαν τὸ ἓν εἰς τὰ πολλὰ καὶ συνδέουσαν πάλιν τὰ πολλὰ εἰς ἕν (ἐστὶ δὲ τὸ μὲν προτείνεσθαι *ἓν ποιεῖν τὰ πλείω*, τὸ δ' ἐνίστασθαι, *τὸ ἓν πολλά*). Τὸ πρῶτον καὶ συνάμα κυριώτερον τῶν καθηκόντων τούτων ἐξεπλήρωσεν ὁ Σωκράτης ἀπευθείας διὰ τῆς ἀναλυτικῆς σειρᾶς τῶν ἐρωτημάτων αὐτοῦ· τὴν δὲ δευτέραν, ἤτοι τὴν συνθετικὴν ἐργασίαν, δὲν ἐπεχείρει αὐτὸς ἀπ' εὐθείας, ἀλλ' ὅμως ἠγωνίζετο νὰ ὁπλίσῃ καὶ νὰ παρορμήσῃ τιοουτοτρόπως τὸ πνεῦματοῦ ἀκροατοῦ ὥστε οὗτος νὰ δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ. Τοῦτο τὸ « ἓν καὶ πολλὰ » δηλοῖ ὁ λογικὸς μερισμὸς ὕλης ποικίλης εἰς γενικὰς ἐκφράσεις καὶ ἡ εὐκρινὴς κατάληψις τῶν προσόντων τὰ ὁποῖα ἑκάστη ἔκφρασις περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ ἢ συνεμφαίνει, εἰς τρόπον ὥστε νὰ χωρισθῶσι τὰ καθ' ἕκαστα ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἔκφρασις δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ. Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ τοιοῦτος λογικὸς μερισμὸς ἦτο καινοφανές τι πρᾶγμα, δυσκόλως τῇ ἀληθείᾳ ἠδύνατο νὰ ἐξελεγχθῇ καὶ νὰ παρασταθῇ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀνθρώπων εὐκρινεστέρου ἢ διὰ τοῦ ἐρωτηματικοῦ τρόπου τῆς διαλεκτικῆς, τὸν ὁποῖον ὁ Σωκράτης ἐφήρμοσεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὑπὸ τῶν ἀπαντώντων προπετῶς διδομένων ὁρισμῶν ἐν ἄλλαις λέξεσιν, διὰ τῆς ἐπαγωγικῆς ἐκείνης συζητήσεως καὶ ἐρεύνης τῶν εὐκρινῶς τεθειμένων γενικῶν ὁρισμῶν ἦν ὁ Ἀριστοτέλης δικαίως ἀποδίδει τῷ Σωκράτει, ὡς ὅλως ἴδιον αὐτῷ νεωτερισμόν.

Εἴπομεν ἤδη ὅτι ὁ Σωκράτης ἐπεδίωξε τὸ σύστημα τοῦτο τῆς διαλέξεως καὶ τῶν ἐρωτημάτων, πεπεισμένος περὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ θρησκευτικῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς. Κατ' ἀρχὰς πιθανώτατα ὥρμησεν εἰς τὸ στάδιον ἐκεῖνο ἐν εἴδει ἀποπείρας, μετά τινος μετριότητος, καὶ μᾶλλον ἐνδίδων εἰς τὴν λογικὴν ἀμηχανίαν ὑφ' ἧς κατεπιέζετο τὸ πνεῦμα αὐ-

τοῦ. Καθ' ὅσον ὅμως προεχώρει καὶ εὕρισκεν ὅτι εὐδοκιμεῖ, καὶ φημίζεται μάλιστα παρὰ τοῖς φίλοις, ἡ διάπυρος αὐτοῦ ψυχὴ προτιθοῦτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἣν εὑθεώρει ὡς ἐκπλήρωσιν καθήκοντος. Τότε πιθανῶς ἐπανῆλθεν ἐκ Δελφῶν ὁ φίλος αὐτοῦ Χαιρεφῶν, κομίζων τὸν χρησμὸν ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ Σωκράτης λέγει ὡς προτρέψαντα αὐτὸν νὰ ἐκτείνῃ τὸν κύκλον τῆς διαλέξεως αὐτοῦ καὶ νὰ ὑποβάλῃ ἐρωτήσεις εἰς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους πρότερον δὲν εἶχε τολμήσει νὰ πλησιάσῃ, τοὺς ὀνομαστοτέρους πολιτικοὺς, ποιητὰς καὶ χειροτέχνας· τοὺς ὁποίους εὗρε μὲν ἔχοντας πλειοτέραν τῶν μικροτέρων ἀνθρώπων πίστιν εἰς τὴν σοφίαν αὐτῶν, ἐπίσης ὅμως ἀνεπιτηδείους νὰ ἀποκριθῶσιν, ἄνευ ἀντιφάσεων, εἰς τὰς ἐρωτήσεις αὐτοῦ.

Ὁ αὐστηρὸς οὗτος ἔλεγχος τῶν ἐν Ἀθήναις περιωνύμων ἀνδρῶν καταδείκνυται ἰδίως ἐν τῇ Πλατωνικῇ Ἀπολογίᾳ, διότι ὑπῆρξεν ἡ κυρία αἰτία τῆς τῶν πολλῶν πρὸς τὸν Σωκράτην δυσμενείας, τὴν ὁποίαν οὗτος οἰκτείρει ἐν δικαστηρίῳ, ἀπολογούμενος συνάμα ἕνεκεν αὐτῆς. Οὐδ' ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ ἔλεγχος οὗτος πλείστην ἐπροξένει ἐντύπωσιν εἴς τε τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς θιασώτας καὶ πλεῖστον ἤρεσκεν εἰς τὴν φυσικὴν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ διάθεσιν. Ἀλλ' ὅμως ἠθέλομεν ἀπατηθῆ ἐὰν εἰς τοῦτο καὶ μόνον περιωρίζομεν τὸν κύριον σκοπὸν τῆς τοῦ Σωκράτους ἐργασίας, ἤ, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γλῶσσαν, τῆς θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς· ὑπολαμβάνοντες αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον προκύψαντα εἰς μέσον ἁπλῶς ἵνα ἀφαιρέσῃ τὸ προσωπεῖον ἀπὸ προκριτῶν τινῶν στρατηγῶν, πολιτικῶν, σοφιστῶν, ποιητῶν καὶ ἄλλων, οἵτινες ἀναξίως ἐφημίσθησαν καὶ διετέλουν περυσιωμένοι ὑπὸ μωροῦ τύφου ἕνεκα τῆς ἱκανότητος αὐτῶν, ἀληθῶς εἰπεῖν εὐτελοῦς καὶ μικρᾶς οὔσης. Τοιαύτη περὶ Σωκράτους ἔννοια ἤθελεν εἶσθαι ἄτοπος ἅμα καὶ ἐσφαλμένη. Ἡ διάλεξις αὐτοῦ ἦτο, ὡς προείπομεν, ἀπολύτως καὶ ἀδιακρίτως γενική· τὸ δὲ πνευματικὸν ἐλάττωμα τοῦ ὁποίου ἐπεδίωκε τὴν διόρθωσιν, δὲν ἦτο ἰδιάζον εἰς μόνους τοὺς προεξέχοντας τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' εἶχον οὗτοι τοῦτο κοινὸν μετὰ τοῦ πολλοῦ τῶν ἀνθρώπων ὁμίλου, ἂν καὶ ἐφαίνετο παρ' ἐκείνοις δεινότερον, ἐν μέρει διότι ἀπαιτοῦμεν παρ' αὐτῶν πολὺ πλειότερα, ἐν μέρει διότι τὸ αἴσθημα τῆς φιλαυτίας εἶναι εἰς τὰς ἀνωτέρας βαθμίδας τῆς κοινωνικῆς διακρίσεως σφοδρότερον ἢ εἰς τὰς κατωτέρας· τὸ ἐλάττωμα τοῦτο ἦτο ἡ δοκοῦσα, ἡ ἀσαφής, ἡ ἀτελεσφόρητος γνῶσις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, τῶν καθηκόντων, σκοπῶν καὶ σχέσεων αὐτοῦ, ἡ γνῶσις ἐκείνη ἣν ὁ Σωκράτης ὠνόμαζε μετ' ἐμφάσεως « ἀνθρωπίνην σοφίαν » (ἥπερ ἐστὶν ἴσως ἀνθρωπίνη σοφία· τῷόντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφὸς) καὶ τὴν ὁποίαν εὐθεώρει ἀπαραίτητον εἰς τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς ἄνδρας (ἃ τοὺς μὲν εἰδότας ἡγεῖτο καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς εἶναι, τοὺς δὲ ἀγνοοῦντας ἀνδραποδώδεις ἂν δικαίως κεκλῆσθαι)· ἐνῷ εὐθεώρει τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς ἐπιστήμης ὡς ὑπερτέρους τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας (μείζω τινὰ ἢ κατ' ἄνθρωπον σοφίαν) καὶ ὡς ἀντικείμενον περιεργείας, οὐ μόνον περιττῆς ἀλλὰ καὶ ἀξιοκατακρίτου. Ὁ πόλεμος τὸν ὁποῖον διεξήγαγε κατὰ τῆς ἡμαρτημένης ἐκείνης πεποιθήσεως πάντων ἐν γένει τῶν ἀνθρώπων περὶ τῆς ὡς πρὸς ταῦτα γνώσεως αὐτῶν (διότι παρ' αὐτῷ, ἐπαναλαμβάνω, πώποτε δὲν πρέπει νὰ χωρίζωμεν τὴν μέθοδον ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου), ὁ πόλεμος, λέγομεν, ἐκεῖνος ὃν σαφῶς καταδείκνυσι καὶ αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν, μάλιστα διευκρινήθη ὑπὸ τῆς πολυφόρου μεγαλοφυΐας τοῦ Πλάτωνος καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀληθὲς τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ σχέδιον, εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ὁποίου ἀφωσίωσε τὸ τελευταῖον ἥμισυ τοῦ μακροῦ αὐτοῦ βίου· σχέδιον πολὺ περιεκτικώτερον, ἅμα δὲ καὶ μεγαλοφρονέστερον τῆς ἀντισοφιστικῆς ἐκείνης πολεμικῆς, ἣν τοσοῦτοι συγγραφεῖς ἀπέδωκαν αὐτῷ ὡς τὸν κυριώτατον αὐτοῦ σκοπόν.

Περὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐλέγχου τούτου, ὁ Σωκράτης συχνότατα ἐπανήρχετο εἰς τὴν ἀντίθεσιν τὴν ὑπάρχουσαν μεταξὺ τοῦ μέτρου τῶν γνώσεων τὰς ὁποίας ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι ὡς πρὸς τὰ κοινότερα περὶ ἀνθρώπων καὶ κοινωνίας θέματα, καὶ τῶν γνώσεων τὰς ὁποίας οἱ βιομήχανοι ἢ ἄλλοι εἰδικοὶ ἄνθρωποι ἔχουσιν ὡς πρὸς τὰ ἀμοιβαῖα εἰδικὰ αὐτῶν ἔργα. Ἔκαμνε δὲ τὴν σύγκρισιν ταύτην τόσον συνεχῶς ὥστε οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ τὸν κατηγόρησαν διὰ τὴν ἀκατάπαυστον ἐκείνην ταυτολογίαν (Ὡς ἀεὶ ταὐτὰ λέγεις, ὦ Σώκρατες. — Οὐ μόνον γε, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ περὶ τῶν αὐτῶν). Λάβετε ἄνθρωπον εἰδικοῦ ἐπαγγέλματος, τέκτονα λ. χ. ἢ χαλκέα, ἢ ναύκληρον, ἢ μουσικὸν, ἢ ἰατρὸν, καὶ ἐξετάσατέ τον περὶ τῶν εἰδικῶν αὐτοῦ γνώσεων· θέλετε εὕρει αὐτὸν ἕτοιμον νὰ σᾶς ἀναφέρῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀφ' ὧν καὶ τὸν τρόπον δι' οὗ ἀπέκτησε τὰς γνώσεις ταύτας. Θέλει δυνηθῆ νὰ περιγράψῃ τὸν γενικὸν αὐτοῦ σκοπὸν καὶ τὰ εἰδικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζεται πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ἔτι δὲ καὶ τὸν λόγον, δι' ὃν πρέπει νὰ γίνῃ χρῆσις τῶν μέσων τούτων, καὶ διὰ τίνος προμηθείας δύναται νὰ καταπολεμηθῇ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ εἰδικὸν κώλυμα· δύναται νὰ διδάξῃ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ εἰς ἄλλους· καὶ περὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ πράγματα ἡ γνώμη του ἔχει κῦρος, ὥστε ἄνθρωπος λ. χ. μὴ ἀνήκων εἰς τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα δὲν ἐπιχειρεῖ ν' ἀμφισβητήσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἰατροῦ περὶ τῆς νόσου ἢ τὴν τοῦ ναυκλήρου περὶ θαλασσοπορίας. Ἐνῷ δὲ οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα περὶ πᾶσαν εἰδικὴν τέχνην, ὁπόσον διάφορος εἶναι ἡ ἀντίθεσις ἣν ἀπαντῶμεν ὡς πρὸς τὴν τέχνην τοῦ δικαίως, κοινωνικῶς καὶ ἐπωφελῶς ζῆν, ἥτις ἀποτελεῖ ἢ τοὐλάχιστον ἔπρεπε ν' ἀποτελῇ τὸ σπουδαιότερον καὶ κοινότερον ἀντικείμενον τῆς μελέτης παντὸς ἀνθρώπου! Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, παρατηρεῖ ὁ Σωκράτης, ἕκαστος θεωρεῖ ἑαυτὸν ἄριστα πεπληροφορημένον καὶ ὅμως οὐδεὶς ἠξεύρει ὑπὸ τίνος καὶ πῶς ἐδιδάχθη, οὐδεὶς ἐσκέφθη ἐπιμελῶς περὶ τοῦ σκοποῦ, τῶν μέσων, τῶν κωλυμάτων· οὐδεὶς ἠξεύρει νὰ διεξηγήσῃ τὰς ἐν αὐτῷ ὑπαρχούσας ἰδέας ἢ νὰ δώσῃ ἀποχρῶντα λόγον, ἐὰν ὑποβληθῶσιν αὐτῷ περὶ τούτου ἐρωτήσεις· οὐδεὶς ἠξεύρει νὰ διδάξῃ ἄλλον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν εἰδικοὶ περὶ τούτου διδάσκαλοι, καὶ ὅτι οἱ υἱοὶ τῶν ἀγαθωτέρων ἀνδρῶν στεροῦνται πολλάκις πάσης περὶ τοῦτο ἀξίας. Ἕκαστος ἔχει ἰδίας τινὰς γενικὰς ἀρχὰς καὶ ἐμμένει εἰς αὐτὰς πεποιθότως, μὴ ἐξετάζων ἂν ὑπάρχωσιν ἄλλοι ἄνθρωποι ἔχοντες ἀρχὰς ἄλλας καλητέρας· ὥστε αἱ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα διαφωνίαι καὶ ἔριδες εἶναι ἀτελεύτητοι.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΑΡΧΩΝ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. ΡΙΒ'.).

—ο—

§ 6. *Consules* (ὕπατοι), *decemviri* (δεκάρχαι) tribuni militum consulari potestate (χιλίαρχοι μεθ' ὑπατικῆς ἐξουσίας)

Τὸ κατ' ἀρχὰς ὄνομα τῶν ὑπάτων λέγεται, ὅτι ἦν *praetores* καὶ δὴ καὶ *judices*. Ἦσαν οἱ ἀνώτατοι ἄρχοντες, καὶ ἵσταντο ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἄρχοντας ἐκτὸς τῶν δημάρχων. Κατ' αὐτοὺς ἐπωνομάζετο τὸ ἔτος. Προέδρευον τῶν χρηματισμῶν τῆς βουλῆς καὶ τῶν λοχιτίδων ἐκκλησιῶν (comitia centuriata), ἐξετέλουν τὰ ἐν αὐταῖς ἐψηφισμένα, ἐπιμελοῦντο τῶν σπουδαιοτάτων ἐν τῇ πολιτείᾳ ἔργων· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς στρατηγίας (praetura) δὲν μετεῖχον πολὺ τῆς δικαιοδοσίας. Ἐν δὲ πολέμῳ ἐτέλουν τὴν στρατολογίαν, ἐξέλεγον ἐν μέρει τοὺς χιλιάρχους (tribuni), ἑκατοντάρχους ἢ λοχαγοὺς (centuriones) καὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς κεχειροτονημένους πρεσβευτὰς (legati). Τὴν δὲ στρατηγίαν ἐφ' ἑνὸς μόνον πολέμου διεμερίζοντο οἱ δύο ὕπατοι, ἐπὶ δὲ πλειόνων ὁ διαμερισμὸς ἐγίνετο ἤτοι διὰ κληρώσεως (sortitio), ἢ διὰ προφορικῆς συμφωνίας (comparatio). Ὁπότε ἦν ἀναγκαῖον χάριν τοῦ πολέμου, τὸ *imperium* αὐτῶν παρετείνετο (prorogabatur). Ἐπὶ τῶν ὑστέρων δημοκρατικῶν χρόνων δὲν ἐστρατήγουν κατὰ τὸ ἔτος τῆς ὑπατείας των, ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ὡς ἀνθύπατοι (proconsules). Ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ ἀποθανόντος ὑπάτου ἐξελέγετο ἕτερος *ἐπιλαχὼν* (subrogatus, suffectus). Ἐν τῷ γνωρισμάτων τῶν ὑπάτων ἦσαν οἱ δώδεκα ῥαβδοῦχοι (lictores) μετὰ τῶν δεσμίδων (fasces), οὓς συνήλασσον κατὰ μῆνα.

Ἐπὶ τῶν καισαρείων χρόνων ἡ ὑπατεία ἔχασε τὴν σημασίαν της· κατ' ἔτος ἐξελέγοντο πλείονες τῶν δύο, ὧν ἡ ἀρχὴ μηνάς τινας μόνον διήρκει (ordinarii-suffecti). Ἐπὶ δὲ τῆς διαιρέσεως τοῦ κράτους ἡ ὑπατεία δὲν ἐδιπλασιάσθη, ἀλλ' ἐξελέγοντο νῦν μὲν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, νῦν δὲ ἐν ταῦθα μὲν ὁ ἕτερος, ἐκεῖ δὲ ὁ ἕτερος. Τὸ τελευταῖον ἐν ἔτει 541 μ. Χρ. περιεβλήθη τὴν ὑπατείαν ἰδιώτης (οὐχὶ καῖσαρ ὡς συνέβαινε πολλάκις) ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Ἡ ὑπατεία δὶς διεκόπη ἐπί τινα χρόνον. Πρῶτον μὲν διὰ τῆς Δεκαχρίας, πρὸς συγγραφὴν νόμων κατασταθείσης (451 π. Χρ.), ὑπὸ προσωρινὴν καταργησιν τῶν ἄλλων ἀνωτέρων ἀρχῶν καὶ τῆς ἐκκλήσεως (provocatio). Ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἐπὶ δύο ἔτη διαρκέσασα, τὸ μὲν πρότερον ἔτος συνέκειτο ἐκ μόνων πατρικίων, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ πατρικίων καὶ πληβείων. Ἡ δὲ δευτέρα διακοπὴ τῆς ὑπατείας ἐγένετο ἐπὶ τῶν ἐρίδων, τῶν ἀναφυεισῶν ἐκ τοῦ κανουλήιου νομοσχεδίου (445 π. Χρ.) ὑπὲρ τῆς εἰς τὴν ὑπατείαν εἰσόδου τῶν πληβείων. Τότε αἱ δύο φατρίαι συνεβιβάσθησαν ἐπὶ τῷ ὅρῳ, ἀντὶ τῶν ὑπάτων χιλιάρχους μεθ' ὑπατικῆς ἐξουσίας (tribuni militum consulari potestate) ἐκλέγειν, εἰς οὓς ἐκλέξιμοι ἦσαν καὶ οἱ πληβεῖοι (444). Ἀλλ' ἡ νέα αὕτη ἀρχὴ διήρκεσεν οὕτως, ὥστε ἐνίοτε συνηλλάσσετο μετὰ τῆς ὑπατείας, ἕως οὗ ἐξετελέσθη ἡ λικινία πρότασις (367), προτείνουσα ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων νὰ ἐκλέγηται ἐκ τῶν πληβείων. Ὁ ἀριθμὸς τούτων τῶν χιλιάρχων κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν 3 ἢ 4, ὕστερον δὲ 6. Παρὰ δὲ Λιβίῳ (5, 1.) ὀνομάζονται 8, ὅπερ ἀπίθανον.

§ 7. *Praetores.* (*στρατηγοί.*)

Ἡ στρατηγία (praetura) θεωρητέα ὥς τις κλάδος τῆς ὑπατείας, τοῦ χρόνου προϊόντος διὰ τὴν αὔξησιν τῶν ὑπουργημάτων ἀπὸ ταύτης εἰς ἰδίαν ἀρχὴν χωρισθεῖσα. Συνέβη δὲ ἐν ἔτει 367. π. Χρ., καὶ κατὰ τὴν γενικὴν τῶν συγγραφέων μαρτυρίαν, ὥστις ἀποζημίωσις τοῖς πατρικίοις διὰ τὸν μετὰ τῶν πληβείων διαμερισμὸν τῆς ὑπατείας. Πόσον δὲ πλησίον τῆς ὑπατείας ἦν ἡ πραιτορία, ἴδοιμεν πρῶτον ἐκ τοῦ ὅτι οἱ πραίτορες ἦσαν οἱ τοποτηρηταὶ τῶν ὑπάτων ἐν τῇ βουλῇ καὶ ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ δήμου, καὶ ἐνίοτε καὶ πολεμικὰ ἔργα διῴκουν· ἔπειτα ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους τὴν ἀρχὴν ταύτην οὐ σπανίως ὑπατικοὶ (consulares) περιεβάλλοντο.

Τὸ οὐσιωδέστατον ἔργον τοῦ πραίτορος ἦν ἡ δικαιοδοσία (jurisdictio). Καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις, ὅτε ὁ δῆμος αὐτὸς ἐδίκαζε πάσας τὰς δημοσίας δίκας (judicia publica, causae publicae), (1) τὰς παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις *γραφὰς* καλουμένας, ὁ πραίτωρ προέδρευε τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν. Ἡ δὲ κυριωτέρα δικαιοδοσία του ἦν περὶ τὰς ἰδιωτικὰς δί-

(1) Τὰ judicia publica ἐδίκαζον τὰς causas publicas δηλ. τὰ: πράξεις ἐκείνας, αἵτινες ἐθεωροῦντο ἤτοι ἐπικίνδυνοι πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς πολιτείας, ἢ ἐπιβλαβεῖς τῇ εὐημερίᾳ τῶν πολιτῶν ἐν γένει· τὰ δὲ judicia privata τὰς causas privatas, δηλ. τὰ πρὸς τοὺς ἰδιώτας γινόμενα ἀδικήματα. Καὶ ἐν μὲν τοῖς ἰδιωτικοῖς δικαστηρίοις ἐδίκαζον, ὡς λέγεται ἐν τῷ κειμένῳ δικασταὶ (judices) ὑπὸ τοῦ πραίτορος ἐκλεγόμενοι, ὑπὸ τὴν προανάκρισιν καὶ ὀδηγίαν τούτου, ἐν δὲ τοῖς δημοσίοις διάφορα κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν βασιλέων ὡς ἀνακριταὶ μὲν οἱ quaestores parricidii, ὡς δικασταὶ δὲ οἱ duumviri perduellionis, ἀλλὰ πάν-

κας (**judicia privata, causae privatae**), συγκειμένη διεύθυνσιν τῶν δημοσίων ἀγώνων. Οἱ πραίτορες εἶχον ἐκ τῶν ἑξῆς πράξεων. 1) Ὥριζε καθ' ὅλου τοὺς δικανικοὺς τύπους (**formulae actionum**) διὰ προγράμματος (**edictum**), ὅπερ ἐξέδιδεν, ἅμα ἀναλαβὼν τὴν ἀρχήν του, συγχρόνως δ' ἐν ἀνάγκῃ μετέβαλλεν ἢ ἐτροποποίει τὰ προγενέστερα προγράμματα. 2) ἐν ταῖς κατὰ μέρος δίκαις ἐξέλεγε δικαστάς. 3) Προανακρίνας αὐτὸς τὸ δικαιολογικὸν περὶ τοῦ πεπραγμένου (**factum**) ζήτημα, αὐτὴν τοῦ πράγματος τὴν ἔρευναν ἐπέτρεπε τοῖς δικασταῖς· 4) καὶ τελευταῖον ἐξετέλει τὴν διεγνωσμένην καὶ ἀποφασισμένην κρίσιν. Ταῦτα τὰ μέρη τῆς δικαιοδοσίας, ὡς ἐν τύπῳ, ἐκφράζονται διὰ τῶν ἑξῆς. *Do* (*judices*), *dico* (*jus*), *addico* (*judicatum*). Ἀλλὰ παρατηρητέον, ὅτι ἐπὶ τῆς εἰς ταύτην τὴν ἀρχὴν ἐκλογῆς οὐδεμία ἰδιαιτέρα φροντὶς περὶ τῆς νομομαθείας τοῦ ὑποψηφίου ἐγίνετο· ἀλλ' εἰ μὴ αὐτὸς ἦν ἐγκρατὴς τῶν νόμων, ὤφειλε νὰ συμβουλεύηται πεπαιδευμένους νομοίστορας. Ὁ πραίτωρ εἶχε παρὰ τὴν δικαιοδοσίαν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν δαπανηρῶν Ἀπολλονίων (**Ludi Apollinares**).

Ἐν ἔτει 242 π. Χρ. ὁ ἀριθμὸς τῶν πραιτόρων ηὐξήθη εἰς δύο· ὁ μὲν ἕτερος, ὁ *praetor urbanus* εἶχε τὴν δικαιοδοσίαν μεταξὺ ῥωμαίων πολιτῶν πρὸς ἀλλήλους, ὁ δ' ἕτερος, ὁ *praetor peregrinus* μεταξὺ ξένων πρὸς ἀλλήλους ἢ μεταξὺ ξένων καὶ Ῥωμαίων. Ἀλλ' ἐνίοτε ἀμφότερα τὰ ἔργα ταῦτα διῳκοῦντο ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ ἢ ἀστικοῦ πραίτορος (**praetor urbanus**), ὅτε ὁ *praetor peregrinus* ἦν ἀναγκαῖος ἐν τῷ πολέμῳ. — Μετὰ τὴν πρόσκτησιν τῶν ἐπαρχιῶν Σικελίας καὶ Σαρδοῦς, ὁ ἀριθμὸς τῶν πραιτόρων ἀνέβη εἰς τέσσαρας· μετὰ δὲ τὴν τῶν δύο Ἱσπανιῶν εἰς 6. πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἐπαρχιακῆς διοικήσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τοῦ 149 π. Χρ. εἰσήχθησαν αἱ *quaestiones perpetuae*. (2) καὶ ἔκριναν οἱ 4 πραίτορες ὡς (**quaesitores**) διὰ τοῦτο ἔμενον συνήθως ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τῆς διαρκείας τῆς ἀρχῆς των, τὴν δὲ ἐπαρχίαν διῴκουν τὸ ἐπιὸν ἔτος ὡς *propraetores* (ἀντιστράτηγοι). Ὕστερον ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνέβη εἰς ἑκκαίδεκα. Ἐπὶ τῶν καισάρων παρήκμασε καὶ αὕτη ἡ ἀρχή, ἔργον ἔχουσα ἐν τέλει ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν ἡγεμονίαν καὶ

τοτε μετ' ἐφέσεως (**provocatio**) ἐπὶ τὸν δῆμον· ἐπὶ δὲ τῶν προτέρων χρόνων τῆς δημοκρατίας ὁ δῆμος αὐτὸς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν ὑπάτων, πραιτόρων ἢ ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγομένων quaesitorum, καὶ τοῦτο διαφόρως ἐν ταῖς φυλετικαῖς ἐκκλησίαις (**comitia tributa**) καὶ ἐν ταῖς λοχίτισι (**comitia centuriata**). Ἀλλ' ἡ περὶ τούτων ἀκριβὴς ἔρευνα ἀλλαχοῦ εὑρίσκει τὸν οἰκεῖον τόπον.

(2) Ἕνεκα τοῦ πλήθους καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν ἐγκλημάτων ἢ ἐν τοῖς δημοσίοις δικαστηρίοις (ἴδε τὴν προηγουμένην σημ.) δικαιοδοσία ἤρξατο κατ' ὀλίγον ὑπὸ ἰδίων ἐπὶ τούτῳ διοριζομένων συλλόγων ἢ ἐπιτροπῶν (**questiones aeextraordinariae**) ἀσκουμένη, ἕως οὗ ὕστερον (περὶ τὸ 149) ἐντεῦθεν προέκυψαν αἱ quaestiones perpetuae διά τινα εἴδη ἐγκλημάτων, καὶ κατὰ πρῶτον διὰ τὸ crimem repetundarum (ἄνομον ἀργυρολογίαν καὶ κάκωσιν τῶν ἐπαρχιῶν). Τούτων τὸ ἀνακριτικὸν μέρος εἶχον, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, οἱ 4 πραίτορες (quaestioni praeesse), ὕστερον δὲ μετὰ Σύλλαν ἴδιοι ἀνακριταί, judices quaestionis, τὸ δὲ κυρίως δικαστικόν, τὸ περίβαλλον, ἐξήσκουν ἁπλοῖ δικασταί (judices).

§. 8. *Censores* (*τιμηταί*).

Κατὰ διάταξιν τοῦ *Σερουΐου Τυλλίου* ὁ ἀνώτατος ἄρχων καθ' ἑκάστην πενταετηρίδα ἐποιεῖτο ἐξέτασιν τῶν πολιτῶν πρὸς τίμησιν τῶν οὐσιῶν καὶ τὴν στρατολογίαν (**cencum agebat**). Τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετέλουν ἐν ἀρχῇ τῆς δημοκρατικῆς περιόδου οἱ ὕπατοι (**consules**)· ἐν δ' ἔτει 443 πρ. Χρ. κατεστάθη πρὸς τοῦτο ἰδία ἀρχή, τὸ πρῶτον πατρικιακή, οἱ δύο *censores*, διαρκοῦσα κατ' ἀρχὰς μὲν πέντε ἔτη, ὕστερον δ' ἓν καὶ ἥμισυ. Ἀλλ' ἡ τίμησις (**censura**) αὕτη, διὰ θρησκευτικοὺς καὶ ἄλλους λόγους, οὐ πάντοτε κατὰ τὸν νομίμως ὡρισμένον χρόνον ἐτελεῖτο. Ὁ τιμητὴς οὔτε τῆς δικαιοδοσίας τι μετεῖχεν, οὔτε τῶν πολεμικῶν· διὸ καὶ οὔτε τὸ **imperium** εἶχεν, οὔτε παρὰ τὴν ἀρίθμησιν καὶ τίμησιν τοῦ δήμου ἕτερον δικαίωμα μετὰ τοῦ δήμου (**agere cum populo**) ἢ τῆς βουλῆς χρηματίζειν. Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡ τιμητεία (**censura**) ἦν λίαν στουδαία καὶ ἀξιόλογος ἀρχή (**Liv. 4, 8**). Ὡς ἀρχὴ γενικῆς πίστεως καὶ ὑπολήψεως δεομένη ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις μόνον ὑπὸ ὑπατικῶν (**consulares**) ἀνελαμβάνετο, καὶ μόνον ἐφ' ἅπαξ. Ἓν μόνον παράδειγμα ἀναφέρεται, ὅτι τις τὸ δεύτερον τιμητὴς ἐξελέχθη. Ἡ πενταετὴς τίμησις (**census**) ἐτελεῖτο ἐν τῇ *villa publica* ἐπὶ τοῦ Ἀρείου πεδίου (**campus Martius**) κατά τινα ὑπὸ τοῦ τιμητοῦ προδιατεταγμένον τύπον. Ἕκαστος πολίτης ἐπ' αὐστηροτάτῃ ποινῇ, τοῖς ἀτιμήτοις (**incensi**) ἐπιβαλλομένῃ, ὤφειλεν *ἀπογράψασθαι* εἰς τοὺς καταλόγους τῶν πολιτῶν, κατὰ φυλὰς ἢ κώμας (**tributim**) συντασσομένους. Ὤφειλε μετά τινα ὁρκοδοσίαν δηλῶσαι τό τε ἑαυτοῦ καὶ τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα, τὴν ἡλικίαν, τὸν ἰδιωτικὸν αὐτοῦ ἀγρὸν (οὐχὶ τὴν ἐκ τοῦ δημοσίου ἀγροῦ, **ager publicus**, ἢ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μερίδα) καὶ τὴν λοιπὴν κτῆσιν (**res mancipi**)· οὐδὲ τὰ χρέη ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν. Κατὰ τὴν οὐσίαν (**census**) ὡρίζετο δασμός τις ἢ φόρος (**tributum**), ὅστις ἐνίοτε ἐκτάκτως καὶ τοῖς ἀγάμοις ἐπεβάλλετο, καὶ κατὰ τὰς δαπάνας τῆς πολιτείας κατὰ τὸ δοκοῦν ἐπηυξάνετο. Ὁ **census** ἔλυε μετὰ πολυτελοῦς θυσίας (**lustrum condere**). Μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ ἐκ τῶν οὐσιῶν φόρου (167. π. Χ. μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Μακεδονίας, μέχρι τοῦ 43, τῆς τριανδρίας Ἀντωνίου, Ὀκταυιανοῦ καὶ Λεπίδου), ἔπαυσεν εἰκότως καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς τῶν τιμητῶν λειτουργίας.

Μετὰ ταύτης τῆς ἐνεργείας τῶν τιμητῶν συνείχετο ἡ *censura morum*, ἡ ἐπὶ τῶν δημοσίων ἠθῶν ἐποπτεία μετὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐπιβάλλειν ἐπιτίμησιν (οὐχὶ *poena*, ἀλλὰ *nota*, *animadversio*, *ignominia*), ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσεβείας ἕνεκα πρὸς συγγενεῖς, ἐπιορκίας, ἀτάκτου διαγωγῆς, ἀπιστίας πρὸς τοὺς πελάτας, ἀσωτείας, λειποστρατίου καὶ ὁμοίων ἐγκλημάτων. Αἱ δὲ τοιαῦται ἐπιτιμήσεις ἢ

κολάσεις ἦσαν· 1) *ἔξωσις ἐκ τῆς βουλῆς* (*senatu movere* (3) ἢ ἐκ τῶν ἱππέων (*equum adimere—vende equum*). 2) ἡ ἐπιτίμησις ἡ ἐκφραζομένη διὰ τοῦ ὅρου *tribu movere*, ὅστις σημαίνει ἤτοι τὸ εἰς κατωτέραν φυλὴν (**tribus**) μετατιθέναι, τ. ἔ. ἐξ ἀγροτικῆς φυλῆς (**tribus rustica**) εἰς ἀστικὴν (**urbana**) μετάγειν, ἢ ταύτην ὅπερ καὶ ὁ ὅρος *in caeritum tabulas referre*, (4) τ. ἔ. πολίτην ἄνευ ψήφου ἤτοι τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν (**civis sine suffragio**) ποιεῖν· 3) τελευταῖον *aerarium facere*, σημαῖνον πιθανῶς τὴν αὐθαίρετον ἀνύψωσιν τοῦ ἐπὶ τῆς οὐσίας φόρου.

Ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις πάντες οἱ πολῖται αὐτοπροσώπως ἐν Ῥώμῃ ἀπεγράφοντο· ὕστερον δ' ἐν ταῖς ἀποικίαις καὶ ταῖς ἰσοπολίτισι πόλεσιν ὁ *census* ἐγίνετο ὑπὸ ἰδίων ἀρχόντων, καὶ ἐκεῖθεν οἱ κατάλογοι εἰς Ῥώμην μετεκομίζοντο. Ὁ ἕτερος τῶν τιμητῶν ἠδύνατο δι' ἐνστάσεως τὰς τοῦ ἑτέρου ἀποφάσεις ἀναιρεῖν, καὶ οἱ τιμηταὶ τῆς ἐπομένης πενταετηρίδος (**lustrum**) ἠδύναντο τὴν ὑπὸ τῶν προκατόχων αὐτῶν ἐπιβεβλημένην ἐπιτίμησιν (**ignominia**) καταργῆσαι. Ἀλλὰ καὶ ὁ δῆμος ἐνίοτε ἀπέρριπτε τὰς τῶν τιμητῶν ἀποφάσεις τοῖς ἐκ τῆς βουλῆς ἐξωσμένοις ὑψηλοτέρας θέσεις διδούς.

Ἴδιός τις κλάδος τῶν ἔργων τῶν τιμητῶν ἦν ἡ ἐπὶ τῆς κτίσεως καὶ διατηρήσεως τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων ἐποπτεία καὶ ἡ ἐκμίσθωσις τῶν δημοσίων προσόδων ἢ πόρων ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τῆς βουλῆς. Πρὸς ἀναδοχὴν τῶν μισθωμάτων τούτων καὶ προσφορὰν τῆς ἀναγκαίας ἐγγυήσεως συνηνοῦντο μεγάλαι ἑτερεῖαι τῶν πλουσιωτάτων πολιτῶν, μάλιστα τῶν ἱππέων (*publicani*).

Ἀπὸ τοῦ 50 ἔτους δὲν ἐξελέγοντο πλέον ὑπὸ τοῦ δήμου τιμηταί, οὔτε τίμησις ἐγίνετο. Ἐπὶ τῶν καισαρείων χρόνων ἐνίοτε ὁ καῖσαρ αὐτὸς διῴκει τὴν τιμητείαν, ἥτις κατ' ὀλίγον ἀπεσβέσθη.

§. 9. *Aediles curules καὶ aediles plebeji* (*ἀστυνόμοι ἢ ἀγορανόμοι κουρούλιοι* (*Δίων*) *ἢ μείζονες καὶ δημοτικοὶ ἢ ἐλάσσονες*).

Συγχρόνως τοῖς δημάρχοις (494 π. Χ.) κατεστάθησαν καὶ δύο δημοτικοὶ ἀστυνόμοι (**aediles plebeji**) ὡς διακοσμηταὶ τῶν δημοτικῶν ἑορτῶν καὶ βοηθοὶ τῶν δημάρχων.

Ὕστερον κυρωθέντος τοῦ Λικινίου νόμου (367. π. Χρ.) προσετέθησαν δύο κουρούλιοι (**aediles curules** 366 πρ. Χρ.) (5) ἀρχῆθεν ἤδη, ὡς ἔοικεν, ἐκ πα-

τριικίων καὶ δημοτικῶν ἐναλλὰξ λαμβανόμενοι. Ἔργα δὲ τῶν ἀστυνόμων ἢ ἀγορανόμων ἦσαν· 1) ἐπιμέλεια τῶν δημοσίων ἀγώνων, 2) ἐποπτεία τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων, πλατειῶν, ὑδραγωγίων, λεωφόρων καὶ ὁδῶν (6), 3) διοίκησις τῆς δημοσίας εὐταξίας καὶ κόλασις τινων ἀστυνομικῶν ἐγκλημάτων· 4) φροντὶς περὶ προσκομιδῆς σιτηρῶν (7) καὶ καλῆς ποιότητος τῶν τροφίμων· 5) διάταξις τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν. Ἡ μεταξὺ τῶν δημοτικῶν καὶ κουρουλίων ἀστυνόμων διαφορὰ ἦν ἐπουσιώδης· ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἡ διεύθυνσις τῶν μεγάλων ἀγώνων (**ludi magni** ἢ **maximi**) καὶ τῶν Μεγαλησίων (**megalesia**. τῶν εἰς τιμὴν τῆς Μεγάλης Μητρὸς τῶν θεῶν τελουμένων) ἀνῆκε τοῖς τελευταίοις, οἷς καὶ τὰ παράσημα τῶν ἀνωτέρων ἀρχῶν. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ πρώτου καρχηδονικοῦ πολέμου οἱ ἀγῶνες οὗτοι ἐν μεγίστῳ μέρει ἰδίοις ἀναλώμασι τῶν ἀστυνόμων ἐτελοῦντο, καὶ περὶ τὰ τέλει τῆς δημοκρατίας τοῦτο ἐγίνετο ὑπερόγκῳ δαπάνῃ, ὡς μέσον πρὸς τὸ περιποιήσασθαι τὰς ἀνωτέρας ἀρχάς. Ὁ Καῖσαρ προσέθηκεν ἔτι δύο *aediles cereales*. Ἐπὶ τῶν καισάρων ἡ ἀρχὴ αὕτη οὐκέτι ὀνομάζεται μετὰ τὸν τρίτον αἰῶνα.

§. 10. *Quaestores* (*ταμίαι*) (8)

Ἡ καταγωγὴ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἐστιν ἄγνωστος. Τινὲς ἀνάγουσιν αὐτὴν εἰς τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας. Τοσοῦτον μόνον γιγνώσκομεν, ὅτι οἱ ταμίαι κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἐξελέγοντο, ἀπὸ δὲ τοῦ 447. π. Χ. ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ ὅτι ἡ θέσις αὕτη τὸ πρῶτον ἦν πατρικία καὶ ὑπὸ δύο προσώπων κατείχετο, εἰς ἃ ὕστερον δύο ἕτερα προσετέθησαν, συνοδεύοντες τοὺς ὑπάτους εἰς τὸν πόλεμον. Μετὰ τὴν τελείαν ὑποταγὴν τῆς Ἰταλίας (ἀπὸ τοῦ 265), δι' αὐτὴν προσετέθησαν 4 ἄλλοι ταμίαι. Ὁ δὲ *Σύλλας* ἐπηύξησε τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν εἰς εἴκοσιν. Οἱ ἀστικοὶ ταμίαι, οἵτινες πάντοτε δύο ἦσαν, ἐκράτουν τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ταμείου (**aerarium**), ἐπεμελοῦντο τῶν εἰσπράξεων καὶ ἐξόδων αὐτοῦ κατὰ διαταγὰς τῆς βουλῆς· ὑπεδέχοντο ξένους πρέσβεις καὶ ἐφύλαττον ἐν τῷ ταμείῳ τὰς σημαίας καὶ τὰ δημόσια ἔγγραφα.

Οἱ δ' ἐπαρχιακοὶ ταμίαι διῴκουν τὰ οἰκονομικὰ τῶν ἐπαρχιῶν, ἐφρόντιζον περὶ προσκομιδῆς σιτηρῶν εἰς Ῥώμην, ἐκράτουν τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ πολεμικοῦ ταμείου, ἀπεδίδοσαν τοὺς στρατιωτικοὺς μισθούς, παρελάμβανον τὴν ἐκ τῶν πολέμων λείαν καὶ ἐπώλουν αὐτήν· Αἱ δ' ἐπαρχίαι αὐτῶν ὡρίζοντο αὐτοῖς ἐπὶ τῶν ὑστέρων χρόνων διὰ κλήρου. — Ἡ ταμιεία ἦν ἡ πρώτη βαθμὶς πρὸς τὰς ἀνωτέρας ἀρχὰς

(3) Ἐν ἔτει 70 π. Χρ ἐπὶ τῆς ὑπατείας Πομπηίου καὶ Κράσσου 64 ἄνδρες ἐξώσθησαν ἐκ τῆς βουλῆς.

(4) Πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς εἰρουσικῆς πόλεως Καιρέτης ἢ Καίρης (Caere) μετὰ τὸν γαλατικὸν πόλεμον (389 π. Χρ.) ἐποιήσαντο ξενίαν (**hospitium**)· ἀλλ' ὕστερον ἀποστάντας αὐτοὺς μετεποίησαν Civessine suffragio. Ἐντεῦθεν τὸ in Caeritum tabulas referre.

(5) Οὕτως ὠνομάζοντο ἐκ τῶν ἐλεφαντίνων δίφρων, ἐφ' ὧν καθήμενοι καὶ οὗτοι, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἀνώτεροι ἄρχοντες, ἐχρημάτιζον.

(6) Ἡ κατὰ τοῦτο σχέσις αὐτῶν πρὸς τοὺς τιμητὰς δὲν εἶναι ἐντελῶς σαφής.

(7) Ἐν ἐκτάκτοις περιστάσεσιν ἐξέλεγον ἕνα praefectum annonae, ἤ, ὡς ἂν εἴποιεν οἱ Ἀθηναῖοι, σιτοφύλακα.

(8) Οἱ οἰκονομικοὶ οὗτοι ἄρχοντες διακριτέοι τῶν ἀρχαιοτέρων quaestorum parricidii, ὡς εἴρηται καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

καὶ παρεῖχεν εἴσοδον εἰς τὴν βουλὴν, ἥτις ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις τὸ πλεῖστον ἐκ ταμιῶν συνεπληροῦτο. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ὑπό τινας μεταβολὰς διήρκεσεν ἐπὶ τῶν καισαρείων χρόνων, ἀλλ' ἡ ἀστικὴ ταμιεία ἀπέβη τις ἄσημος ἀρχὴ, τοῦ ταμείου ἀφαιρεθέντος ἀπ' αὐτῆς.

Ὑπάλληλοι τῶν ταμιῶν ἦσαν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους οἱ λεγόμενοι *tribuni aerarii*, οἵτινες ἰδίως ἐφρόντιζον περὶ τῆς πληρωμῆς τοῦ στρατιωτικοῦ μισθοῦ. Φαίνονται ἰδιῶται τινες ὄντες (οὐχὶ κυρίως ἄρχοντες) μετ' οὐκ εὐκαταφρονήτου οὐσίας (census), οἷς ἦν ἐμπεπιστευμένη ἡ εἴσπραξις καὶ ἡ πληρωμὴ τοῦ στρατιωτικοῦ μισθοῦ, ἴσως δὲ καὶ μόνον ἡ πληρωμή. Ἀλλ' ἡ θέσις αὕτη ἤδη ἐπὶ *Κάτωνος* ἦν κατηργημένη· τὸ δ' ὄνομα ἀνενεώθη μὲν ὕστερον, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον ἐκλαμβανόμενον.

Δ. Ι. Μ.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΔΙΩΡΥΓΗ ΤΟΥ ΣΟΥΕΖΕΙΟΥ ΙΣΘΜΟΥ.

—o—

Τὴν ἕνωσιν τῆς Μεσογείου μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διὰ πλευστῆς διώρυγος ἐθεώρησαν σπουδαιοτάτην ὅλοι οἱ μεγάλοι ἄνδρες ὅσοι ἐβασίλευσαν τῆς Αἰγύπτου ἢ κατέκτησαν αὐτήν. Καὶ ὁ Σέσωστρις, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ὁ Καῖσαρ, καὶ ὁ Ἄραψ Ἀμροῦ, καὶ ὁ μέγας Ναπολέων, καὶ ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆς ἐσκέφθησαν περὶ αὐτῆς. Ἡ διώρυξ αὕτη, κοινωνοῦσα μετὰ τοῦ Νείλου, ὑπῆρχε τὸ πάλαι, καὶ Ἄραβες κατέστρεψαν αὐτήν. Ὁ Ναπολέων, διατρίβων εἰς Αἴγυπτον, διώρισεν ἐπιτροπὴν μηχανικῶν διὰ νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἦτο δυνατὸν ν' ἀνοιχθῇ καὶ πάλιν ἡ διώρυξ. Τὸ ζήτημα ἐλύθη καταφατικῶς, καὶ ὁ Ναπολέων ἀναχωρῶν διὰ τὴν Γαλλίαν εἶπε· *Τὸ κατόρθωμα εἶναι μέγα· δὲν θέλω τὸ ἐκτελέσει ἐγώ. Πλὴν ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἴσως ποτὲ ἀνευρεῖ τὴν διατήρησιν καὶ δόξαν αὐτῆς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου.*

Ἐπ' ἐσχάτων μηχανικοί τινες ἀπεφάνθησαν ὅτι ὁ ἰσθμὸς τοῦ Σουὲζ δύναται νὰ γίνῃ πορθμός. Ὁ Κ. Λεπὲρ πρὸ 50 ἐτῶν ἔλεγεν ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἀπαιτοῦνται δισχίλιοι ἐργάται, τετραετὴς ἐργασία, καὶ 30—40 ἑκατομμύρια φράγκων. Ὁ Κ. Παυλῖνος Ταλαβὼ παραδέχθη τὴν ἄμεσον ὁδὸν τῆς ἀπὸ Ἀλεξανδρείας εἰς Σουὲζ διὰ τὴν διωρυγὴν τοῦ ἰσθμοῦ, καὶ ὑπελόγισε τὰ ἔξοδα εἰς 130 ἑκατομμύρια φράγκων διὰ τὴν διώρυγα, καὶ 20 ἑκατομμύρια διὰ τὸν λιμένα καὶ τὸν ὅρμον τοῦ Σουέζ. Ὁ Λινὰν βέης, μηχανικὸς τῆς Αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως, πρὸ 30 ἐτῶν εἶπεν ὅτι ἐρικτὴ εἶναι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου τούτου, καὶ τὴν γνώμην ταύτην συνεμερίσθησαν καὶ ἄλλοι μηχανικοί.

Ἡ διωρυγὴ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ, θέλει καταστήσει κατὰ πολὺ συντομωτέραν τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδόν. Διὰ ν' ἀποδείξωμεν δὲ κατὰ πόσον θέλει γενῇ τοῦτο, παραθέτομεν τὸν ἑξῆς πίνακα·

Διμένες τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς.		Διὰ τοῦ Σουέζ.	Διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ.	Διαφορά.
Κωνσταντιν.	λεῦγαι	1800	6100	4300
Μελίτη.	»	2062	5800	3738
Τεργέστη.	»	2340	5960	3620
Μασσαλία.	»	2374	5650	3276
Κάδιξ.	»	2224	5200	2967
Λισαβώνη.	»	2500	5350	2850
Βουρδίγαλα.	»	2800	5650	2850
Ἄβρον.	»	2824	5800	2976
Λονδίνον.	»	3100	5950	2850
Λιβερπούλ.	»	3050	5900	2850
Ἀμστελόδαμ.	»	3100	5950	2850
Πετρούπολις.	»	3700	6550	2850
Νεοβόρακον.	»	3761	6200	2439
Νέα Λύρηλία.	»	3724	6450	2726

Ἡ διαφορὰ ἄρα εἶναι μεγίστη καὶ τὸ ἔργον λίαν ὠφέλιμον καὶ συμφέρον τοῖς πᾶσιν. Ὁ Γάλλος Κ. Λεσὲψ ὑπέβαλεν ἐσχάτως πρότασιν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν περὶ τῆς διώρυγος ταύτης, καὶ ἐζήτησε νὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν τὸ κολοσσιαῖον τοῦτο ἔργον.

Ἐπὶ τοῦτο θέλει συστηθῇ ἑταιρεία διὰ μετοχῶν ὀνομαζομένη « Παγκόσμιος ἑταιρεία τῆς θαλασσίου διώρυγος τοῦ Σουέζ. »

Ἡ ἄδεια ἐξεδόθη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, τὸ δὲ δικαίωμα τῶν μετόχων θέλει διαρκέσει 99 ἔτη.

ΜΕΤΑΞΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

—o—

Ὅλοι ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας, καὶ ἡ σύστασις βιομηχανικῶν καταστημάτων ἐν Ἑλλάδι, εἶναι ἀναγκαιοτάτη· καὶ ὅμως δὲν συντελοῦμεν εἰς τοῦτο, εἴτε δι' ἔλλειψιν κεφαλαίων, εἴτε, τὸ λυπηρότερον, δι' ἔλλειψιν ἰδέας καθαρᾶς περὶ τοῦ εἴδους τῆς βιομηχανίας τὸ ὁποῖον, καλλιεργούμενον δεόντως παρ ἡμῖν, θέλει εὐδοκιμήσει. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ἀντὶ νὰ παραδεχθῶμεν τὰς εὐρωπαϊκὰς μεθόδους περὶ κατασκευῆς οἴνου, ἐλαίου, τυροῦ κτλ, τῶν ὁποίων ἔχομεν ἄφθονα τὰ στοιχεῖα, καὶ νὰ περιποιήσωμεν εἰς τε ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα μέγιστα ὀφέλη, ἐξάγοντες καὶ πωλοῦντες τὰ οὕτω πως κατασκευαζόμενα εἰς συμφερούσας τιμὰς, ἐπιδιδόμεθα ποτὲ μὲν εἰς παρασκευασίαν σακχάρεως, ποτὲ δὲ εἰς ἐξύφανσιν β ε λ ο ύ δ ο υ, καὶ ἄλλοτε εἰς κατασκευὴν ποτηρίων καὶ πινακίων, μὴ ἐνθυμούμενοι ὅτι οὐ μόνον στερούμεθα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τῆς ἀπαιτουμένης πρώτης ὕλης, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἶναι ἀ δ ύ ν α τ ο ν νὰ διαγωνισθῶμεν ὡς πρὸς ταῦτα μετὰ τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν.

Εὐτυχῶς οἱ περὶ μεταξουργίας σκεφθέντες καὶ βαλόντες εἰς πρᾶξιν τὰς σκέψεις αὐτῶν, πρῶτος ὁ Κ. Λουκᾶς Φάλλης, καὶ δεύτερον οἱ ἑταῖροι τοῦ νεωστὶ ἐν Ἀθήναις συσταθέντος μεταξουργείου, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Δ. Δουρούτης καὶ

Σύντ.,» ἔδειξαν ὅτι ἐνόησαν ποῖα τὰ εἴδη τῆς βιομηχανίας τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ εὐδοκιμήσωσιν ἐν Ἑλλάδι. Κουκούλια γίνονται ἄφθονα ἐνταῦθα· δὲν εἶναι γελοῖον καὶ προσβλητικὸν συνάμα τῆς Ἑλληνικῆς εὐφυΐας νὰ τὰ πωλῶμεν εὐθηνὰ εἰς τοὺς ξένους, διὰ νὰ τ' ἀγοράζωμεν ἔπειτα, μεταβαλλόμενα εἰς μέταξαν, ἀκριβέστατα;

Ὅτι τὸ νέον κατάστημα, καλῶς διευθυνόμενον, θέλει εὐδοκιμήσει, δὲν ἀμφιβάλλομεν· πρὸς πληροφορίαν δὲ τῶν ἀναγνωστῶν, παραθέτομεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ ἐκ τοῦ προγράμματος τῶν ἑταίρων·

« Τὸ δι' ἀδρᾶς δαπάνης ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Ἀγγλικῆς ἑταιρίας ἱδρυθὲν μεγαλοπρεπὲς Μεταξουργεῖον, τοῦ ὁποίου, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν εἰδημόνων καὶ ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ δὲν ὑπάρχει ἐφάμιλλον ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῶν μηχανῶν, ἦτον εἰς τὴν ἀκμὴν, δι' ἔλλειψιν ἀγοραστῶν κατὰ τὸν λαβόντα χώραν ἐκπλειστηριασμὸν, νὰ διαλυθῇ, καὶ τὸ μὲν οἰκοδόμημα νὰ μεταμορφωθῇ εἰς στρατῶνα, αἱ δὲ μηχαναί, αἱ μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων συναρμολογηθεῖσαι, νὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν. Θεωροῦμεν ἡμᾶς εὐτυχεῖς, ὅτι διὰ τῆς ἀγορᾶς τοῦ εἰρημένου Μεταξουργείου ἐσώσαμεν αὐτὸ τοῦ ἐπαπειλοῦντος κινδύνου καὶ κατέστημεν οὕτω παραίτιοι νὰ μὴ στερηθῇ ἡ Ἑλλὰς τοιούτου κοινωφελοῦς βιομηχανικοῦ καταστήματος.

» Πεπεισμένοι συγχρόνως περὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἅμα καὶ ἐπικερδοῦς τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ θέλοντες ἑπομένως νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς, ὑπεχρεώθημεν νὰ χορηγήσωμεν χρηματικὸν ποσὸν ἴσον τῷ καταβληθέντι διὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ καταστήματος· ἐθεωρήσαμεν ὅμως χρέος ἡμῶν, πρὶν ἢ ἀναλάβωμεν μόνοι τὸ ἔργον τοῦτο, νὰ θέσωμεν τοὺς συμπολίτας μας εἰς θέσιν ἵνα συμμεθέξωσιν αὐτοῦ.

» Ἕνεκα τούτου ἐσυστήθη . . . ἑτερόρρυθμος ἑταιρία διὰ μετοχῶν, εἰς ἣν προσκαλοῦνται νὰ λάβωσι μέρος οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πολλαχῶς ὠφελίμου ταύτης βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως.

» Καὶ οἱ μὲν ὅροι τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἑταιρίας δύνανται νὰ ἐκτιμηθῶσιν ὑφ' ἑκάστου· αἱ ἀκόλουθοι δὲ διασαφήσεις κρίνονται ἀναγκαῖαι, ἰδίως διὰ τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

»Ὅτι ὄχι μόνον χρηστὰς ἐλπίδας περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς προκειμένης ἐπιχειρήσεως ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ ἑδραίαν πεποίθησιν, ἀποδεικνύεται ἀρκούντως ἐκ τῆς ὑποχρεώσεως, ἣν, ὡς εἴρηται, ἀνεδέχθημεν νὰ ἐξακολουθήσωμεν μόνοι τὸ ἔργον, ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν ἠθελον τοποθετηθῇ . . . αἱ ἐκδοτησόμεναι μετοχαί. . . Δικαιολογοῦσι δὲ τὴν πεποίθησίν μας ταύτην τὰ ἑξῆς·

» Α'. Τὸ ὡραῖον τῆς Ἑλλάδος κλίμα εἶναι ἐκ τῶν καταλληλοτέρων διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς μετάξης. Μολονότι οὐδεμία μέχρι τοῦδε ἐλήφθη σύντονος κρόνοια περὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ βελτιώσεως τῆς κουκουλοτροφίας καὶ τῆς φυτείας τῶν μορεῶν, ἡ μικρὰ Ἑλλὰς παράγει ποσὸν μετάξης οὐχὶ εὐκαταφρόνητον καὶ ἀποτελοῦν, κατὰ τὴν σημαντικότητα, τὸ κυριώτερον μετὰ τὴν σταφίδα προϊὸν αὐτῆς.

»Εἰς τοὺς ἐσχάτως ἐκδοθέντας ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν πίνακας σημειοῦται ὡς ἀκολούθως ἡ ἐξαγωγὴ τῆς μετάξης ἐν γένει κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη·

1851	ὀκάδ.	48,282	Δραχ.	991,947
1852	»	60,771	»	1,999,970
1853	»	56,770	»	1,774,063

»Ἐκτὸς τούτου, ἡ καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος ἐπικρατοῦσα γλυκεῖα θερμοκρασία ἐπιτρέπει καὶ τὴν κατὰ τὸν χειμῶνα παράτασιν τῶν ἐργασιῶν καὶ εὐκολύνει τὸν ἀναπηνισμὸν τῶν κουκουλίων, πλεονεκτήματα, τῶν ὁποίων στεροῦνται αἱ τῶν βορείων κλιμάτων χῶραι.

» Β'. Αἱ Ἀθῆναι, ὡς τὸ μεγαλείτερον ἐν Ἑλλάδι κέντρον πληθυσμοῦ, προσφέρουσιν, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μέρος τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους, πρὸς ἐργασίαν ἱκανὰς χεῖρας ἀπόρων γυναικῶν ἐπὶ μετρίᾳ ἀντιμισθίᾳ καὶ καθιστῶσι τὰ πάντα εὐχερέστερα, ἢ ἀλλαχοῦ, πρὸς τακτικωτέραν ἐργασίαν τοῦ καταστήματος.

»Γ'. Οὐδεὶς βεβαίως ἀγνοεῖ, ὅτι ἡ ἐπιτυχία ἐπιχειρήσεως, ὡς ἡ προκειμένη, ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς τελειότητος τῶν μηχανῶν καὶ πολλάκις ἐξ αὐτῆς τῆς καταλλήλου καταστευῆς τοῦ ὅλου καταστήματος. Ὅτι δὲ τὸ εἰς τὴν ἑταιρίαν παραχωρούμενον κατάστημα εἶναι στερεῶς κατεσκευασμένον, ἐπιτυχῶς διῃρημένον, καὶ ἀφειδῶς κατηρτισμένον, ὅτι αἱ μηχαναὶ εἰσὶν ἐκ τῶν τελειοτέρων καὶ κομψοτέρων τῆς Γαλλίας, οἱ ἐν Ἀθήναις οἰκοῦντες δύνανται νὰ βεβαιωθῶσι δι' αὐτοπροσώπου ἐπισκέψεως, οἱ δὲ ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης ταύτης εὑρισκόμενοι, θέλουσιν ἴσως σχηματίσει ἰδέαν τινὰ, εἰ καὶ ἀτελῆ, περὶ τοῦ καταστήματος ἐκ τῆς παρακατιὼν περιγραφῆς.

» Δ'. Ἡ ἱστορία τῆς πρώτης συστάσεως καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ καταστήματος, γνωστὴ εἰς ἅπαντας, ἐξηγεῖ πῶς ἠδυνήθημεν νὰ ἀγοράσωμεν καὶ νὰ παραχωρήσωμεν εἰς τὴν συσταινομένην ἑταιρίαν τοιοῦτο γιγαντιαῖον κατάστημα, ἐπὶ τῇ μετρίᾳ τιμῇ Δραχ. 152, 000 χιλιάδων. Οὐχ ἧττον δὲ εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ ἀγγλικὴ ἑταιρία διὰ τοῦ καταστατικοῦ της, συνταχθέντος πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως τῶν τῆς οἰκοδομῆς ἔργων, ὑπελόγιζε τὸ κατάστημα διὰ φράγκα 225, 000, ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν βιβλίων τῆς αὐτῆς ἑταιρίας, ἐδαπανήθησαν πραγματικῶς διὰ τὴν ἀγορὰν τῆς οἰκίας τοῦ Πρίγκηπος Καντακουζηνοῦ, τῶν παρακειμένων γαιῶν, τῶν μηχανῶν, καὶ διὰ τὴν οἰκοδομὴν δραχμαὶ 335, 000 ὡς ἔγγιστα, ὅτι κατὰ τὴν γενομένην ἀναγκαστικὴν κατάσχεσιν, τὸ Μεταξουργεῖον, ἐκτὸς τοῦ παρακειμένου κήπου, ἐξετιμήθη διὰ δραχμὰς 250, 000, ὅτι μετὰ τὴν παρ' ἡμῶν ἀγορὰν τοῦ καταστήματος ἐξωδεύθησαν πρὸς ἐντελῆ αὐτοῦ καταρτισμὸν καὶ ἐν μέρει πρὸς καλλωπισμὸν αὐτοῦ δραχμαὶ 20, 000 ὡς ἔγγιστα . . . .

»Πρὸς τούτοις δὲν μᾶς διαφεύγει, ὅτι τὸ ἑταιρικὸν κεφάλαιον δὲν εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος τῆς προκειμένης ἐπιχειρήσεως· ἐὰν δὲ περιωρίσθημεν εἰς τὸ μετριώτατον ποσὸν τῶν δραχ. 152,000, ἐκτὸς τῆς ἴσης ἀξίας τοῦ καταστήματος, ἐνῷ ἡ πρὸ ἡμῶν

ἑταιρία ὥρισε τὸ ἐν χρήμασι κεφάλαιον εἰς φράγκα 275,000, ἐπράξαμεν τοῦτο πρὸς ὄφελος τῶν μετόχων τῆς ἑταιρίας, πεπεισμένοι, ὅτι ὁ διευθυντὴς διὰ τῆς πιστώσεως καὶ διὰ τῶν ἀπέναντι τῆς παραγομένης μετάξης ἐπὶ μετρίῳ τόκῳ προκαταβολῶν, θέλει δυνηθῆ ν' ἀναπληρώσῃ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ἐντελῆ τῆς ἐπιχειρήσεως ἀνάπτυξιν κεφάλαια.

« Μολονότι οὐδεμία περιγραφὴ δύναται ἀρκούντως ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν αὐτοπρόσωπον ἐπίσκεψιν τοῦ καταστήματος, δὲν νομίζομεν ἄπο σκοποῦ νὰ θέσωμεν ἐνταῦθα σύντομον σκιαγραφίαν αὐτοῦ.

« Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μεταξοκλωσίας κατάστημα κεῖται καταλλήλως ἐντὸς μὲν τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως Ἀθηνῶν καὶ πλησίον τῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατοικουμένων συνοικιῶν, μακρὰν δὲ τοῦ κέντρου, ἐν τόπῳ ὑγιεινῷ, ἐπὶ τῶν ὁδῶν Κεραμεικοῦ καὶ Σεπολίων· σύγκειται δὲ μετὰ τοῦ παρακειμένου κήπου ἐκ πήχεων τετραγωνικῶν 24,534 ὡς ἔγγιστα, ἐξ ὧν 3, 460 πήχεις ἀποτελοῦσι τὴν οἰκοδομήν.

»Εἰσερχόμενός τις ἐκ τοῦ κυριωτέρου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σεπολίων πυλῶνος, ἔχει ὄπισθεν καὶ ἀριστερόθεν αὐτοῦ σειρὰν διωρόφων καὶ λιθίνων οἰκημάτων, περιεχόντων, ἐκτὸς τῶν ὑπογείων, 40 περίπου δωμάτια πρὸς κατοικίαν τοῦ προσωπικοῦ τοῦ καταστήματος, ἀπέναντι, ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, ὑψηλὸν ἀναβρυτήριον διὰ τὴν πρὸς ἐργασίαν τῆς μετάξης κατάλληλον προπαρασκευὴν τοῦ ὕδατος, καὶ δεξιόθεν τὴν κυρίαν τοῦ Μεταξουργείου οἰκοδομὴν διώροφον καὶ λιθίνην καὶ ταύτην. Μαρμάρινος κλίμαξ φέρει διὰ προδόμου, ἐνῷ εὑρίσκονται διάφοροι πρὸς δοκιμασίαν τῆς μετάξης μηχαναί, εἰς μεγίστην, εὐάρεον, εὐήλιον καὶ ἐν ὥρᾳ χειμῶνος κάτωθεν ὑπὸ ἀτμοῦ διὰ 40 στομίων θερμαινομένην αἴθουσαν μήκους 107 μέτρων γαλλικῶν καὶ πλάτους 8, ἐν ᾗ ὑπάρχει κομψὴ καὶ στερεὰ ἐκ χαλκοῦ καὶ σιδήρου μηχανὴ πρὸς ἀναπνεισμὸν τῆς μετάξης, περιέχουσα 240 λεκάνας χαλκίνας καὶ 480 ἀνέμας, καὶ διηρημένη εἰς δύω παραλλήλους καὶ ἴσας σειράς. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς εἰρημένης αἰθούσης, εἰς ἰδιαίτερον παρακείμενον, ἀλλὰ κεχωρισμένον διὰ κιγκλίδος οἰκίσκον, εὑρίσκονται αἱ προπαρασκευάζουσαι καὶ διοχετεύουσαι τὸν ἀτμὸν καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ θέτουσαι εἰς κίνησιν τὰς ἀνέμας μηχαναί. Ἡ κίνησις δίδεται δι' ἀτμοκινήτου ὁριζοντίου μηχανῆς δυνάμεως ἵππων ὀκτὼ, ἐχούσης ἑλικτῆρα (volant) καὶ ἰσχυρὸν γνώμονα (regulateur) ἀμφοτέρους γεγομφωμένους ἐπὶ τριῶν πεντελικῶν μαρμάρων· διὰ τῆς ἰδίας κινήσεως τίθενται εἰς ἐνέργειαν τέσσαρες ἀντλίαι διὰ τὴν μετοχέτευσιν τοῦ ὕδατος. Ὁ ἀτμὸς σχηματίζεται ἐντὸς δύω μεγάλων λεβήτων (chaudière) ὧν ὁ εἷς ἔχει 35 γαλλικῶν μέτρων θερμαντικὴν ἐπιφάνειαν, ἐφωδιασμένων μὲ ὅλα τὰ κατὰ τὴν τέχνην ἀπαιτούμενα προφυλακτικὰ κατὰ τῆς ἐκρήξεως μέσα. Τὸ περισσεῦον τοῦ διὰ τῶν σωλήνων διερχομένου ἀτμοῦ ἀποταμιεύεται εἰς ἐπίτηδες λεκάνην καὶ, παρασκευάζον πρὸς θέρμανσιν τὸ διὰ τῶν ἀντλιῶν εἰς τὴν μεγάλην λεκάνην εἰσερχόμενον ὕδωρ, φέρει σημαντικὴν οἰκονομίαν εἰς τὴν κατανάλωσιν τῆς καυσίμου ὕλης.

» Ὑπὸ τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Μεταξουργείου εὑρίσκεται μηχανὴ πρὸς ἀναπνεισμὸν τῶν διπλῶν κουκουλίων, περιέχουσα ἓξ μεγάλας λεκάνας μὲ ἰσαρίθμους ἀνέμας, καὶ λαμβάνουσα τὸν ἀτμὸν καὶ τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὡς αἱ λοιπαὶ λεκάναι κέντρου.

»Ἅπασαι αἱ εἰρημέναι μηχαναὶ κατεσκευάσθησαν εἰς τὸ εὐρωπαϊκῆς ὑπολήψεως ἀπολαῦον ἐργοστάσιον τῶν ἐν Λουγδούνῳ (Luon) τῆς Γαλλίας Κυρ. Λουδοβίκου Ροὲκ καὶ Σ., ἐτοποθετήθησαν δὲ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ μνησθέντος ἐργοστασίου καὶ συνεταίρου ἡμῶν ἀξιοτίμου Κυρίου Α. Ροὲκ.

» Ἀπὸ τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ Μεταξουργείου διὰ διπλῆς κλίμακος ἀναβαίνει τις εἰς ἑτέραν αἴθουσαν τὸ αὐτὸ μῆκος καὶ πλάτος τῆς πρώτης ἔχουσαν, ἐν ᾗ ὑπάρχουσιν ἐν τῷ μέσῳ μὲν αὐτῆς 120 θέσεις καλῶς κατειργασμέναι πρὸς ἐναποταμίευσιν τῶν κουκουλίων, ἑκατέρωθεν δὲ δύω τετράγωνα καὶ εὐρύχωρα κενὰ χρησιμεύοντα διὰ τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν διαλογὴν τῶν κουκουλ ων.

» Δεξιόθεν τῆς κυρίας μαρμαρίνης κλίμακος ἑτέρα ἐπίσης μαρμάρινος ἀλλὰ μικροτέρα κλίμαξ φέρει εἰς ἐπιμήκη καὶ εὐρυχωρατάτην αἴθουσαν προσδιωρισμένην διὰ τρότυπον βομβυκοτροφεῖον.

»Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, τὸ περιγραφόμενον κατάστημα ἔχει τρία φρέατα, ἐξ ὧν τὸ μεγαλείτερον, συντηρούμενον διὰ τριῶν πηγῶν, χορηγεῖ ἀδιακόπως 22, 500 ὀκάδας (30 χιλιάδας λίτρας γαλλικὰς) ὕδατος, κρήνην, τὰς ἀναγκαίας ἀποθήκας, ὡρολόγιον, κώδωνα, ἀντλίαν, σιδηρουργεῖον διὰ τὴν ἐπισκευὴν τῶν μηχανῶν μὲ ὅλα τὰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα κτλ. »

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

Ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς περιηγήσεως ἐν τῇ Μικρασίᾳ τοῦ Δ. Μόρτμαν, Ἐπιτετραμμένου τῶν Ἀνσεατικῶν πόλεων ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἔρευναι περὶ τῆς Σκήψεως.

—o—

Οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι, καὶ ἰδίως ὁ Στράβων, ποιοῦνται μνείαν πόλεώς τινος, Σκήψεως τοὔνομα, κειμένης ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ ὄρους Ἴδης, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Αἰσήπου ἐν τῇ Τρῳάδι, καὶ μετατεθείσης ἀκολούθως εἰς τὴν πεδιάδα, εἰς ἀπόστασιν 60 σταδίων τῆς πρώτης θέσεως αὐτῆς. Μετὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Στράβωνος, τοῦ Πτολεμαίου κτλ., οἱ συγγραφεῖς τῶν νεωτέρων γεωγραφικῶν πινάκων ἔθηκαν αὐτὴν μεταξὺ Σμυραλείας (Βαλικεσαρίου) καὶ Ἰνοβας, πλησιέστατα τῶν κωμῶν Κοβαντζὶκ καὶ Καράβεϊ, ἐκεῖ ἔνθα ὁ Αἴσηπος στρέφεται πρὸς ἄρκτον.

Φθάσαντες εἰς Κιβαντζὶκ ἠρωτήσαμεν ἂν ὑπάρχωσι λείψανα ἀρχαίας τινος πόλεως εἰς τὰ πέριξ, καὶ μᾶς ἀπεκρίθησαν, ὅτι δὲν ὑπῆρχον. Μετὰ πολλὰς ἐπὶ τέλους ἐρωτήσεις εἷς τῶν κατοίκων μᾶς εἶπεν, ὅτι εἰς δίωρον ἀπόστασιν ὑπῆρχεν ἀρχαία ἐκκλησία, καὶ ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ ἐκεῖ ἐὰν ἠθέλομεν. Ἀλλὰ ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ λεπτομερεῖς πληροφορείας περὶ τῆς θέσεως καὶ τοῦ κτιρίου τῆς ἐκκλησίας γραικῆς τινος κώμης δύω ὥρας ἀπεχούσης, ἐπειδὴ ἡ θέσις τῆς κώμης ταύτης δὲν ἐσυμφώνει οὔτε πρὸς τὰς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων γεωγράφων, οὔτε πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῶν νεωτέρων πινάκων, δὲν ἐκρίναμεν εὔλογον νὰ κάμωμεν τὸν ἐλιγμὸν τοῦτον· διευθύνθημεν λοιπὸν ἀπ' εὐθείας εἰς τὰς κώμας Γαργαντζὶκ καὶ Τσιφλὶκ, ὧν ἡ τελευταία κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς ἡμῶν ἔπρεπε νὰ ἦναι ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Σκήψεως. Ἀλλ' οὐδὲν ἴχνος ἀρχαιότητος εἴδομεν, οἱ δὲ κάτοικοι οὐδεμίαν πληροφορίαν ἠδυνήθησαν νὰ μᾶς δώσωσιν.

Ἐξηκολουθήσαμεν λοιπὸν τὴν πορείαν μας μέχρι τοῦ Καράβεϊ. πρωτευούσης τοῦ δήμου (Καζὰ) τῆς Ἀουνίας, εἰς δίωρον τοῦ Κοβαντζὶκ ἀπόστασιν. Ὅπως δὲ μὴ παραλείψωμέν τι χρήσιμον, ἐλάβομεν ἔτι πληροφορίας παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου (Κιαγιὰ) τοῦ Βέϊ (ἀπόντος τούτου) καὶ παρὰ τοῦ γραμματέως αὐτοῦ, οἵτινες ἐκ συμφώνου μᾶς ἐβεβαίωσαν, ὅτι οὐδεμία ὑπῆρχεν ἀρχαιότης εἰς τὰ πέριξ τοῦ Τσιφλίκ.

Ἀλλά, (ἐξηκολούθησεν ὁ Κιαγιὰς, δεικνύων ἐκεῖθεν τὸ ὄρος Ἄζαρον), θέλετε εὑρεῖ ἐπὶ τῆς κορυφῆς φρούριον Γενουήνσιον, ἤτοι ἀρχαῖον ἐρείπιον. Μὰς ὥρισε δὲ ἀκριβῶς τὴν θέσιν, καὶ πραγματικῶς, φθάσαντες εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἀζάρου, ἡμιπορείᾳ τῆς μεταξὺ Καράβεϊ καὶ Ἰνετζέκιοϊ ὁδοῦ, εἴδομεν κῶνον τινα. ὅστις ἐφαίνετο τρηθεὶς ὑπ' ἀνθρωπίνης χειρός. Ἐκεῖ ἀφιππεύσαμεν ὅπως ἀναβῶμεν, καὶ, πόση ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις ἡμῶν, ὅτε φθάσαντες εἰς τὸ τέρμα, εἴδομεν τὰ ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως ἀγνώστου μέχρι νῦν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους κατὰ πᾶσαν πιθανολογίαν.

Τὰ ἐρείπια διατείνονται εἰς ἀκρόπολιν καὶ εἰς πόλιν. Τὰ τείχη τῆς ἀκροπόλεως ἔχουσιν ἐξ ποδῶν πάχος (2 μέτρων), ἐνῷ τὰ τῆς πόλεως μόνον τριῶν. Ἀμφότερα δὲ εἶναι ἐκτισμένα ἐκ τετραγώνων λίθων μέλανος πορφυρίου, ὧν κατεμετρήσαμεν ἕνα τῶν μεγίστων, ἔχοντα 80 ἑκατοστομέτρων μῆκος ἐπὶ 50 πλάτος. Περὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ ἐρειπίου τούτου δύναταί τις νὰ κρίνῃ ἐκ τούτου, ὅτι δρῦς 530 ἑκατοστομέτρων περιφέρειαν ἔχουσα, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐρριζώθη καὶ ὑπερμέτρως ηὐξήνθη ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τείχους. Ὑπῆρχον ἔτι 15 πύργοι, 7 ἐπὶ τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως καὶ 8 ἐπὶ τοῦ τῆς πόλεως. Τέσσαρες πύλαι εὐκόλως ἔτι διακρινόμεναι, κεῖνται οὕτως, ὥστε εἷς πύργος εὑρίσκεται πρὸς δεξιὰν τοῦ εἰσερχομένου, κατ' ἀρχαίαν συνήθειαν τοῦ προσβάλλειν δεξιόθεν τὸν ἐχθρὸν, ἐνῷ ἡ ἀσπὶς προφυλάττει αὐτὸν ἐξ εὐωνύμων. Ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς μεσημβρινῆς πύλης φαίνεται σωλὴν τετράγωνος, ὅστις ἀνῆκεν ἀναμφιβόλως εἰς τὸ ὑδραγωγεῖον τὸ παρέχον ὕδωρ τῇ πόλει.

Ταῦτα εἰσὶν ἄρα τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σκήψεως (Παλαισκήψεως); Ἂς συμβουλευθῶμεν τὸν Στράβωνα.

Ὁ συγγραφεὺς οὗτος λέγει ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Τρῳάδος (Βιβλ. ΙΓ'. Κεφ. Ι).

» Ἔστι γὰρ λόφος τῆς Ἴδης Κότυλος· ὑπέρκειται δ' οὗτος ἑκατόν που καὶ εἴκοσι σταδίους Σκήψεως· ἐξ οὗ ὅ,τε Σκάμανδρος ῥεῖ καὶ ὁ Γρανικος, καὶ Αἴσηπος.»

Τοῦτο ἐσυμφώνει μετὰ τῆς ὑπὸ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων διδομένης θέσεως, ἂν ἡ ἀπόλυτος ἔλλειψις ἐρειπίων καὶ λοιπῶν ἀρχαιοτήτων δὲν ἐμπόδιζεν. Ἀλλ' ἴδωμεν τί ὁ ἴδιος συγγραφεὺς λέγει ἀκολούθως.

» Τοῦ δ' αὐλῶνος τοῦ περὶ τὸν Αἴσηπον ἐν τῇ ἀριστερᾷ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ πρῶτον ἐστὶ Πολίχνα, τειχήρες χωρίον, εἶθ' ἡ Παλαίσκηψις, εἶτ' Ἀλιζώνιον, τοῦτ' ἤδη πεπλασμένον πρὸς τὴν τῶν Ἀλιζώνων ὑπόθεσιν, περὶ ὧν εἰρήκαμεν· εἶτα Κάρησος ἐρήμης καὶ ἡ Καρησηνὴ, καὶ ὁμώνυμος ποταμὸς, ποιῶν καὶ αὐτὸς αὐλῶνα ἀξιόλογον, ἐλάττω δὲ τοῦ περὶ τὸν Αἴσηπον. Τὰ δ' ἑξῆς ἤδη τῆς Ζελείας ἐστὶ πεδία, καὶ ὀροπέδια καλῶς γεωργούμενα· ἐν δεξιᾷ δὲ τοῦ Αἰσήπου μεταξὺ Πολίχνας τε καὶ Παλαισκήψεως ἡ Νέα Κώμη, καὶ ἀργύρια, καὶ τοῦτο πάλιν τακτέον πλάσμα (τὰ ἀργύρια) πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ὅπως σωθείη τὸ — « ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη.»

Τὸ χωρίον τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ Ἀζάρου ὑπάρχοντα ἐρείπια. — Ἀλλ' ἀκούσωμεν πάλιν τὸν Στράβωνα:

» Φησὶ γοῦν τὴν Παλαίσκηψιν τὴν μὲν Αἰνείας διέχειν πεντήκοντα σταδίους, τοῦ δὲ ποταμοῦ τοῦ Αἰσήπου τριάκοντα.»

Ὅσῳ δὲ περὶ τῆς πόλεως Αἰνίας, δὲν γνωρίζω τὴν θέσιν αὐτῆς, ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῦ Ἀζάρου ἐρείπια ἀπέχουσι τοῦ Αἰσήπου ἀκριβῶς 30 στάδια.

» Ἔστι δ' ἡ μὲν Παλαίσκηψις ἐπάνω Κεβρῆκος κατὰ τὸ μετεωρότατον τῆς Ἴδης ἐγγὺς Πολίχνης· ἐκαλεῖτο δὲ τότε Σκῆψις, εἴτ' ἄλλως, εἴτ' ἀπὸ τοῦ περίσκεπτον εἶναι τὸν τόπον· εἰ δεῖ τὰ παρὰ τοῖς βαρβάροις ἐν τῷ τότε ὀνόματα ταῖς Ἑλληνικαῖς ἐτυμολογεῖσθαι φωναῖς. Ὕστερον δὲ κατωτέρῳ σταδίους ἑξήκοντα εἰς τὴν νῦν Σκῆψιν μετῳκίσθησαν ὑπὸ Σκαμανδρίου τε τοῦ Ἕκτορος καὶ Ἀσκανίου τοῦ Αἰνείου παιδός. »

Τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα τοῦ Στράβωνος περὶ τῆς ἀρχαίας Σκήψεως, συμφωνοῦσιν ἐντελῶς πρὸς τὴν θέσιν τῶν ἐρειπίων τοῦ ὄρους Ἀζάρου. Καὶ ὄντως εἰς τὰ πέριξ δὲν ἤθελέ τις δυνηθῇ νὰ εὕρῃ σημεῖον τόσον ἁρμοδίως τοποτεθειμένον, ὥστε νὰ φαίνηται πανταχόθεν· ἐν τοσούτῳ ἡ πόλις τῆς Σκήψεως, (ἡ νεωτέρα), κατὰ τοὺς νεωτέρους χάρτας, δὲν ἀπέχει εἰμὴ 30 στάδια ἀντὶ 60, ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ χάρται λανθάνονται, ὁρίζοντες αὐτῇ τὴν θέσιν ταύτην.

Συγκρίνων λοιπὸν τὰ χωρία ταῦτα πρὸς τὴν θέσιν τῶν ἐρειπίων τοῦ Ἀζάρου ὄρους, πεισθήσεταί τις εὐκόλως, ὅτι ταῦτα παριστῶσι τὴν ἀρχαίαν Σκῆψιν (Παλαίσκηψιν)· ὅσῳ δὲ περὶ τῆς νεωτέρας Σκήψεως εἰσέτι δὲν ἀνεκαλύφθη, καὶ ἴσως ὑπάρχει τεθαμμένη εἴς τι δάσος τῆς Τρωάδος.

Μετάφρ. Γ. Α.

ΠΕΡΙ ΚΥΚΝΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΑΝΟΣ.

—o—

Ὑπάρχει εἰς νέαν Ὁλλανδίαν εἶδος κύκνου χρώματος μελανοῦ, ὅν τινα πρῶτος περιέγραψεν ὁ Λαθιλ, λαρδιέρος. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ πτηνοῦ, ἂν καὶ ἐκομίσθη ἐν Εὐρώπῃ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος, μόλις κατὰ πρῶτον ἐτεκνοποίησεν ἐν ἔτει 1850 εἰς τὸ πτηνοτροφεῖον τοῦ λόρδου Δέρβυ· κατὰ δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἠγόρασεν ὁ Γάλλος ἰατρὸς Κ. Δὲ-Πρέστριος ζεῦγος ἐξ αὐτῶν ὃ ἐντὸς δύω ἐτῶν ἔφερεν εἰς φῶς, ὡς λέγει αὐτὸς οὗτος εἴς τινα περὶ τούτου διατριβήν του, ἓξ νεοσσίας ἁπάσας γονίμους, ὧν ἑκάστη συνέκειτο ἐκ 5—6 ὠῶν. Τὸ πτηνὸν τοῦτο, καί τοι ἐντελῆ ἔχον τοῦ σώματος κατασκευὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτους, δὲν τεκνοποιεῖ πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὸ τρίτον. Εἶναι δὲ μονόγαμον, καὶ εὑρισκόμενον ἐν μέσῳ ὁμοειδῶν πτηνῶν λευκοῦ χρώματος ἄρχει αὐτῶν, διότι ταῦτα ὑποχωροῦσι πάντοτε εἰς ἐκεῖνο ἄνευ δισταγμοῦ, Ἀρχομένης τῆς ὠοτοκίας γεννᾷ κατὰ διήμερον ὠὸν φέρον κέλυφος σκληρὸν, χρώματος ὑποπρασίνου. Τὰ ἑκάστης δὲ νεοσσίας ὠὰ συμποσοῦνται εἰς ἓξ, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ διατηρῆται ἐν τῇ φωλεᾷ ἢ ἓν μόνον ἕως οὗ λήξῃ ἡ ὠοτοκία, ὅτε ἄρχεται ἡ ἐπώασις ἥτις διαρκεῖ τριακονταπέντε ἡμέρας, ἐνεργουμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν ἡμέρᾳ μὲν ὑπὸ τοῦ ἄρρενος, ἐν νυκτὶ δὲ ὑπὸ τοῦ θήλεως. Ἀμφότερα δὲ περιποιοῦνται καὶ φυλάσσουσι πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς τὴν νεοσσίαν. Κατὰ τὸν μνησθέντα Κ. Δὲ-Πρέστριον ἅμα γεννηθέντες οἱ νεοσσοὶ πρέπει νὰ τεθῶσιν ἐντὸς κανύστρου περιβεβλημένου μὲ βαμβάκιον, καὶ νὰ διαιτῶνται εἰς θερμοκρασίαν 10—20 μοιρῶν· πρὸς τροφὴν δὲ νὰ τοῖς χορηγῶμεν κατὰ μὲν τὰς πρώτας ἡμέρας μίγμα τι συγκείμενον ἐκ ψυχίων καὶ σκληροῦ ὠοῦ, καὶ γάλακτος κεκραμένου· ἀκολούθως δὲ νὰ προσθέτωμεν καὶ ἀνάλογον ποσότητα θρίδακος κατακερματισμένου. Πρέπει δὲ συνεχῶς νὰ διαβρέχωμεν αὐτὰ διὰ χλιαροῦ ὕδατος καὶ πρὶν ἢ τὰ ἐναποθέσωμεν ἐν τῷ καλαθίῳ νὰ τ' ἀπομάττωμεν διὰ θερμῆς ὀθόνης. Ἀφοῦ δὲ φθάσωσιν εἰς ἡλικίαν ἑνὸς μηνὸς τότε δυνάμεθα νὰ τρέφωμεν αὐτὰ διὰ κέγχρου μεμιγμένου μὲ ψυχία καὶ διαβεβρεγμένου μὲ γάλα. Ἡ ἀνατροφὴ τῶν νεοσσῶν τούτων ἀπαιτεῖ μεγίστην φροντίδα, διότι, φθάσαντας εἰς ἡλικίαν ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μηνὸς, πρέπει κατὰ τὰς τερπνὰς ἡμέρας νὰ ἐκθέτωμεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὕπαιθρον ἵνα περιπατῶσι, καὶ νὰ τοὺς διαβρέχωμεν συνεχῶς, ἄλλως κινδυνεύει ἡ ζωὴ αὐτῶν, μάλιστα μέχρις οὗ ἀναπτυχθῶσι τὰ μεγάλα αὐτῶν πτερὰ, ὅτε μόνον δυνάμεθα νὰ τρέφωμεν αὐτοὺς καὶ μὲ κριθὴν ἢ καὶ μὲ πίτυρον μεμιγμένον μὲ βρόμον. Πολλάκις ὁ κύκνος οὗτος προσβάλλεται κατὰ τὸ πρῶτον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος ὑπὸ τῆς νότου λοξολαίμου (torticolis) ὅτε φαίνεται ὁ λαιμὸς αὐτοῦ ὡς κεκολλημένος ἐπὶ τῶν νώτων ἢ ἐπὶ μιᾶς τῶν πτερύγων αὐτοῦ· ἡ νόσος δὲ αὕτη διαρκεῖ συνήθως 3 ἢ 4 μῆνας· ἀλλ' ἀκολούθως τὸ πτηνὸν ἀναλαμβάνει τὴν ὑγείαν του, καὶ σὺν αὐτῇ τὴν φυσικὴν χάριν καὶ δύναμίν του, ὅτε ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ πολλὰ ἔτη.

Ἰ. Δε Κιγάλλας.

ΤΟΙΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

—o—

Δέκατον ἤδη μῆνα ἄγομεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πέμπτου ἔτους τῆς Πανδώρας, καὶ ὅμως πολλοὶ τῶν συνδρομητῶν, εἰ καὶ ζητήσαντες αὐθορμήτως νὰ στέλλεται πρὸς αὐτοὺς τὸ φυλλάδιον, οὐχὶ μόνον δὲν προκατέβαλον, κατὰ τὸν ὅρον, τὸ τίμημα, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἔτι ἀρνοῦνται ν' ἀποτίσωσιν αὐτό· τινὲς δὲ καὶ τοῦ τρίτου, καὶ τοῦ τετάρτου ἔτους τὴν συνδρομὴν ὀφείλουσι.

Πολλάκις καὶ ἀπ' εὐθείας, καὶ διὰ τῶν ἀνταποκριτῶν ἡμῶν παρεστήσαμεν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι καὶ τὴν Πανδώραν καὶ ἑαυτοὺς ἀδικοῦσι διὰ τῆς τοιαύτης ἀρνήσεως· τὴν Πανδώραν μὲν, διότι ἀποστεροῦσιν αὐτὴν τῶν μόνων πόρων τῆς ὑπάρξεώς της, ἑαυτοὺς δὲ, διότι φειδωλοὶ δεικνύμενοι περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν μικρῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων, διεγείρουσι τὴν ὑπόνοιαν ὅτι μᾶλλον εὐκατάφοροι εἰσὶν εἰς τὴν ἀθέτησιν τῶν σπουδαιοτέρων.

Ἀδικοῦσι δὲ, δὲν διστάζομεν νὰ τὸ εἰπωμεν, καὶ αὐτὸ τὸ κοινόν· διότι, ἐὰν ἡ προθυμία αὐτῶν τούτων τῶν ὀφειλετῶν εἰς τὸ νὰ λαμβάνωσι καὶ ἀναγινώσκωσι τὴν Πανδώραν, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μαρτυρία τῆς ὠφελείας ἧς γίνεται πρόξενον τὸ περιοδικὸν τοῦτο σύγγραμμα, ἕπεται ὅτι, ὡς φίλοι τῆς προόδου τῆς ἰδίας πατρίδος ὤφειλον, οὐχὶ μόνον νὰ μὴ καταστρέφωσι τὰ κύρια ἐρείσματα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ παντὸς ἄλλου τρόπου νὰ συντελῶσιν εἰς τὴν ὑποστήριξίν του.

Παρακαλοῦμεν λοιπὸν καὶ τελευταῖον αὐτοὺς νὰ παύσωσι γινόμενοι παραίτιοι τῆς τριπλῆς ταύτης ἀδικίας. Ἀλλ' ἐὰν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἀπαντήσωμεν καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν δυστροπίαν, θέλομεν ἐνάξει ὀνομαστὶ αὐτοὺς εἴς τε τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τοῦ νόμου τὸ δικαστήριον.